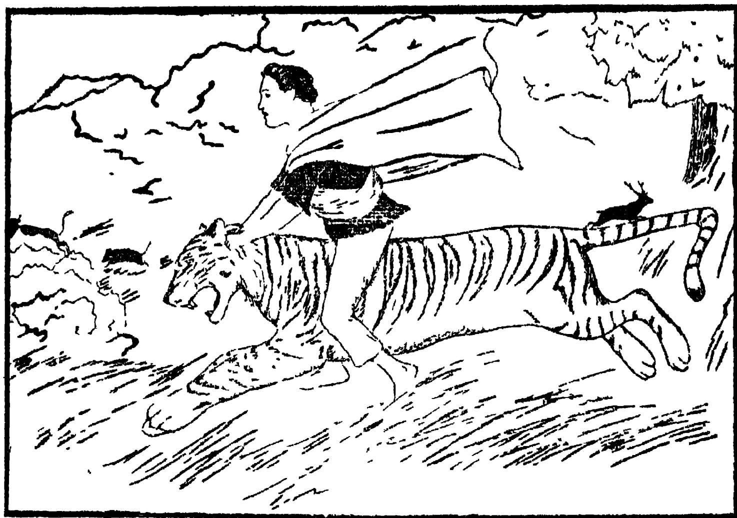
U DON PUTIT

(Ka Bynta kaba Ar)

DA

U DEWI SINGH KHONGDUP

Rs. 2.05.

U DON PUTIT

(Ka Bynta kaba Ar)

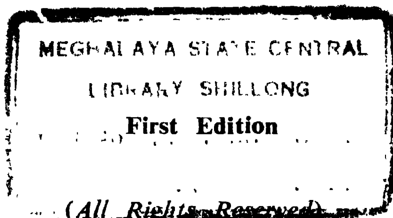
da

U DEWI SINGH KHONGDUP

La pynmih

da

U Nongthoh

First Edition

LA SHON HA RI KHASI PRESS, SHILLONG

1969

ACKNOWLEDGMENT

Nga kwah ban buh jingkynmaw hangne ia la ka jingsngewnguh ia i Bah Owen (Mr. Owen Rowie), ia i Bah Jenkins (Mr. S. J. Duncan), ia i Bah Radhon (Prof. R. S. Lyngdoh), bad ia Bah Tokin (Mr. R. T. Rymbaï), kiba la pule ia ka *manuscript*, bad kiba la ai buit bad pyni jingmut de kumno ban kham pynbha ia ki jingthoh. Nga sngew ba nga dei ban ong ba dei da ka jingiarap jong ki ha ki bun rukom ba ka Bynta kaba Nyngkong bad kaba Ar jong ka Histori U Don Putit ka paw ha ka dur kumba ka long hangne. Ha kajuh ka por ruh, nga sngewnguh ia i Bah Ivan (Mr. Ivan Simon) iba la iarap ban ai ia ki dur kumba ki paw ha ka jingsop jong kine ki kitab.

D. S. Khongdup.

U DON PUTIT

(*Ka Bynta kaba Ar*)

KI JINGKDEW

Nga thoh ia kine ki khana shaphang
U Don Putit na ka bynta ki
Khynnah bad Samla
Ka Ri
Ban iarap ia ki ym tang
Ba kin bang ia la ka ktien
Hynrei ba kin ieit ruh de ia ka.

KI TIEN LAMPHRANG IA KA BYNTA KABA AR

Ha ka bynta kaba nyngkong jong ka HISTORI U DON PUTIT, nga la pynpaw ha ki ktien lamphrang ba u Don Putit u wan iashem ia nga katba nga dang shong pyrkhat marwei ha trai uwei u dieng sohphan. Une u dieng u long uwei na ki lai tylli kiba nga la thung ha ka kper jong ngi ha shnong, mynba nga dang khynnah. Bunsien nga shait sngewtynnat ban rieh tngen ha ki syrngiew jong u ha ka por Pyrem, ban sngap ia ka shalymmen ba ka pah wiaw shi wiaw khlem kut, ia ka paitpuraw ba ka khot ia la ki para lok, bad ia u risang ba u thap ban wan wad ia u soh uba sah khyrdong ha kper. Une u dieng u dang don—bad u nang heh bad nang jrong de man la ka aiom—bad ngam donkam bad da iathuh ba dei hapoh ki syrngiew jong u ba nga ioh mad ia ki por kiba sngewtynnat jong ka jinglong khynnah jong nga, namar dei hangta ba u Don Putit u shait wan ban iathuh ha nga shaphang la ka jingim.

Haba ngi khmih bniah bad bishar kham jylliew ia ka jingim u briew, ngi shem ba ka rukom im jong u, shi met shi met, ka pher na ka jong uwei pat. Kane ka dei ban long kumta; namar dei ha ki rukom im kiba iapher kum kita ba ngi lah ban lap ne iohi ia kawei kaba kham pher bad kham phylla, kaba pynlong ia ngi ban iai ialap shaphang jong ka, khnang ba kan sah junom ha ka histori jong ka jait bynriew. Ka jingim u Don Putit ka long kaba dap da ki jingjia kiba kham phylla—kiba lah ban long kiba kham khyllah ruh—bad nga sngew ka long kaba dei eh

ym tang ba ngin kynmaw ia ka ha kane ka pateng jong ngi, hynrei ban pynsah jingkynmaw de ia ka na ka bynta ki pateng ki ban dang wan.

Ngin pyrshang ban nang iai iathuh ha phi shaphang u Don Putit—ia ki kam shlur bad ki kam khyllah jong u, bad ia ki jingjia kiba phylla ruh kiba u iakynduh—ha ki kitab ki ban dang mih. Ngi khot sngewbha ia phi ki nongpule ba phin ai jingtip ia ngi kiba kumno ki jingjia ha ka jingim jong u phi kham kwah ba ngin iathuh. Ki jingai jingmut jong phi ki lah, ngi ngeit skhem, ban iarap ia ngi ban pynmih ki jingthoh kiba kham bha bad kiba kham bang ha ki kitab kiba hadien.

Khatduh khatwai ngi kwah ban ong ba lada phi ki nongpule phi ioh jingkmen ha kaba pule ia ka Histori u Don Putit, kata hi ka long ka jingpynshlur kaba la biang ia ngi ban iai pyrshang ha la i bor iba rit ban pynmih man ka por ia ki bynta kiba dang sah jong ka Histori jong u.

Malki, Shillong, D. S. KHONGDUP.
The 3rd March,
1969.

U DON PUTIT

(Ka bynta kaba ar)

Lynnong 1

U Don Putit ha sem masi

"Ew phi, um," la ong u Don Putit ha u Paitnia; "kane ka kit tien-syiem ka ban pynjah burom phi ia nga ha kawei ka sngi."

"Balei um, katta katta?" la kylli u Paitnia, u da leh mynkyndit artat. "U Syiem Symphup um shym pdiang burom ia phi?"

"Dei kata kein um, kaba pynking khlieh ia nga," la jubab u Don Putit, u trud artat ia la ka khlieh. "Phi i, um, ban iabam iadih lang bad la ki kha ki man, ñiuma, kam pher ei ei; hynrei ban iashong bam ha kajuh ka mieij bad u Syiem bad ka Mahadei, ew phi, um, nga sngew ym banse khlem da pynieng beit la u budlum haduh ba ki thied ki jaw ruh ki eh lang tnen khlem jawa shuh. Shuh shuh pat, sa ka Kumari, ka khun u Syiem, ba kan shong pyrshah ia nga, bad kan bishar ia nga da kito ki khmat jong ka kiba iohi lut, imat, ia ka dur u dohnud jong nga hi, nga sngew la kham lah ka leit thiew ñiut phi um ha lyngkha, ne, ka sum ktieh baroh shi sngi ha pynthor kba."

"Phi iathuh khana aiu shaphang ki lakhyrwang?" la kylli u Paitnia.

"Kata ruh kawei kaba la pynduwai blei ia nga ban ioh leit phai noh kloi sha Nongdeng,"

la ong u Don Putit. "Ban ialap ha u Syiem bad ka Mahadei, ym da shitom than; ban iathuh khana tang ha ka Kumari marwei ruh, tharai u thyllieij u dang lah hi ban pynmih ktien; hynrei ban kren shaphang ia lade, shaphang ki jingjia kiba nga la iakynduh, haba ki iadon lang baroh lai ngut, da ka hok phi um, ngam shym nang ban sei kawei ka kyntien ruh."

"Phi i, um, " la kren pynshngaiñ u Paitnia, "phi im phi san ha pneh ka mariang ha nongkyndong. Ha ka jingshisha, u Syiem un tharai ba phi dei u briew uba im lyngkar, ne uba awria, lada phim saw kyrang ki ngab haba ka Kumari Rupa ka phuh samrkhie ia phi."

"Ieh um, ynnai iapharshi eh kum shaphang kita ki kam," la ong u Don Putit. "Nga la iathuh ha phi ba u Syiem Symphup un wan sha Nongdeng ha ka sngi khatduh u Nai Nohprah; ka Mahadei bad ka Kumari Rupa ruh kin iawan bud lem ia u Syiem. Nga ngeit, um, ba shuwa ban poi katei ka sngi, phi dei ban dep tei sa kawei ka ïing paki kaba lai mala na ka bynta jong ki."

"Wat khuslai, um, shaphang ka ïing paki ba kin sah ki Syiem," la jubab u Paitnia. "Ngan pynhun ia ka mon jong phi, bad ngan pynioh ia ka jingkwah jong phi; namar bunsien u briew uba burom ia la u kynum u long ruh uba ieit ia la ka tnga."

"Ngam artatien ba phi dei u briew uba ieit ia la ka tnga, namar teng teng nga ioh sngew ba phi shait iamai bad i Kong Mon," la ong u Don Putit. "Hynrei mynta pat, phi um,—"

"Kaei um kaba pynkhuslai ia phi kattne katne?" la kylli u Paitnia ha ka sur kaba sngew syier, namar u poi kynmaw biang, ha kata ka por, kumno u kynum jong u kylla dur ha Iewthymmai.

"Em phi, um," la ong u Don Putit, u phuh samrkhie artat. "Phi i, ngam lah khlem da khuslai haba nga pyrkhat ba ngan hap leit bam ja shibit sha Ïing Sad bad u Syiem Symphup." Nangta da ka khmat kaba i thamula ban peit, u ong, "I Syiem Sad i—i—i don khun kynthei ne em kiba la heh kat i Bih—hei—kat i Hep Kumari?"

Kak u rkhie u Paitnia la kum u bym ju ioh rkhie mynno mynno, u buh teng noh shuwa de ia ka mula kaba u dang maramot. "Um," u ong, "phi la nang tip briew. Mynhynne phi ong 'ka Kumari, ka khun u Syiem'; myntan pat phi la khot ia ka 'i Bih Kumari'. Ha kane ka rukom te, um, lasyit phin nym nud shuh ban ong kumno kumno ia ka. Shaphang ka Ïing Sad, phim dei ban sngew ei ei; namar wat la I Syiem Sad i don ka khun Samla kaba da bhabriew shisha shisha, kaba la kat ka Kumari Rupa, kam don satia ka mon laitluid kumba ka Kumari Rupa ne ka Sainsimai ki lah ban don."

"Kein um, kein!" la kren lyngkut u Don Putit. "Ban sngap ia ki ktien jong phi te, sngew la kumba shah phon ha u dek!" U sngap kyndit jak kum uba kynmaw pat ia kaei kaei kaba u la klet, u peit sha u Paitnia da ka khmat kaba i thamula, bad u ong, "Phi kwah shong kulai shisha seh mo um, ha ka ingdong u khla?"

U Paitnia u ieng joit na kaba maramot mula,

bad u peit sha u Don Putit kum uba bishar bniah ia u la u la ngat puri biang ne em. Haba u iohi ba u Don Putit u phuh samrkhie ia u, bad ba ka khmat jong u kam shym i bieit khapre kum ha ka sngi ba ki ialeit sha Iewthymmai, u tharai ba la kumno kumno dei ban don ka daw balei ba un pynkyndit ia u ha kata ka por. "Um," u ong, "la bunsien phi la pyntieng pynkiuh ia nga da ki ktien bad ki kam khyllah jong phi. Nga tharai, um, ka bha phin kham tyngkai noh ka ktien ka thyllieij, ioh jia ba phi pynlamwir shisha ia nga ha kawei ka sngi."

"Phi ong hi du ba ynda ngin iakynduh khla biang, phin ryngkoh sa phi, khnang ba un leit kit ia phi sha ka hima kaba donkam ia u misteri?" la jubab u Don Putit.

U Paitnia u la lam tieng. U kynmaw ba u la ong shisha kumta, hynrei um shym khmih lynti ba u Don Putit un nym sngewthuh ia ki ktien biria jong u. Shuwa ba u lah ban ong ei ei pat, u Sampain bad u Dada, ki nongap masi u Syiem, ki wan rung hapoh phyllaw. "Ñii," la ong u Sampain ia u Paitnia; "ngi—ngi—ngi kwah ban ithuh ia i Bah Don!"

"Me mut ban wan iaphawar ba in ioh sngew i um?" la kylli u Paitnia ha ka sur kum uba kmen ba u la ioh ban pynshet ia ka jingkit kaba khia. U phai sha u Don Putit, bad u ong, "Um, kine ki dei ki nongap masi kiba paw nam tam jong u Syiem Symphup. U Sampain hangne u dei u nongphawar uba stad tam jong ka hima, bad u Dada pat u long u nongput besli uba phylla tam ha Ri Khasi."

"Em phi, Ñii," la ong u Sampain kum uba lehraiñ, "phi pynroh than eh phi Ñii ia ngi ha khmat ki briew."

"Nga la ioh sngew ba me phawar katba u Dada u nang put besli," la ong u Paitnia, "bad lada u ryndang jong me un um lynter kumto, ka samla Nongbah baroh ka ban iap mat suda ia me. Sa iawan kein me shibit ha ïing, sa ialam de ia ki lok jong me, khnang ba i um hangne in ioh sngew haduh katno ki nongsharai masi u Syiem ki tbit ban rwai ban put."

"Lada ngi lait, ngin sa iawan," la ong u Sampain.

"Shano men ialeit ba men nym ialait?" la ong u Paitnia. "Ba men ialeit kai khynraw pat lashai ka miet ym long?"

"Em phi, Ma," la ong u Dada, "ngim shym mut phi ban leit shano shano shibit ka miet, namar u khla u lah ban wan sha sem masi."

U Paitnia um nang ong ei ei shuh u tang shu ioh sngew ia ka ktien khla, u shu phai sha u Don Putit uba peit da ka khmat sngewbha sha u Sampain bad u Dada. "Khmih shane," u Don Putit u ong ia ki, "u Syiem Symphup u la iathuh ha nga shaphang une u khla. Mynhynnin don kiba lap ia ki dienjat jong u harud ka Lawkyntang. Mynno kumto u ioh bam masi khatduh?"

"La shi taiew," la ong u Sampain.

"Kata ka mut ba une u khla u la dei ban thngan, kata, lada um shym ioh kem masi nawei pat, ne, lada um shym ioh pyniap skei pyniap bthong ha kine ki sngi. Kumno lada ngin leit

ap ia u ha sem masi shibit?" u kylli ia ki.

"Phi mut ba phin shah ngin iawan ryngkat bad phi?" la kylli u Sampain da ka khmat kaba kmen, namar u kwah eh ban iohi kumno u Don Putit un pynpaw ia la ka bor. U Dada ruh u sngewbha eh ba u Don Putit u shah ba un wan lang, namar u ngeit ba, lada khadar tylli ki lakhyrwang ki liem ha ki kti jong u, ia uwei u khla un shu leh kai kumba pynshad khnai ka miaw.

"H'oid, ngin ialeit lang baroh lai ngut," la ong u Don Putit, "tangba phim dei kein ban iathuh hano hano, wat ha u Syiem hi, ba phin wan ryngkat bad nga."

"Em, ngin ym iathuh hano hano," ki kren skhem baroh ar ngut, bad ki mih noh na phyllaw.

"Kumno um?" la kylli u Don Putit ia u Paitnia uba shu ang dyngheng ba um sngewthuh ba kiei kiei kin wan jia phylla kumta. "Phi la sngewthuh em, haba nga kylli la phi dang kwah ne em ban ryngkoh ha ka ingdong u khla?"

U Paitnia u la don ha ka kutlad. Um shym phohsniew ba ki 'tien biria jong u kin wan urlong ha kata ka sngi, bad ha kajuh ka por ruh, um kwah ban pyni ba u don ka mynsiem khawpud. Kumta kum u briew uba don ka mynsiem rangiaw, u ong, "Ngam sngewthuh balei ka phi, um? Ngin ialeit lang kein um shibit ka janmiet, sha sem masi u Syiem!"

"Em phi, um," la ong u Don Putit, "mynta ka kynti te phim dei phi ban wan. Phi i, nga kwah ba, shuwa ban sep ka sngi, phin leit jar jar sha u Syiem Symphup, bad iathuh ha u ba

nga la leit ap khla sha sem masi, khnang ba un nym ap ia nga ban ialeit bam ja sha Ïing Sad, lada jia ba ngi slem ban wan phai sha shnong."

U Syiem Symphup u bitar marwei marwei u tang shu tip ba u Don Putit u leit thap khla, ym namar ba u tieng ioh un mong un mynsaw, hynrei namar ba u khein ba ka long kumba leit pan kwah ia ka jingmynsaw hi. "Te, balei mem wan iathuh ha nga kham hynne?" u kylli ia u Paitnia.

"Syiem, nga burom ia i um, bad ngam lah ban pynkhein ia ki ktien ba nga la kular ha i," la ong u Paitnia.

U Syiem Symphup u shu peit sha ka Mahadei, kaba pynpaw ia ka khmat kaba sheptieng, bad sha ka Kumari Rupa, kaba pyrkhat khuslai shikatdei eh. Namar ba um nang shuh ban ong kumno kumno, u shu kylli, "Badno u Don Putit u leit?"

"I um i ialam ia u Sampain bad u Dada," la jubab u Paitnia.

"U Sampain bad u Dada?" la kyrhuh u Syiem. "U ruh u la iamut ban bud rukom ia u Don Putit?" U pyrkhat shiphang, u kren bñium bñium marwei kum uba phoi iano re iano, u phai biang sha u Paitnia, bad u ong, "Nga ngeit u kynum jong me u tip aiu u leh. U iarah aiu?"

"U Sampain u rah kawei ka wait khmut, u Dada u rah ia la ka besli, bad i um pat im shym rah ei ei ruh em," la ong u Paitnia.

"Ka pyrthei, imat, ka la kylla da khongpong!" la shu ong u Syiem.

Ynda u Paitnia u mih noh; u Syiem Symphup

u ong, "U Don Putit u dei ban don ka bor kaba phylla. Kum u briew, un nym lah ban pynliem khlem tiar khadar tylli ki lakhyrwang. Lada un ioh pyniap sa ia une u khla tang da ka wait khmut u Sampain bad ka besli u Dada, khlem pep u dei ban long u briew uba U Nongpynlong U la thaw kyrpang."

"I Bah Don, lehse, i lah ban don ka buit aiu re da kaba i lah ban pyniap ia u khla bad ia kiwei pat ki mrad," la ong ka Mahadei.

"U dei ban don," la ong u Syiem, "namar ha uta uba nang ban pyndonkam, ka buit hi ka long ka bor." U ieng na ka mula ba u shong, u peit ia ka Mahadei bad ia la ka khun, bad u ong, "Lashai ka sngi ngin sa iaiam briew, ne, ngin iashad kmen baroh. Ngi dei ban iakit bok ban iaduwai blei lang, khnang ba ka buit u Don Putit kan kylla bor ha kane ka miet. Nang iashong ho, ngan leit iathuh shuwa ha i Hep shaphang kane. ngan iawan kumne kumne."

Ha Ïing Sad, bad kumjuh ruh ha ïing u Syiem, ym don shuh mano mano ba iabam iadih ha kata ka miet. Thiah ruh kim kwah thiah shuh, namar ki shu iaap kmang lano kin ioh sngew ia ka jingkyrhuh u khla na sem masi u Syiem, kaba don kham pajih khyndiat na Nongbah. U Paitnia bad kiba ha ïing jong u ruh ki shu iashong pyrkhat khuslai baroh, lait tang ka Tiewbon ka bym artatien ba u Kong Don jong ka un pyniap da kaba suk ia uno uno u 'la bam masi.

U Don Putit, u Sampain, bad u Dada, ki iapoi ha sem masi u Syiem ha ka por ba ki

nongsharai masi jong u ki la khang lut ia ki sem baroh. U peit bniah ia ki syrdeng bad ki jingkhang jong kita ki sem, bad haba u la hun ba ki dei kiba skhem, bad ba u khla un nym lah ban rung shapoh lymda la plie shuwa ia ka jingkhang, u jied kawei ka sem ha kaba don tang uwei u masi kyrtong bad ar tylli ki masi kynthei. "Khie kein," u ong ia ki nongap masi u Syiem, "ialeit noh kloi sha shnong, ioh u lap ba wan u khla." Ki tang shu leit, u ong ia u Sampain bad u Dada, "Ngin iashong hangtei ha tympan tyngkong. Kam shym da jrong, hynrei tharai une u khla u kham bang ka doh masi ban ia ka doh briew." Ki teh ia kita ki masi baroh lai tylli na u ryndang, bad ka tang shu sdang kem iong reiñ, ki iakiew noh shalor tympan, ki khlem da khang ia ka jingkhang.

U Don Putit, ban pynshlur ia ki, u ong ba u briew, la u duna ka bor, u don bun ki buit kiba kham khlain bun shah ban ia ka bor u khla, tang lada u nang kumno ban pyndonkam ia ki. "Ynda la wan rung u khla shibit," u ong, "phi Bah Dada, sa put kato ka besli; u tang shu ioh sngew ia ka sur phylla na ka besli jong phi, khlem pep un shad sngewbha bad un klet noh ia ka doh masi."

"Phi tharai u khla un shad shisha ynda u ioh sngew ia ki sur besli ?" la kylli u Dada.

"Ym tang ba un shad, hynrei un mastieh de. Te, katba u nang mastieh, i Bah Sampain in sa leit ot da kato ka wait ia ki tyrsim jong u," la ong u Don Putit,.

"Ia ki bniat pat?" la kylli u Sampain ha ka

sur kaba lam tieng, ba kan dei ka bynta jong u ban leit ot ia ki tyrsim u khla.

"Haba u la shah ot ia la ki tyrsim, ym dei ban khuslai shaphang ki bniat," la ong u Don Putit. "Sa shu ai shi tied phak na ka shyntur jong u da kato ka wait, bad khlem pep un ong *adu*, bad ki bniat jong u kin khein lut baroh."

"Hani," la ong u Sampain, "ym sngew nud phi!"

Shuwa ban dap shiteng synñia, u Sampain uba kham shai ki shkor, u ioh sngew ba don u mrad aiu re uba iaid husiar habar. U kren pasiaw mian mian ba uta u mrad u lah ban dei u khla. Ha kata ka por, u masi kyrtong uba don ha kata ka sem u pah ha ka sur kaba sngew tieng shikatdei eh, bad kita ki masi kynthei ar tylli ruh, haba ki ioh sngew ba u kyrtong jong ki ha uba ki sngew shngaiñ u pah ha ka sur kum u ban dkut mynsiem, ki pah lem ha kajuh ka sur. Hynrei namar ba la teh skhem ia u ryndang jong ki ha u rishot, kim lah satia ban phet, wat la ki khih ki ksaid katba lah ban lait na u saikhum. Sa katto katne khyllipmat, uwei u khla u wan rung suki jai, kum uba tip ba ym donkam ban leh kyrkieh namar kata ka bam kaba sma bang kan nym phet shano shano. U peit sawdong sawdong, bad u shri u khñium kum uba thut iano re iano, namar ba, nalor ka jingsma doh masi, don sa kawei pat ka jingsma doh im kaba wan rung ha ki thliew khmut jong u. U peit shaphang tnum, bad u iohi ba don ki briew kiba shong kynrong halor ka tympan. "*Wur-r!*" u khñium biang, kaba mut ba ka doh masi ka

kham bang ban ia ka doh briew. U tur suki suki shaphang u masi kyrtong uba kyang sngewsynei haduh ba la khynwin kata ka sem jling, kum ban iathuh ha la ki para masi ba kita ki dei ki khyllipmat kiba khatduh ba un dang lah ban pah kumta.

U Sampain bad u Dada kim tip shuh la ki shlur ne ki tieng, ka bor pyrkhat jong ki kam trei kam shuh, bad ki la klet noh ruh ba ki don halor ka tympan jong ka sem masi. Ha kata kajuh ka por, u khla u kynrup trait ia u masi kyrtong, u ksam ia ka doh jong u da la ki tyrsim, bad u dait ia ka ryndang jong u da la ki bniat. Ka Nongbah ka ioh sngew kyndiang ia ka jingpah u masi kyrtong ha kata ka por, bad ha ïing Sad bad ha ïing u Syiem pat ki iasngap kmang la kin ioh sngew ne em sa ia kawei pat ka sur. Mar kumta, ki ioh sngew shisha ia ka tyngam briew kaba kyang 'kaw' ar sien lai sien. Nangta, u masi um pah shuh, u briew ruh um kyang shuh. U Syiem Symphup u peit sha ka Mahadei, ka Mahadei ka phai sha ka Kumari Rupa, kaba tap ia la ki khmat bad iam kynsuk marwei marwei.

Katba ka Mahadei ka nang pyntngen ia la ka khun, bad u Syiem Symphup u dang pyrkhat kumno un leh, ki ioh sngew ba don kiba tied ia ka jingkhang, ki da ong ha ka sur kum kiba tieng, "Syiem, Syiem!" U Syiem u ieng bad u plie ia ka jingkhang; mar kumta, u Sampain bad u Dada ki rung kloi lan shapoh ïing i la kum kiba la kylla ksang bad ki ban dkut mynsiem noh hangta hangta hi. "Syiem," la ong u

Sampain, ka shadem jong u ka kyndeh la kum ba kan bthei noh ha kata hi ka khyllipmat, "ngi hap—na tympan—ha shyngkub—katba u khla—u dang kynrup—ia u masi—ngim tip—kumno—ngi la poi—shane." U tang lah ong kumta, u kyllon iap ler pding ha khmat u Syiem. U Dada uba la thait la tieng bad her syrngiew kham palat ban ia u Sampain, haba u iohi ia u Sampain ba u thiah lyter khlem khih khlem ksar la kum u bym don mynsiem shuh, u kyllon khru ha syndah jong u, bad u iap ler ryngkat jlam.

"Hu-hu-hu!" la iam ka Kumari Rupa, bad ka phet noh bran sha la ka kamra thiah.

U Don Putit, haba u iohi ba u Sampain bad u Dada ki hap sha shyngkub, u mut ban ryngkoh lang ban iada ia ki na ki tyrsim u khla; hynrei haba u iohi pat, na ka jingshai byrngut byrnget ba u bnai u shat lyngba ki thliew syrdeng, ba u khla um patiaw ia kata ka jinghap u briew na tympan, bad ba u tar u pajait doh masi kum u bym ioh doh masi shuh la kham slem, u shong la ka shong piat ha la ka jaka. U khla, katba u dang bam doh im hep shi hep, bad u dang klun de kluk shi kluk, u khmied teng teng ia la ki khmat shalor tympan kum uba ong, "Nga tip ba me dang don hangto; shuh ynda nga la hun kane ka bam doh mrad shibit, ngan sa pyrshang mad ka doh briew ka long kaba kumno." U pynkhuid hi ploiñ ia ka bynta kaba sha trai, bad u pynsah sa ka bynta kaba sha khlieh, kum uba buh tyngkai ia ka ban wan bam pat ha ka miet kaba lashai. "*Wur-r!*" u pah sngew

hun, bad u kyrshut ia la ki ngab da la ka kti kum ban pynkhuid ia ka snam kaba bit jakhlia. Nangta u ieng suki jai bad u leit shaphang ka jingkhang. U lyngngoh eh ban lap ba kata ka jingkhang, imat, ka la rit kyndit. U thew ia ka da la u tmaiñ, bad u sngewthuh ba ka met jong u ka la kham iar ban ia kata ka jingkhang. U phrung suki ia la ka khlieh, bad u shem ba ka tyrpeng jong u kam lait ba ka la iar than. U kynran noh rut, u thew biang ia ka jingkhang da la u tmaiñ, bad u shem ba wat la u lah makna ban lait na ka tyrpeng ruh, u lah ban sahkut hamar syngkai, ym namar ba ka kpoh jong u ka la heh palat, hynrei namar ba ka skhep jong u ka la kham iar ban ia ka tyrpeng jong u. "*Wur-r*!" u sdang ban pah da ka sur bitar, bad u phrung biang la ka khlieh sa shisien. Ha kata ka por, u Don Putit u kyang kyndit "*Shakihia*!" bad u ryngkoh jrum ha khyndew, u shim ia u synrei ba u pynieng ha syrdeng, bad u tied jubor justi ia uta u khla na u budlum syik. Uta u khla u kyrhuh da ka sur kaba sngew triem ban sngap, bad u pyneh katba don la ka bor ban lait na kata ka jingkhang, hynrei katba u nang ksaid, katta u sngewthuh ba ka jingkhang ka nang khem, bad katba u nang kyrhuh, katta ruh u Don Putit u nang tied ia u syik shi syik, bad u nang iai phalub kumta haduh ba un da dkut mynsiem jak. Ka jingkyrhuh jong u shuwa ba un iap ka pynkylla matlieh ia shibun ki riewrit mynsiem ha Nongbah, bad ngim donkam ban da iathuh ba u Syiem Symphup u shu ieng kynthung ha ka kamra

kum u mawbynna, bad ka Kumari Rupa ka set ia la ki shkor katba ka iam marwei ha la ka kamra thiah.

Haba u ithuh ba u khla u la iap, u Don Putit u kiew halor ka ingdong jong u. U sngewthuh ba u la thait, bad ba u la shoh samthiah de. "Ka met une u ñii 'la ka dang syaid jem mom mom," u ong, katba u thiah halor ka ingdong jong u. U mar iabuh ia la ka khlieh ha ka tyrpeng u khla, u iohi ia ka jingshai kaba rit kum ka sharak kaba wan sha u. Kata ka jingshai ka nang heh nang heh, bad ynda ka rung ha kata ka sem, u iohi ba ka dei pynban ka Mailibon. Shi kyntien ruh um lah ban kren haba ka Mailibon ka kiew halor u khla, ka shim ia ka khlieh u Don Putit, bad ka buh ia ka ha ka jingthum jong ka, ka da ñiad noh ia ka syep jong u baroh. Ka phuh samrkhie ia u, bad ka ong, "Phi la thait; sngewbha thiah noh."

U Don Putit ruh u shu phuh samrkhie kylliang ia ka, ym tang namar ba u la tlot eh ban kren, hynrei namar u sngewthuh ba ka khmat kaba i-ieit ka don ryngkat bad u. U shim ia ka kti kamon jong ka, u buh ia ka halor ka shadem jong u, u da ong, "*Shakihia*!" ha ka sur kaba jem, bad u ioh thiah jai.

Mar iakynjat shai ka bneng ha kata ka step, u Syiem Symphup u hukum ia u Syllad Naphang, u Rangbah Shipai jong u, ban leit peit ka la jia kumno ia U Don Putit. U Syllad Naphang u ialam shiphew ngut ki shipai kiba rah la u sum u sum. Ki iaid da husiar ha lynti haduh ba kin da poi ha sem masi u Syiem. U Syllad

Naphang u lyngngoh eh ban iohi ia u khla uba sahkut ha jingkhang jong kawei ka sem, bad u bym khih bym ksar shuh kum uba la iap. U nang kham lyngngoh shuh shuh ban iohi ia u briew uba ioh thiah jar jar halor ka ingdong u khla. U pasiaw mian mian ha kita ki shipai, bad u kylli ia ki la ki iohi ne em kumba u iohi. Haba ki kohnguh ia la ka khlieh, kaba pynshisha ba ki khmat jong u kim shym la iohi bakla, u Syllad Naphang um artatien shuh ba uta u khla u la iap, namar kam lah ban long ba u khla uba dang im un shah ia u briew ba un thiah halor ka ingdong jong u. Kumta u tur shaphang ka jingkhang khlem don jingtieng kum ban jngoh bha la uta u briew uba ioh thiah lyngngai halor ka ingdong u khla u shu ioh thiah shisha, ne, u la dkut mynsiem pynban. Ha kata ka por, u Don Putit u kyndit.

U Syllad Naphang u shu peit lyngngoh sha u Don Putit khlem nang kren shi kyntien ruh. U Don Putit u iohi ia ka jinglyngngoh jong u; kumta u hiar na ka ingdong u khla, bad u ong, "Nga tharai ka bha ngin iaring noh ia une u ñii 'la shabar." Haba u Syllad Naphang bad ki shipai jong u ki ioh sngew ia u Don Putit ba u kren ha ka sur uba tip briew, ki ruh ki kylla long kum kiba la tip briew biang, bad kumta khlem iabun ktien shuh ki iasei ia uta u khla sha madan. U dei u khla uba la i triem ban peit. U Syllad Naphang uba thew ia u, u ong ba u jrong haduh shiphew pruh shiteng na khlieh ha tdong.

Ka Nongbah baroh kawei ka ap khmih lynti kmang ia ka khubor ba u Syllad Naphang

un wan rah. Lait na ka Tiewbon, kaba ngeit skhem ba ym don u mrad ha ka pyrthei u ban kham khlain ban ia u Kong Don jong ka, ym don kiwei pat kiba ngeit ba u Don Putit u la pyniap ia u khla, namar lada u la lah shisha ban leh kumta, un jin da la wan phai sha shnong ha kata hi ka miet. Hynrei ynda ki iohi ia u Syllad Naphang bad u Don Putit, bad nadien jong ki la bud ki shipai kiba bah krong ia u khla, baroh ki iarisa lang shaw. U Syiem Symphup u tur sha khmat bad u bat ia ki kti u Don Putit, bad u hukum ba dei ban bah ia uta u khla sha phyllaw Ïing Sad. Ki rangbah bad samla shynrang ki iaknieh ban bah ia uta u khla ha pdeng ki sur phawar kiba har rukom.

Ynda ki la iapoi ha phyllaw Ïing Sad, u Don Putit u iohi ia u Sampain bad ia u Dada ba ki peit sha u da ka khmat kaba lehraiñ bad kaba tieng burom. U leit sha ki, bad u ong, "Phim dei seh toi ban ieh shadien ia la ki lok!" bad u ai ia ka wait khmut ha u Sampain, bad ia ka besli ha u Dada. U Syiem Symphup u shu wiat rymmuiñ, u paitbah baroh ruh u iapeit da ka khmat kaba phuh samrkhie, bad ka Kumari Rupa kaba ieng ha khmat uta u paitbah ka phalang da ka jingshai kaba phylla eh, kaba lah, lada u Don Putit u iohi ia ka, ban pynlong ia u klong snam jong u ban tied stet ar shah ban ia kaba u ju tied.

"Kane ka shnong jong phi te um," la ong u Don Putit ia u Paitnia katba ki iaieit phai sha ïing, "khlem pep kan pynshad khawyiang ia nga lasyit."

"Balei, um?" la kylli u Paitnia. "Phim sngew sarong ban ioh pdiang ia ka burom na u Syiem hapoh phyllaw jong I Syiem Sad hi?"

"Ka burom aiu phi um kata," la ong u Don Putit, "kaba la pynklet pynban nga dei uei? Phi i um, nga sngew la kum ka sohpdung, kaba la mong la biang namar ki namsop kiba nep ba nep ki wan siat ia ka na ki khmat ki thei Nongbah. Nga tharai, um, ka bha ngin ialeit phai noh lashai sha Nongdeng, khnang ba ngin dup ioh pynieng kloi ia ka ïing dulan ban shong ki Syiem."

"Ha ka jingpeit jong nga te um," la ong u Paitnia, "ngam imat ba ka Kumari Rupa kan da salia eh haei kan thiah, tang lada ka tip ba phi don hajan jong ka."

"Ehe, kumno um phi kren kumta!" la ong u Don Putit katba ki iarung shapoh phyllaw ïing jong u. U peit ia ka suin bneng bad u ong, "Ba dang jrong ka sngi kumne te um, ia phi ngin ialeit bam lyer pyngngad noh sha wah. Ngin iarah la u ryngwiang khwai, khnang ba u lah ban pynsting pat ia ka khlieh jong nga ynda nga ngat khasaw shibit."

Khlem iabun ktien shuh, u Don Putit bad u Paitnia ki shim ia u khwai bad u ryngwiang, bad ki ialeit sha wah. "Ngin iatih wieh ngin iakem puit ha lynti," la ong u Paitnia, "bad lada ngi don bok, tharai ngin iaioh hi shi synshet ar synshet."

Lynnong 2

U Don Putit ha Ramew

"Ka sngi aiu phi um, kaba kum kane, tang kawei ka dohkha ruh kam dait?" la ong u Don Putit, katba u pashat khwai biang ha kawei ka thwei. "Imat dei ba sum katei ka briew shatei shaneng mo phi?"

U Paitnia u peit shaphang neng kata ka wah, bad u iohi ia kawei ka kynthei kaba sum ba ka kaweh ia la ka kti kum kaba khot ia ki. "Ka kynthei aiu phi um, kaba khot ia u rangbah briew haba ka dang sum dang sleh ruh?" la khñium u Paitnia. "Nang khwai, ho um, ngan leit jngoh jang jang ka kwah aiu?"

U Paitnia u leit sha ka jaka ba sum kata ka kynthei kaba phong pynstet katba lah ia la ki sopti. "Wa, i Ti du!" u ong. "Balei phi kylla dur ka khmut ka khmat katne katne?"

Ka Laplati ka khynñiuh baroh shi rynieng kum kaba ioh khieshoh rih, ba ka la tieng eh shaba palat, katba ka kdew sha shiliang wah khlem kylliang ktien. U Paitnia u iohi kumba arphew ngut ki shynrang ba ki jam ia kata ka wah, bad ba ki wan sha ka jaka ba ki ieng. Ynda ki poi hajan pdeng kata ka wah, u Paitnia u ithuh ba ki dei ki shipai nongwei, bad ba ki buhrieh ia la ki waitlam hapoh la ki sopti. "March kloi, Ti, sha shnong, bad leit iathuh mar mar ha ïing syiem. Wat leit na lynti bah; khie kloi!" la ong u Paitnia. Ka Laplati kam ap ba u Paitnia un da kren ar sien; bran ka her stet sha shnong

kum ka keilympied kaba phet iap na ki tyngam u suri, ka rung bad mareh na ki lynti khlaw ba shait iaid ki khynnah siat sim, bad tang jang jang ka lah da poi ha ïing syiem.

Ha khmat ïing ba shong u Syiem Symphup ka iakynduh ia u Syllad Naphang uba dang shu mih na ïing u Syiem. "Balei, Hep, kumne?" u kylli da kaba khuslai haba ka kyllon kram ha ki kjat jong u. Ynda ka la lait ban kren, ka iathuh ha u ia kaba la jia baroh. U Syllad Naphang u rung sha ka kamra shong kai u Syiem, u ialam de ia ka Laplati ha khmat jong u. Na ki ktien jong ka, u Syiem Symphup u sngewthuh ba kita ki riewsniew ki dei ban long ki nongsyntiat na ka hima Kyndong. Khlem bun ktien bad khlem pynslem, u Syiem Symphup u hukum ban pynkhreh ia ki shipai ki swar ban leit beh ia kita ki nongshun, bad ban pahara ia ka Nongbah baroh kawei.

Hadien katto katne por, u Syllad Naphang, u wan rung biang ha khmat u Syiem Symphup. "Syiem," u ong, "ngim lap iano iano ha wah lait tang kawei ka khasaw bad ar tylli ki ryngwiang khwai harud wah. Ki mawsiang ha baroh arliang wah ki jhieh da ki dienjat briew. Namar ba la janmiet, bad namar ba ym don briew na Nongbah ki ban leit sha shiliang wah, ki dei ban long ki dienjat jong kito kiba kem ia u Paitnia bad ia u kynum jong u, u Don Putit."

"U Don Putit!" la kyrhuh u Syiem Symphup. "Ei ba ong ba u Don Putit u la shah kem bor?"

"Ka kmie u Paitnia ka ong ba u khun jong ka bad u Don Putit ki ialeit khwai dohkha sha

wah," la jubab u Syllad Naphang. "Ka Laplati ka iohi ia u, hynrei kam tip ba u dei u Don Putit bad kam shym ioh por ruh ban kylli na u Paitnia. Baroh ar ngut kim don ha wah, bad kim shym la wan phai ruh sha shnong."

Ki khmat u Syiem Symphup ki phalang kum ka ding katba u peit ia u Syllad Naphang bad ia ki Myntri kiba don ryngkat bad u. "Phi ki nongai buit bad ki nongpyni lynti jong nga," u kyrhuh, "uei na phi uba la leh palat ba u nongshun u lah ban rung shapoh ki khyrdop jong ka hima, bad ban leh ia ki kam bymman kiba pynjah burom ia nga? Lyngngeh phi heh tang ki jaiñ spong ban pynphuh ban pynheh maiñ ia lade! Don ne em u nongshet kylla u nongdie ri ha pdeng jong ngi? Lada ym don, kumno u nongshun un wan leh ki kam sniew im im peit peit haba shai ba shit ka sngi hapoh ka hima jong nga? Kumno kan shngaiñ ka kynthei ka khynnah, kumno kan suk ka jait ka kur, kumno kan roi kan man bha ka hima ka sima, lada ngim tip bad ngim ithuh ia u nongtuh ia u nonglute, bad ia u nongpyniap briew uba iaid pawang shaneng sharum, khlem por bad khlem khein briew? Khie, leit kylli leit tohkit ha la ki jaka jaka, bad wan ai jingtip khlem pep lashai mynstep."

Baroh ki Myntri ki Korbarri, ki Lyngdoh ki Basa, ki iamih noh. U Syllad Naphang u leit hajan u Syiem, bad u pasiaw, "Ngam kwah ban kren paitbah, namar ka lah ban long ba don na pdeng jong ngi uba tip ka la jia aiu ia u Don Putit bad ia u Paitnia. U Mawsawa,

u khun u Myntri Sanbuit, nga sngewthuh u la jah na ïing la lai sngi mynta. Ngam tip shano u leit, hynrei nga suba u don ha Kyndong bad u Syiem Kopsop."

U Syiem Symphup u pyrkhat jylliew shiphang. "Lymda dei ba uwei na ngi u la die ia lade, kan nym jin da la jia kumne," u ong. Nangta da ka khmat kaba i tieng ban peit, u byrngem, "Lada dei ki briew u Syiem Kopsop kiba rong ba kit ia u Don Putit, ngan pynkylla dpei ia ka hima Kyndong baroh kawei. Khmih ba ki shipai kin long kiba la pynkhreh ia lade, bad kiba la kloi ruh ban tur shaphrang nga tang shu pynmih ia ka hukum."

U Syllad Naphang u nguh ngon ha khmat u Syiem. "Ki shipai ki long barobor kiba la klói," u ong; "ki iai ap tang ia ka hukum jong phi."

*** *** ***

Mynta ngin iaphai biang sha u Don Putit. Katba u Paitnia u dang leit ban iakynduh ia ka Laplati, u Don Putit u ngat kawei ka khasaw kaba shi pruh ne ka jingjrong. "Hum!" u ong; "ka dei, pleng, kaba ju ong ki rawon ba ka dohkha ka kham dait ha ka por janmiet." Ha kata kajuh ka khyllipmat, u iohi ia uwei u rangbah uba i shynrang ka dur, bad uba don ka maiñ syiem maiñ patsha, ba u ieng ha khmat jong u. Naei u wan mih, um tip satia; kumta tyngheng u shu khmih ia uta u briew uba i phylla shibun eh ha ka dur bad ha ka riam. "Bud ia nga," la ong uta u briew, "bad wat kyrtiang dien."

Kum u briew uba la shoh ka jadu, u Don Putit u bud ia uta u briew. Ynda ki iapoi kham harum khyndiat, uta u briew u ong, "Ngan phong ia kane ka sopti khla, bad ngan kit ia phi ha ka ingdong jong nga, namar sha ka jaka kaba ngin leit, ki briew kim dei ban tip." U shim ia ka snieh khla kaba don hangta harud wah, bad u phong ia ka. Ynda u la dep phong, u Don Putit u iohi ba u la long shisha la kum u khla thik. "Wat sheptieng ia nga," la ong uta u khla-briew, "namar ngam ju pynmong pynmynsaw ia u khun bynriew."

Ha kata ka por, u Don Putit u sngew la kum uba la k ndit bynriew biang, bad ba u la shai bha pat ka khlieh. " Phi dei uei, bad balei phi kup ia ka dur u khla?" u kylli.

"Nga dei u Syiem ka Ramew," la jubab u khla-briew. "Haba nga mih sha snieh pyrthei, nga kup barobor ia ka dur u khla. Ki briew ki khot ia nga u Thohpan, bad ngan sngewbha lada phi ruh phin khot ia nga kumta." U Don Putit um nang shuh ban ong ei ei, bad u shu kyrngah la ka khlieh katba u Thohpan u shim ia u bad u pynshong ia u halor ka ingdong jong u, bad u mareh suki suki lyngba ki lynti khlaw.

"Tip une u Thohpan u dei pynban u kpa kito ki khadar tylli ki lakhyrwang mo, kiba iap ha wah ba shait sum i Kong Mai!" la thnom u Don Putit hapoh la ka mynsiem. "Lada u dei, khlem pep un kit ia nga sha ka hima jong u, khnang ba ka Dorbar jong u kan rai phasi ia nga. Ka pyrthei khyllah sngi aiu kaba kum kane kaba pyniakynduh ia nga tang bad ki khla kat shaba

nga leit! Ehe, kumno kumta! Une u Thohpan u dei u briew uba kup ia ka dur u khla khnang ba ki briew kin nym bud dien ia u. Um lah, namar kata, ban dei u kpa jong ki khadar tylli ki lakhyrwang. U la ong myntan ba ngan bud ia u khlem kyrtiang dien; kumta ha ka kyrteng ki lai ngut shipara ki puri blei, ngan leit bud ia u kat shaba un ialam ia nga. Lada u mut ban pynlong ia nga u nongkit tien-syiem jong ka hima Ramew, lehse ngam dei ban da bynnud than ba ngan duh leit bam ja ha Iing Sad shibit ka janmiet."

"Phi lah, lehse, ban lyngngoh balei ba nga wan kit ia phi kumne," la ong u Thohpan. "Kano kano ka jingjia ha ka pyrthei ka dei ban don ka daw. Phin sa iohi shen shen da la ki khmat balei ba nga pynshitom ia lade ban wan ialam noh ia phi sha jngai na ka jingiohi ki khmat u briew."

U Don Putit u sngewthuh ba ka shong halor ka ingdong u khla khlem kren kylliang, ka long ka bym dei; kumta u ong, "Te shano kein, Paiem Thohpan, phi mut ban kit ia nga?"

"Nga sngewbha ban ioh sngew ba phim shym sngap mynthi kum ka thei samla kaba shait phoi lian," la jubab u Thohpan. "Ngan ialam ia phi sha la ka hima, bad hangta ngan pyni ha phi ia ka jingtngit bad ia ka jingsniew ka mynsiem u briew. U Samla uba kum ma phi u dei ban ioh ia ka khusnam kaba kham kyrpang na u Syiem ka hima; hynrei nga sngewsih ban tip ba u Syiem Symphup um shym da ithuh janai ia ka sap ba phi don, bad u shu sngew hun tang

ban ioh pdiang ia phi kum u nongkit tien-syiem jong ka hima Nongrim."

"Phi la ju iakynduh seh mo ia u Syiem Symphup?" la kylli u Don Putit ia u Thohpan.

"U Syiem Symphup um ithuh bad um tip hi ruh ia nga; un nym lah ruh ban ngeit ba don kawei pat ka hima shapoh ka sla pyrthei kaba ki khot ka hima Ramew. Lada ngan leit pynpaw ne pynithuh ia lade ha u, ha ka jaka ba un pdiang burom ia nga kum u para Syiem, u lah pynban ban rkhie bein ia nga, bad kata ka jingpynjah burom jong u kan pynbitar ia u khun u hajar jong nga baroh; te, ki trai shnong ka hima Ramew kin sa pynhiar kput ia u da kaba pynkhynñiuh ia ka pyrthei baroh kawei."

U Don Putit u sngap jar shiphang; um lah sngewthuh satia kumno u Syiem Ramew un phong ia ka dur khla haba u wan mih sha sla pyrthei, bad kumno de u lah ban tip shaphang ka jingim jong u. Um lah ruh khlem da pyrkhat la ki briew kiba shong hapoh Ramew ki iasyriem ne em ia u briew ha ka met bad ha ka dur, ne, ki dei ki jingthaw kiba iapher na u briew. Namar ba u kwah ban tip ki long kiba kumno shuwa ba un iohi ia ki mar khmat, u kylli shaphang jong ki na u Thohpan, "Oh," la ong u Syiem Ramew, "ki khun ki hajar jong nga ki syriem thik ia u briew ha ka dur bad ka rynieng; ki kren bun jait ki ktien, hynrei ki kham sngewtynnat ban iakren iakhana ha ka ktien Khasi. Shaphang ka dur jong ki, ka bha ba phin bishar hi, namar kum u rang samla, phin phla ba kano kano ka thei samla kaba lah ban

pynshoh bieit ia phi, ka dei ban don ka khmat kaba bhabriew. Ahem! Ki tip ia ka nam bad ka kyrteng jong phi, bad baroh ki khmih lynti ban iohi ia phi shibit."

"Ki trei ki ktah aiu, ki bam ki dih daei, bad kumno nga u briew uba im ba iaid ha snieh pyrthei ngan iashong iasah ryngkat bad ki?" la kylli biang u Don Putit, um lah ruh khlem da pyrkhat kumno u lah ban im hapoh Ramew, bad, wat la u lah ruh, la un shem sngewbha ne em hangta.

"Phin sa iohi hi da la ki jong ki khmat, namar mynta ngi la poi habar ka khyrdop na kaba ngi dei ban rung shapoh ka hima Ramew," la jubab u Thohpan. "Kane ka dei ka khlieh riat Umsong; utei u lum shaphang shatei u dei u Lum Rableng, bad utai pat shaphang Sepngi u dei u Lum Swer; nga ngeit phi shait ioh sngew shaphang jong ki." U Don Putit u hiar noh na ka ingdong u Thohpan, u peit ia ka them kaba jylliew bad kaba i phieng, bad ia ki um sngur jong ka Wah Umsong ba ki tuid jai jai ha la ka jong ka jingitynnat kumba ki la iai tuid naduh ki por kiba mynbarim.

"Mynta ba ngi la poi ha khmat ka jingkhang jong ka hima Ramew," la ong u Thohpan, "nga la law noh ia ka sopti khla," la ong u Thohpan. U shim shi kham u krai ba u buh ha la ka pla sopti, bad u bret ia u shapoh ka riat. Ha kata ka khyllipmat, ha ka jaka ka riat kaba jrong bad kaba sham sham, ka wan mih da ka jingkieng ksiar kaba ialam ia ki shapoh kata ka riat. U Thohpan bad u Don Putit ki hiar ia kata ka

jingkieng ksiar haduh ba kin da poi ha trai jong ka. Hangta la don kawei ka krem, bad kumba shi pruh na khmat kata ka krem, u don uwei u mawlong uba khang ia ka. Ha khmat uta u mawlong la thoh ia kine ki ktien:—

KA KHYRDOP JONG KA RAMEW

U Thohpan u batai ba kam long kaba eh ia u briew ban shem ia kata ka khyrdop. "Um donkam ban nang ia ki ktien myntor ne ki buit jadu ban lap ia kane ka khyrdop," u ong. "Ym shym la buhrieh ia ka na khmat uno uno u briew uba wad ia ka. Dei tang namar ba u briew u ngeit ba ym don kum kata ka shnong ne ka hima, kaba la khot Ramew, ba um sngew don dor ban pynlut por ban wad ia ka."

U Don Putit um nang kren shi kyntien ruh. U peit sawdong jong u, bad u iohi ba u don ha shiteng riat, bad ba kam long kaba lah ia uno uno u briew ban hiar ne ban kiew sha kata ka jaka. Ka riat ka ieng beit la kum u sieij lung; ka jaka ba u ieng ka long kum ka rynsan, ne, ka tyngkong, kaba heh kumba san pruh la lai pruh. "Ki briew kiba phohsniew," la ong u Thohpan, "ki kiew da kaba jem ia ki riat, ki hiar da kaba suk ia ki ramsong, ki rynsied na uwei u mawlong sha uwei pat, bad ki ryngkoh khlem tieng ia ki them bad ki lyhuh, la ki iar katno katno. Phi phim shym ioh thiah, bad kane kaba phi iohi kam dei ka jingphohsniew.

Phi iohi ba ngi don ha shiteng jong ka riat kaba la ker sawdong da ki mawsiang kiba ieng beit bad kiba tyrsiang katta katta, ba wat u dkhiew hi ruh um mon ban wan par sha kane ka jaka. Phi iohi ruh ba ka sngi ka la jan sep sha lyndet u Lum Swer, bad kumta ka la dei ka por ba ngin rung noh shapoh Ramew." U tied lai sien ia u mawlong uba khang ia kata ka krem bad u ong,

"*Sohladong, Sohlaper,*
U Syiem Ramew u leit bam lyer !
Sohlaper, Sohladong,
Ka Mei Ramew ha ïing ka shong !
Phi ia Nga, Nga ia Phi,
Sha kjat pyrthei la ngam ka sngi !"

U tang sh'u kut kaba kren ia kine ki ktien kiba u Don Putit um peiphang khyndiat ruh em, uta u mawlong u kynran hi rut sharud.

"Ale kein," la ong u Thohpan, bad ynda ki la iarung shapoh, uta u mawlong u khang noh pat ia kata ka krem.

U Syiem Ramew bad u Don Putit ki rung shapoh Ramew. Ki kiew ia ki mawjam kiba jlih bad kiba phyrnai kum ki maw marbyl. Ha baroh arliang lynti, ki ieng ki shipai ha ki jaiñ kup kiba saw; kine ki pahara ia ka surok kaba lam shapoh ka Nongbah Ramew. Ym don sngi ym don khlur ki ban ai jingshai ia kata ka jaka; hynrei u Don Putit u iohi ba ka surok bad ki kyndong baroh ki shai kyndiang kum ha sla pyrthei hi ha ka por mynsngi.

Hadien khyndiat por, u Don Putit bad u Syiem Ramew ki poi ha kawei ka jingkhang kaba da ka ksiar suda. Harud jong ka ki ieng ar ngut ki samla kynthei kiba bhabriew eh, bad kiba phong da ki sopti rusom kiba lieh kum ka ior. Kine ki samla kynthei ki nguh ki dem ia la u Syiem, bad ki shu phuh samrkhie pat ia u Don Putit kum kiba la ia-ithuh ithaw bad u. U Thohpan, ne, u Syiem Ramew, u ieng ha khmat ka jingkhang bad u ong,

"Sohladong, Sohlaper,
U Syiem Ramew u la wan bam lyer!"

Te, kata ka jingkhang ksiar ka plie hi wang, bad u Don Putit u iohi ia ka nongbah kaba la tei da ka ksiar ka rupa suda, bad kaba phyrnai la kum ha ka jingshai bad jingtyngshain jong ki sharak kiba bun rong.

"Kane ka dei ka kamra jong phi," la ong u Syiem Ramew ia u Don Putit. "Nga imat kine ki Thei ar ngut ki la pynbiang pynbeit ia ki jingdonkam jong phi baroh. Hum! Ka jingthiah ka la itynnat; ka ïit ka snad, ka umphniang sleh, bad kine ki jingiwbih ruh ki la don; ki sopti thymmai ruh ki la buh; bad h'oid," u plie ia kawei ka jingkhang, bad u Don Putit u iohi ia kawei ka pung ba la pyndap da ka um syaid, "ka um sum ruh ki la pynkhreh. Phi!" u kren ia kita ar ngut ki samla kynthei, phin pynsum pynsleh ia une u samla, bad phin pynriam pynbeit ia u da kine ki jain kup kiba lieh!"

"Paiem," la ong u Don Putit ha ka sur kum uba tieng, "phi mut ba kine ki thei samla hangne kin pynsum ia nga kum ia u khunlung uba dang lai bnai?"

U Syiem Ramew u wiat muiñ. "Ha ka kamra Ramew," u ong, "ym ju don ka jingleh-raiñ, namar ngim ju leh ia kano kano ka kam khlem raiñ." U aiti ia u Don Putit ha kita ki kynthei Ramew, bad u mih noh na kata ka kamra.

U tang shu mih u Syiem, kita ki kynthei ki shim ia u Don Putit bad ki mut ban law ia ka sopti jong u. U Don Putit u peit sha ki da ka khmat kaba dap da ka jinglehraiñ bad kaba kylli ruh la kim sngew lehraiñ ne em ban kyrshut met ia u rangbah briew, bad um shah ba ki kti jong ki kin dei ha ka sopti jong u. Kita ki kynthei ki iarkhie kynkiak da kaba kmen ba kim pat ju iakynduh ia u samla shynrang uba lehraiñ ha khmat jong ki, bad u bym shah ruh ia ki ban ktah ia ka met jong u. Katba ki ia-rkhie kumta, ki iaai dak artat da la ki khmat, bad ha kata ka por ki kynrup trait ia u Don Putit. "Shuh phi, shuh phi!" la kyang u Don Putit katba u khih u ksaid ban lait na ki kti jong ki. Hynrei namar ba ki dei ki samla kynthei kiba khlain, u sngew la kum u skei uba shah kyllain ha u thlen na ka syngkai. Hamar ba ki dang mut ban loit ia ka sopti jong u, kumno re kumno u lait bran na ki kti jong ki, bad u her iap sawdong sawdong kata ka kamra, katba kita ki kynthei Ramew pat ki beh ia u, ki da rkhie iap ang kat lah kat iai. U Don Putit u sngewthuh ba kata ka mareh sawdong ia ka kamra dei ka ban pynking

baiong pynban ia ka khlieh jong u hadien khyndiat por; kumta u phet shaphang ka jingkhang kaba lam sha ka jaka sum, u plie ia ka wang, bad u ryngkoh plum ha kata ka pung ryngkat bad la ki sopti.

O ho, hep! Kita ki kynthei Ramew ki bat ia la ka kpoh i la kum ki ban kyllon iap ler hangta harud pung namar ba ki la rkhie shaba palat, hynrei khlem da ap ba kata ka jingrkhie kan jem shuwa, ki ryngkoh lem pynban plum ha kata ka pung baroh ar ngut. U Don Putit u shem ba ha ka pung sum ha Ramew, ki kynthei Ramew ki kham nang ban jngi; kumta, hapoh katto katne khyllipmat, wat la u ksaid u pyneh katno katno, u shem ba u la shah pynsum hapoh pung ha ki samla kynthei jong ka hima Ramew.

"Ka apot sep sngi aiu kane kaba ngat ha nga ba kine ki thei samla ka Mei Ramew kin pynsum pynsleh, kin kyrshut tngit bad kin syrpai met, bad kin pynsleh umphniang ia nga kum ia la u khun? Wow blei!" la duwai blei u Don Putit ha la ka mynsiem, "tip kumno shuh kein i Kong Mai in ong ia nga, ne i Hep Kumari in tharai ia nga, lada kin tip ba nga la ngat ha ki kti ki thei Ramew? I mei khlem pep in tim bad in bynthiew ia nga kum ia u briew uba la pynbit tngit bad pynjah burom ia lade da ki kam awria suda. Ehe, kumno kumta! U Syiem Ramew u ong ba ha ka hima Ramew, kim ju leh ia ka kam khlem raiñ. Kata ka mut ba kine kiba shong ba sah hangne, kynthei bad shynrang, samla bad tymmen, ki dei kiba sngur ka jingmut, kiba khuid ha ka jingpyrkhat, kiba

shisha ha ka ktien ka thyllieij, bad ki bym leh ia ka kam awria. Kumta, nga u Don Putit, u khun ba i mei i ieit eh, uba kynmaw ia i Kong Mai, bad u bym lah klet ia i Hep Kumari, ngan pyrshang ban leh hangne kumba ki nong Ramew hi ki leh, da kaba kyrmen ba ha kawei ka sngi, ngan sa iohi ia ka lad ka lynti na kaba ngan ioh leit phai pat sha la ka ri."

Ynda u la dep ka sum ka sleh, ne, kaba kham dei, ka shah pynsum pynsleh, bad hadien ba la pynphong jaiñ ia u da kita ki ar ngut ki thei Ramew kiba ap ia u, u Don Putit u sngewthuh ba ka jinglehraiñ baroh kaba u don ka la jah noh. U Syiem Ramew, shuwa ba un mih na kata ka kamra, u la ong ba kita ki samla kynthei ki dei ki nongap jingkhang jong u: kat ia kaba u pan, kin ai; bad kat ia kaba u kwah, kin pynhun.

Haba u Don Putit u bishar kham bniah ia kita ar ngut ki samla kynthei Ramew, u ithuh ba ki dei kiba da bhabriew shisha shisha. Ki ngab jong ki sawhuiñ ki ih kum u Tiewkulab saw u Nai Jymmang; ki rmiang shyntur jong ki ruh ki saw kumba bam kwai nyngkong ka samla Khasi; ka khmat jong ki ka phuh kum ka nongleit kurim; u shñiuh jong ki u long uba jrong, bad ki pynnoh rymphai ba un hap shaduh sharum syngkai ban ktik ia ka jingmut u rangsamla. Ki rung ki mih da ka khmat kaba phuh samrkhie, bad kaba kup ia ka mynsiem kaba sngur, ka bym imat don ka jingthoh bria, ne, ka jingpyrkhat bym dei iano iano. U Don Putit u ngeit ba kum kita ki samla kynthei kiba

bhabriew bad i khuid ka jingmut ki dei kiba bit eh ban long ki Mahadei ha ki hima pyrthei.

"Kum kine ki briew ym lah shem koit ha snieh pyrthei! Ka dur khmat jong ki ka pynkynmaw ia nga shaphang ki lai ngut shipara ki puri blei," la thnom u Don Putit ha lade katba u bishar ia kita ki kynthei Ramew. "Hato ka lah ban long ba i Duh Maili i don hangne? Tip balei kein nga leit poi kynmaw ia i kum ha kane ka por?" U peit sha kita ki nongap jingkhang jong u, bad u ong, "U Syiem jong phi u ong ba kat kaba nga kwah, phin pynhun; naduh mynta, nga kwah ba phin nym pynsum pynsleh ne pynkup pynriam shuh ia nga."

"Ha ka ri jong ngi," la ong kawei na ki, "u samla shynrang um dei ban sum ban sleh hi, bad ban phong jaiñ phong nep hi; kine ki dei ki kamram jong ngi kiba ngi khein kor shibun eh. Lada phim shah shuh ba ngin leh ia kine ki kam, ka mut ba ngi la pynsngewsih ia phi, bad u Syiem un pynshitom ia ngi khlem bishar da kaba rai ba ngin leit sha ka ñiamra kaba hynñiew."

U Don Putit u sngew dei ia kita ki ktien, bad u ngeit ruh ba u dei uba don bok ban ioh poi kum ha kata ka jaka. "Khublei shibun," u ong. "Hynrei phin sngewbha ban iathuh kumno ngan khot ia phi?"

"Phim dei ban pynpoh ia lade da kaba ai khublei ia ngi. Haba ngi la ioh ka lad ban leh bha ia phi, ngi ñiew ba kata hi ka long ka burom, bad kumta dei ma ngi ki ban kyrkhu kyrdoh ia phi," la jubab kata kajuh ka samla. "Phin sngewbha ruh ban ym ong *sngewbha* lano lano

ia ngi; u rangbah um ju pyndonkam ia kata ka ktien haba u kren ia ki kynthei ha kane ka ri. Kawei pa kawei ka kynthei hapoh Ramew ka dem ha ki slajat u rangbah, bad kam ju sngewbha ba u rangbah, ne, uno uno u shynrang briew, un sngewnguh ia ka namar kano kano ka kam ba ka lah ban leh na ka bynta jong u. Lada u kren kum ia kita ki ktien, ka mut ba um sngewbha ia ki kynthei ba kin leh bha ia u.

"Ngi ar ngut ngi dei shipara; phin khot ia nga 'Maphi', bad 'Maphi-pat' ia kane ka para jong nga."

"Ki shynrang ha kane ka ri ki dei ban long kiba la bha bok tam ha khrum ka bneng!" la kynthoh u Don Putit. "Phi i, Kong," u ong biang, "nga dei tang u nongwei ha ka ri jong phi; phim lah kein, namar kata, ban khmih lynti ba ngan shu nang lut ia ki rukom kren jong phi. Phi tip ruh ba, kum u briew uba iohi tang ki jingphylla suda ha kane ka ri jong phi, nga don shibun ban ong, bad nga kwah shibun ban tip." U wiat muiñ, bad u ong, "Phin pynhun kat ia kaba nga kwah, ym dei?"

"Ngin pyrshang katba lah ban pynhun ia ki jingkwah jong phi," la ong ka Maphi. "Pat," ka ong ia la ka para, "khie ap habar jing jang."

"Ha ka por ba nga rung sha kane ka shnong jong phi," la ong u Don Putit, "nga iohi ba ki briew ki phong tang da ki jaiñ kiba lieh suda, ne, kiba saw suda. Balei?"

"Baroh ki shipai ki riam da ki jaiñ kiba saw; nga ngeit phi iohi ia ki ha ka por ba phi rung lyngba ka khyrdop jong ka Ramew. Ki

shynrang ki bym long shipai ki kup da ki jaiñ kiba lieh. Ki kynthei kiba la shong kurim ki riam da ki jaiñ kiba saw, bad kito kiba dang marwei, ne, kiba dang khynnah, ki phong da kaba lieh," la jubab ka Maphi.

"Ki rangbah kiba phong jaiñ lieh ki leh aiu?"

"Ki ap ia ka mon u Syiem."

"Ki thei samla pat?"

"Ki ruh ki ap ia ka mon u Syiem."

"La ju don ne em kiba pyrshah ia ka mon u Syiem?"

"Ki kynthei bad shynrang, la ki riam saw, ne, ki riam lieh, ki ñiew ba ka long ka burom ban ioh leh ia ka mon u Syiem."

"Kan jia aiu ia uta u bym kohnguh, ne, uba klet ban leh ia ka mon u Syiem?"

"U bym leh ne kohnguh ia ka mon u Syiem un shah pynryngkang par sha ka ñiamra kaba khyndai, bad uba klet pat ban leh ia ka mon jong u un shah pynshitoin ha ka ñiamra kaba hynñiew."

"Phi mut ban ong ba kine ki ñiamra ki dei ki jaka ha kiba la set ia ki nongleh palat?"

"Hooid."

"Don katno tylli ki ñiamra kiba kum kita?"

"Khyndai tylli."

"Hum!" la ong u Don Putit. U kwah ban tip shaei kita ki ñiamra ki don, namar um lah sngewthuh kumno lah ban don khyndai tylli ki ñiamra *hapoh* ñiamra. U la mut ban kylli na ka Maphi kumno u Syiem Ramew u pynryngkang par ia ki nongleh palat; hynrei u pyrkhat ba

ka kham dei ban wad jingtip na u Syiem hi.

"Nga lyngngoh eh shaphang kane ka jingshai," la ong u Don Putit. "Ngam iohi sngi ne iohi sharak hangno hangno; hynrei kumno, bad naei, kane ka jingshai ka wan mih?"

"Phim dei ban sngew phylla," la jubab ka Maphi. "Ka jingshai ba phi iohi ka mih na ki khmat jong phi hi. Ki khmat kiba dum ki iohi tang ia ka jingdum; hynrei ki khmat kiba khuid ki iohi kein ia ka jingshai."

"Te kumno phi pyniapher ia ka miet bad ka sngi?"

"Ka jingiapher ka long tang katne: haba phi khaprip ia la ki khmat, phim iohi satia ia ka jingshai."

"Haba kumta, kumno phi iakhein sngi iakhein snem hangne?"

Ka Maphi ka wiat puri muiñ haba ka iohi ia u Don Putit ba u trud ia la ka khlieh shuwa ba un buh ia kata ka jingkylli. "Ha Ramew," ka ong, "ngim ju tip kaei ka sngi bad kaei ka snem. Ngi sngewthuh hi ha lade lade la ngi dang long tang ki khynnah, ne, ngi la poi sha ka jinglong samla."

U Don Putit u sngew ba ka jingsngewthuh jong u shaphang ka pyrthei ka mariang kan nym iarap satia ia u ban shemphang ia ki ktien ba ka Maphi ka la kren. Kumta u pyrkhat ba kan kham bha ban kren noh ia kiei kiei kiba u lah ban kem ha la ka jingmut.

"Kumno phi iarep iariang ha kane ka ri?" u kylli biang ia ka Maphi.

"Ngim ju pynshitom ia lade ha ka rep ka

riang; ngi ioh kat ia kaba ngi kwah," ka jubab.

"Haba kumta, phi iakhreh bam iakhreh dih kumno?"

"Nga ong ba ngi lah ban ioh kat ia kaba ngi kwah. Ha kano kano ka por ba ngi thngan, ngi kwah ban ioh ja, bad kata ka ja ka doh ka shu wan mih hi ha khmat jong ngi; haba ngi donkam sopti, ngi kwah ia kata ka sopti, bad ha kata ka por, kata ka sopti kan don ha ka jingthiah ba ngi thiah. Ha kajuh ka rukom, ngi lah ban ioh ia ka ksiar ka rupa, ia ki maw-kordor ki mawhira jong ka pyrthei bad ka Ramew baroh, katba ngi mon, bad katba ngi kwah; tangba kita baroh kin nym myntoi ei ei ia ngi."

"Ka ri jong phi dei kaba phylla eh, bad ka dei ban long kaba la kyrkhu da U Nongbuh U Nongpynlong," la ong u Don Putit. Ha kata ka por, ka para ka Maphi ka wan rung, bad ka pasiaw ha ki shkor jong ka. Ka Maphi ka phuh samrkhie, bad ka mih noh na ka kamra, ka da khang de ia ka jingkhang.

"Maphi-pat?" la kylli u Don Putit ha ka sur kaba mut, "Ma phi pat phi don aiu ban ong?"

"Oh, ma nga?" la ong ka Maphi-pat; "kaei phi kwah?"

"Phi pasiaw ha ki shkor i kong jong phi la kum ba phi thmu ban buhrieh ei ei na nga," la ong u Don Putit kum uba kwah ban iabiria bad ka. "Phi i thamula ne ia nga?"

"Phi i, Bah," la ong ka Maphi-pat, "u Syiem jong ngi sa jing jang un sa wan, bad nga kwah kein ba i Kong in ai lad lem ba ngan iashong kai sngewbha bad phi."

"Eh-h, phi da kwah shisha seh mo ban iashong kai sngewbha bad nga?"

"Ngan sngewbha shibun lada phin sngewbha ban shah ia nga ban iashong kai sngewbha bad phi."

"Oh, ngam sngewbha balei ka," la kynkiak u Don Putit kum u tuta. "Ale seh kata, wan shong kham hajan, khnang ba ngan ioh jwai shkor ia phi lada phi pynbitar ia nga. Phi iohi ba nga don marwei; bad, kum u briew, nga kwah eh ban ioh ki lok kiba nga sngew ieit ban iakren iakhana. To iathuh kein, kiei ki jingsngewbha ba phi lah ban ioh hangne."

"Ngi shem sngewbha eh haba ngi ioh ban leh ia ka mon u Syiem."

"Hum! Phi ki thei Ramew, imat, phi im tang ha kaba leh ia ka mon u Syiem! Phi shait kwah ne em teng khat ban ioh leh ia la ka mon?"

"Hooid, namar kata ka long ka jinglong kaba uwei pa uwei u jingthaw um kwah ba kan shah synshar hano hano lait tang ha u hi."

"Phi don ne em kaei kaei kaba phi kwah ban leh mynta?"

"Hooid."

"Kaei kata?"

"Ban ap ia phi, bad ban pynhun ia ki jingkwah jong phi."

"Khmih shane, Kong Maphi-pat!" la ong u Don Putit. "Nga la ngiah ban ioh sngew kum ia kita ki jubab kiba shu riew blab shi blab, bad kiba thnam jakrak kum ka ja. Lada ngan shong slem bad phi hangne, khlem pep phi bad nga ngin iakajia ha kawei ka sngi, bad, lehse,

ngan jwai de ia kito ki ngab jong phi kiba saw syngyiang kum ka 'tiew diengsong. Phi la ju poi ne em shatei sha sla pyrthei?"

Ka Maphi-pat ka phuh thamum kum u tiewlyngskaw ban iohi ba u Don Putit u thap phoi ia ka. "Hooid," ka jubab.

"Mynno phi leit?"

"Ia ka sngi ngam lah ban iathuh, namar ngam tip satia."

"Ñiuma! Phi leit leh aiu sha sla pyrthei?"

"Nga leit jngoh kai ia ka jingshai jong ka sngi, bad ia ka jingphyrnai jong u bnai."

"Phi itynnat ne em ia ka sngi, ia u bnai, bad ia ki khlur ha sahit bneng?"

"Hooid."

"Phi dang kwah ne em ban leit jngoh biang ia ki?"

"Hooid."

"Phi la leit jngoh ne em ia ki shnong ba shong ki briew?"

"Em."

"Phi kwah ne em ban iohi kum ia kita ki shnong?"

"Hooid."

"Phi lah ban leit ha kano kano ka por?"

"Hooid, lada u Syiem u shah."

"U Syiem u lah ban nym shah ia phi ban leit?"

"Hooid, hynrei un shah da kaba sngewbha."

"Haba kumta, phi kloi ne em ban leit kai bad nga sha shnong jong ngi?"

Ka Maphi-pat ka kiew snam ki ngab huiñ. Ki khmat jong ka ki tyngshain kum ki khlur

ka sahit bneng, bad ki rmiang shyntur jong ka ki ih khlem lah ban pynmih ktien. U Don Putit um tip la u kum kren ei ei ne em kaba bakla, kaba la pynthut ia ka jingsngew jong ka. U mut ban kylli ia ka balei ba ka shu sngap jar jar kumta, haba ha kata hi ka khyllipmat, u Syiem Ramew u wan rung. Ka Maphi-pat ka nguh ia u Syiem, bad ka mih noh shabar.

"Ahem!" la ong u Syiem Ramew. "Kine ki thei samla ki la ai jingtip aiu ia phi shaphang ka hima Ramew?"

"Paiem," la ong u Don Putit, "ki la pynsngewthuh ba nga dei u briew uba bieit tam ha ka hima Nongbah, bad ba ka jabieng jong nga ka dum bad ka suda."

"Ki la leh ia kaba dei eh; ka jingbieit jong phi kan kylla sha ka jingstad tang ha pdeng khyndiat por lada phi mon ban shah hikai, ne, kumba ki ong, ban shong ha ki slajat ki thei Ramew," la ong u Syiem. "Hynrei ka por jon g phi kam pat poi; kumta ngin nym iakren ei ei shaphang kata."

"Paiem," la ong biang u Don Putit, "ka bor aiu phi pyndonkam?"

U Syiem Ramew u wiat muiñ. "Phi kylli ia kaei kaei kaba phin nym lah ban shemphang, bad ia kaba ngan nym lah ban pynshai, ha kane ka por kaba lyngkot," u ong. "U briew uba shong ha sla pyrthei, shisien ka sngi, un ioh ia kane ka bor. Kan shim por slem ia ka jait bynriew ha ka pyrthei ban poi sha ka kyrdan kaba ngi ngi la poi, bad kata ka long, ban shem sngewbha ha kaba leh ia ka mon jong kito ha

kiba la pynkup ia ka bor ban ai hukum. Katba dang don uwei na pdeng jong phi uba pyrshah, ne, u bym mon ban kohnguh, ia kata ka hukum, da lei lei phin nym ioh ia kane ka jingkyrkhu."

"Nga kum u Syiem nga bat ia ka bor kaba ki Syiem shi tyllup ka pyrthei ki thrang ban ioh," la ong biang u Syiem Ramew, haba u iohi ba u Don Putit u shu sngap. "Ha Ramew, ka ktien jong nga ka long ka aiñ kaba ym don mano mano ba lah ban nym kohnguh ne ban pynkhein. U nongleh palat hukum bunsien u poi sha ka kamra kaba khyndai. Nga ngeit ba phi la tip shaphang ki khyndai pateng ñiamra. Kine ki long kum ki phatok ha kiba phi set ia ki nongkam sniew ne ki nongleh palat ia kiba la rai pynshitom da ka Dorbar ne da u nongbishar. Nga kwah eh ban ialam kai ia phi sha kine ki khyndai ñiamra, bad ban pyni ha phi kumno ki nongleh palat ha Ramew ki shah pynshitom. Hynrei ka por kam shah. Nga la wan ialam khnang ia phi shane na ka bynta kawei pat ka kam kaba ngan sa pyni kumne kumne. Ynda phin wan kai pat sa shisien, ngan sa plie lut ha phi ia ki jingphylla baroh kiba don ha ka hima Ramew, ia kiba la buhrieh na ka jingiohi ki khmat u briew. Ahem! Maphi hangto!"

Ka Maphi bad ka Maphi-pat ki wan rung. "Nga ithuh ba phi la thngan, bad kumta ngin iabam ja shuwa. Iathuh kein, ha kine ki Thei, ka bam aiu phi kwah," la ong u Syiem Ramew.

U Don Putit um lah khlem da phuh samrkhie; u poi kynmaw ia ka blang ba la ai da ki lai ngut shipara ki puri blei, bad kaba u dang ri

ha ïing. "Eh-h, nga kynmaw eh ia ka japulaw bad ia ka doh khlieh ba la pynkhreh i Mahadei u Syiem Symphup," u ong.

Ka ktien ruh ym pat lap ba kut, kita ki bam ki lah da wan mih ha khmat jong u.

U Syiem Ramew u rkhie sngewbha ban iohi ia ka jingkyndit u Don Putit. "Maphi," u ong, "pyndap pynbiang ia nga. Maphi-pat phin peit phin i ia ki jingdonkam i Bah Don."

**** **** ****

"Kane ka dei ka kamra na kaba ngi lah ban iohi ia ki jingjia baroh ha ka pyrthei," la ong u Syiem Ramew, katba u pyni ha u Don Putit ia ki tiar ki tar, bad ia ki kor ki bor kiba bun jait bun skit, ia kiba la pyniaid bad synshar da ki kynthei Ramew kiba phong jaiñ lieh. "To kein, ngin peit ka jia aiu ha ïing u Syiem Symphup. Phi iohi une u thyrnia u kdew ha ka jaka ba la thoh *Nongbah*. Ngan shon kumne na kane ka jaka kaba pyrshah ia u thyrnia uba kdew ha ka *Nongbah*. Mynta phi iohi ia ka jingshai ba ka wan mih ha kane ka ïit; h'oid, ka dur ki briew ruh ka la paw. Phi ithuh ia ki?"

U Don Putit um nang ban jubab, bad, lehse, u klet noh ruh ia ka jingkylli u Syiem Ramew, haba u iohi ia ka Kumari Rupa ba ka shong sngewsih dyngngor halor la ka jingthiah na ka daw aiu ruh um tip. Nangta u iohi de ia ka Mahadei ba ka rung bad ka pyntngen ia la ka khun. "Phin sngewsih phin khuslai lei khun, kumne, haduh ba ia ka bam ka dih ruh phim kynmaw shuh?"

Ka Kumari Rupa kam shym jubab, ka shu khmih sha la ka kmie da ki khmat kiba dap da ki jingpyrkhat kiba jylliew, nangta ka kyllain la ki kti ha la ki khohsiew, bad ka shu peit sha khmat khlem kylliang ktien ia la ka kmie.

"Phi la iohi kumno ka long ha kamra thiah ka Kumari Rupa; mynta ngin khmih ki ialeh aiu ha ka kamra bishar u Syiem Symphup," la ong u Syiem Ramew, bad u pynpaw de ia ka kamra bishar ha kata ka ïit.

"Ka hima Kyndong ha ka jingsynshar u Syiem Kopsop," la kyrhuh u Syiem ha khmat ka Dorbar, "ka la sngew dei ban leh ia ka kam kaba wat u nongpyniap briew hi un da pyrkhat ar sien. Kane ka kam bymman ka wan mih na ka jingsngew hok bad ka mynsiem jop pyrthei u Syiem jong ka. Naduh ki sngi kiba mynbarim, ngim pat ju bna koit ba u Syiem jong kano kano ka hima ha ri Khasi un nym bat ne ri ia la ka burom syiem: ym tang ba u kup ia ka iktiar, hynrei u bat de ia ka hok ka shikyntien ba u la khlei, bad u khein ruh ba ka long kaba sang ban ryngkang pud sha ka hima kiwei pat ki para Syiem. Pynban une u Syiem Kopsop ka hima Kyndong, u sngew sarong haduh katta katta ia la ka bor, ba u la sngew bit ban khein ñiut ia nga u Syiem jong ka hima Nongbah, da kaba u wan iuh kjat khlem ai jingtip khlem phah kyrwoh kum u nonghiar thma ia kane ka hima jong ngi. Ngi la ioh ka sabut kaba biang ba ki nongsyntiat jong u ki la wan kem bor khlem daw ia u Paitnia. U Don Putit, u nongkit tien-syiem jong ka hima Nongrim, bad uba nga bad phi,

ha ka kyrteng bad ka nam ka hima Nongbah, ngi dei ban peit ba um dei ban hap ha ki kti u nongshun, u jah rngai ha kajuh ka por; ngim pat lah ban ong haei u don mynta. Hynrei kane kawei ngan ong shai ba phin nym artatien ia ka jingmut jong nga, bad kata ka long, ba lymda u Syiem Kopsop u pyllait noh ia u Paitnia ryngkat bad shi mon ka ksiar kum ka dak ka jingpan map ia ka jingleh palat jong u, bad lymda u iathuh ruh u la leh kumno ia u Don Putit, nga kular ha phi ba, ha kata ka sngi ba ngan iuh kjat ha ka hima Kyndong, ngan khud ia u tmaiñ jong u da ka tari dab, bad ngan phut ia u ñiuhmoh jong u da kine ki shynriahti jong nga hi, bad ym tang katta, hynrei ngan pynkylla dpei ruh ia ka shnong Kyndong baroh kawei."

U Don Putit u lynga u pisa ka bym lah ong shuh haba u iohi ia ka Kumari Rupa ba ka leh diaw iano ruh um tip, bad u pyrkhat khuslai bad jngut ka jingmut ban ioh sngew ia ki ktien ba la byrthen u Syiem Symphup. Hynrei shuwa ba un shai pat ka jingmut jingpyrkhat, u Syiem Ramew u ong, "Ki Syiem ka pyrthei ki shem sngewbha ha ka iakawang ktieh bad ka ialeh thma; to ngin iakhmih ka jia aiu pat ha ka hima Nongrim," u da shon artat ia u dak uba harum u thyrnia uba kdew ha ka ktien *Nongrim.* Ynda ki dur ki paw ha ka ïit, u Don Putit u iohi ia u Syiem Kumar Singh ba u iapyrkhat kam bad u Myntri Dathew bad u Pyrthew.

"Nga ioh jingtip wur wer ba u Syiem Kopsop u hukum ban kem jubor ia u Don Putit," la ong u Myntri Dathew. "Ki nongsyntiat jong u ki

jutang jong phi? U mawbynna uba shu ieng kynthuit harud lynti u dang kren dang pyni ia ka matti uba rim uba jah; hynrei phi pat seh, phuh phum phi pynheh tang ia la ka jaiñ spong khor ban tap ban buhrieh ia kato ka shynrong khlieh synlen jong phi kaba bthi bad kaba suda janor! Ha ka jaka ba phin pyni lad pyni lynti ia nga u Syiem khraw bor jong phi kumno ban pynriewspah bad ban pyniar ia la ka hima, phi kren pynban shaphang ka im lang ka sah lang ha ka suk ha ka sain bad ki hima nongwei ! Phiw ! Naei phi ioh ki ktien khar ei kiba kum kita? Da shisha kum ia phi dei ban khot ki sim tyngwieng die kmie! Khot ia u Mawsawa hangne."

U Mawsawa u wan rung bad u nguh ia u Syiem Kopsop. "Me dei u samla uba bit eh ban long u Myntri jong ka hima jong nga," la ong u Syiem Kopsop. "Me la kloi ban ieh noh ia la ka kmie bad ia la u kpa tang na ka bynta ka khun samla jong nga; kata ka dei ka jinglong tynrai kaba shisha jong u samla ha ka pyrthei. Da ka jingai buit jong me, ngi la ioh ban wan ring ia u Don Putit. Nga kwah ba un iarap ia nga ban tei ia kawei ka ïing dulan kaba da ka ksiar suda. Te, ha ka sngi ba ngan kiew ia kata ka ïing, ngan sa ai ia ka Sngap Mynthi ha me ba kan long ka tnga jong me."

"Paiem, nga long tang u shakri uba rit jong phi," la ong u Mawsawa, bad u mih noh na ka kamra bishar.

"Haei u Don Putit?" la kyrhuh u Syiem Kopsop.

Ki shipai ki wan ialam ia u Paitnia na kawei

pat ka jingkhang. La teh ia u na ki kti da u kynjri nar, ki jaiñ jong u ki la kad lut, bad ka met jong u ka mong bad ka mih snam. U Don Putit u peit sha la u kynum da ka khmat kaba isynei eh, kaba dap da ki jingpyrkhat kiba bun rukom.

"Une u dei uta u rang khadar bor uba ia-lympat bad khadar tylli ki lakhyrwang ! Khmih bha, phi ki Myntri jong nga, khnang ba phin nym klet ia ka khmat jong u. Hana, khadar tylli ki lakhyrwang ki kyllon ha ka kti jong u, hynrei um lah wat tang ban khih ruh haba uwei na ki shipai kiba tlot tam jong nga u bat ia u. Haei ka bor jong u? Shano ka jingkhlain jong u? Ha-ha-ha, hi-hi-hi, ho-ho-ho!" u Syiem Kopsop u rkhie bein ia u Paitnia haduh ba un da hun, katba ka Dorbar jong u ka sngap jar ba ka syier ban pyrkhat ioh ba ha kata ka khyllipmat, uta u Don Putit un pynpaw shisha ia la ka bor.

"Haba me wan ha khmat jong nga," la ong u Syiem Kopsop ia u Paitnia, "me dei ban dem ha ki slajat jong nga, ne, ngan phah ia me sha u dieng phasi."

"Kum uta u dei u nongpyniap briew, bad u trai shnong ka hima Nongbah um ju dem burom ia u," la jubab u Paitnia.

U Syiem Kopsop u ieng joit na ka khet bishar kum uba la shah kynthah ha ka ñianglartham. U peit sha u Paitnia da ki khmat kiba shi troh shi troh, bad kiba saw lein kum ki khmat u nongshohnoh hi. Ha kata kajuh ka khyllip-mat, u Syiem Ramew u pynlip noh ia kata ka dur jingshai.

"Phi la sngewthuh mynta balei ba nga wan ialam ia phi shane," la ong u Syiem Ramew katba ki mih noh na kata ka kamra. "U Mawsawa, u khun u Myntri Sanbuit, u leit sha u Syiem Kopsop, bad u nguh u dem bad u kyrpad ia u ba un shah ia u ba un shong kurim ia ka khun jong u. U Syiem Kopsop, uba la tip la bna shaphang jong phi, u kular ba un ai mon sngewbha ia la ka khun ha u, tang lada un iarap ia u kumno ban ioh rong ia phi sha ka hima jong u. U Mawsawa, ba u bynnud ban duh ia ka Sngap Mynthi, u kular ban leh khlem sngew thut sngew sang kumba u Syiem Kopsop u kwah ia u ban leh. Ha ki sngi kiba phi don ha Nongbah, u Mawsawa u bud ia phi kat shaba phi leit, u tharai, lehse, ba un ioh lad ban ialam ia phi sha ka jaka ba ki ap ki shipai u Syiem Kopsop. Ha ka sngi ba phi bad u Paitnia phi ialeit khwai dohkha, u Mawsawa jar jar u jam sha shiliang wah ban ai khubor ha ki shipai Kyndong kiba ap syntiat hangta."

"Te, balei ki kem ia i um Pait, bad ym dei ia nga?" la kylli u Don Putit. "U Mawsawa u ithuh bha ia i um, bad ia nga ruh!"

"U kynum jong phi u khot ia u Syiem Kopsop u nongpyniap briew," la ong u Syiem Ramew. "U Paitnia um shym la bakla satia haba u ong kumta. Ngan nym shah ia uno uno u nongpyniap briew ba un ktah wat tang ia ki jaiñ kup jong phi ruh."

U Don Putit um sngewthuh satia balei ba u Syiem Ramew un ri un da ia u kumta. "Paiem," u ong, "phin sngewbha ban nym sngew ei ei lada

ngan buh ha phi katto katne ki jingkylli?"

"Buh katba phi kwah," la ong u Syiem Ramew; "ngan jubab ia ki da kaba sngewbha."

"Khublei," la ong u Don Putit. "Don ka daw balei ba phi wan iarap ia nga?"

"H'oid kein!"

"Eh,-?" la ong u Don Putit. "Nga lah, Paiem, ban tip kaei kata?"

"H'oid," la ong u Syiem Ramew, "Nga ngeit phi dang kynmaw, ym dei? ia ki lai ngut shipara ki puri blei?"

"Ki lai ngut shipara ki puri blei?" la kylli u Don Putit da ka khmat kaba kyndit, bad ka bym sngew lah ngeit. "Phi dei—?"

"Nga dei u kpa jong ki," la jubab u Syiem Ramew, u da phuh samrkhie artat kum ban pynpaw ba u dei u lok jong u. "Kim don hangne mynta; iada ki don, ngam tip shuh ki jingleh kmen aiu kin pynlong na ka bynta jong phi. Ki dang leit kai sha ri Sepngi hynne mynstep, bad kin sa wan phai lashai janmiet. Ki ong ia nga ban peit ba phin nym hap ha ki kti kiba mut sniew."

U Don Putit u pyndem ia la ka khlieh, bad u pyrkhat ieit shaphang jong ki. U poi kynmaw biang ia ki sngi ba u shait iashong kai sngewbha bad ki, bad u iohi biang ruh kyndiang ia ka kanira hapoh ka jri ha ka por ba ki iakhlad. U Syiem Ramew u ieh noh ia u marwei ha la ki jingpyrkhat; u tip ba sa tang khyndiat por un sa kyndit pat.

"Paiem," la ong u Don Putit, "nga ieit ia i Lari, ia i Batti, bad khamtam eh ia i Duh Maili,

kum ia la ki para. Sngewbha ban ai khublei ia ki ynda kin wan phai.— Phi la pyni ha nga ia ka mynsiem sniew u briew; ngam tip kumno i um Pait i la poi sha Kyndong, bad kumno ruh ka khubor ka lah da poi ha Nongrim. Katno sngi nga la don hangne?"

"Shi sngi," la jubab u Syiem Ramew; "hynrei shi sngi ha ngi ka long la jan lai sngi ha phi!"

"Ñiuma! Hynrei mynta nga kwah ba phin iarap ia nga."

"Ong, kaei phi kwah ia nga ban leh?"

"Nga kwah ba kat kaba u Syiem Kopsop un ktah, kan kylla sisa ha kajuh ka khyllipmat."

"U Syiem Kopsop u la ioh ia kata ka bor naduh kane ka khyllipmat; un iai duh iai ioh ruh ia ka katba kum ka mon jong phi."

"Nga kwah ba u ñianglyngkut un bam suki ia ka kti kamon ki shipai u Syiem Kopsop, kiba iadon kti ha kaba kem bor bad leh bein ia i um Pait."

"Arphew ngut kita ki shipai ki la ngat ia ka jingpang ñianglyngkut naduh kane ka khyllipmat; kata ka jingpang kan iajem iajem, iakhie iakhie, kat kum ka mon jong phi."

"Ka sngap Mynthi ka mon ne em ban shong kurim ia u Mawsawa?"

"Ka isih ia u. Phin sa tip hadien balei ba la khot ia ka ka Sngap Mynthi."

"U Syiem Symphup un leh kumno ia u Syiem Kopsop?"

"U la khreh ki shipai ki swar, bad hapoh khyndiat sngi un sa hiar thma ia ka hima Kyndong."

"Ngam kwah ba u Syiem Symphup un tip haei nga don katba nga dang ialeh ban leit pyllait ia i um Pait."

"U Syiem Symphup un iai pyrkhat khuslai shaphang jong phi tat haduh ka khyllipmat ba un iohi pat ia phi."

"Kan bha ba u Syiem Symphup un nym pat tip ba u Mawsawa u long ka daw jong ka jingshah shitom i um."

"U Syiem Symphup u la suba ba u Mawsawa u iadon kti ei ei ha ka jingkem ki briew u Syiem Kopsop ia u Paitnia."

"Nga iasngewthuh jingmut bha bad u Myntri Dathew ha Nongrim, bad u Pyrthew, u Rangbah Shipai u Syiem Kumar Singh, u dei u lok jong nga. Nga tharai ka bha ba ngan leit beit sha Nongrim kloi katba lah, bad hangta ban iapyrkhat shaphang kine ki kam kiba u Syiem Kopsop u la leh, bad kumno ruh ban leit pyllait ia i um Pait."

"Phi kren ia kaba dei; hynrei shaphang u Paitnia, tang phi marwei ka la biang ban leit pyllait ia u. Nalor kata, u Bam Jyndem u la don mynta ha ka lynti bah sha Nongrim, bad un sa leh hangta ia ki kam kiba jah burom. Nga ieh ha phi kumno ban pynshitom, ne, ban ai buit kumno ban pynshitom, ia u katba kum ki kam sniew ba un leh ha Nongrim."

"Ynda nga la pyndep ia la ki kamram ha ka hima Nongrim bad ha ka hima Kyndong, nga kwah eh ban iakynduh biang bad phi hangne; bad ha kata ka por, nga kwah ruh ba phin ialam kai ia nga sha ki khyndai ñiamra."

"Ka Maili kan sa wan iashem ia phi ha kata ka por."

U Don Putit u kyndit ban ioh sngew ba u Syiem u kren biang ia ka kyrteng la ka khun. "Eh-h," u ong; "h'oid, nga kwah eh ban iashem biang ia i Duh Maili; hynrei phi ithuh ba mynta nga la kwah ban poi noh shuwa sha Nongrim."

"Phi deng ha ka tiduh kadiang jong phi ia ka sahti ba ki khun jong nga ki ai. Ki kim shym da pynshai bha ha phi ia ka bor jong ka. Kato ka sahti ka lah ban ai ha phi ia ki jingkwah jong phi baroh: kan rah ia phi sha kano kano ka jaka kat shaba phi kwah; kan buhrieh ia phi na ka jingiohi ki khmat u briew; kan pynduh bad pynjot ia ka bor jong uno uno u briew uba thmu ban pynmynsaw ne ban pynjah burom ia phi; ban shu kren lyngkot, kan pynioh ha phi ia ka bor kaba u briew ha snieh pyrthei um pat ju ioh ban pyndonkam, tang lada phi pan ia ki jingkwah jong phi baroh ha ka nam ki lai ngut shipara ki puri blei!"

"Ha kano kano ka por ba nga kwah ban wan kai sha Ramew, nga lah ban pyndonkam ia ka ha kajuh ka rukom?"

"H'oid, tangba kan kham bha ba phin khot ia ka Maili ha kata ka por. Lada phi wan hi da lade, bad lada jia ba ka Maili ne ki hynmen jong ka kim don, kine ki thei Ramew ki lah ban kum leh ia ki kam kiba phi ki rangsamla kiba im halor khyndew phi lah ban sngewthuh bakla."

U Don Putit u kner ia la ka kti kamon ban khublei ia u Syiem Ramew. "Phi ithuh ia ka jingsngew jong nga," u ong; "ngin sa iashem

pat. Khublei!"

Nangta u Don Putit u peit sha ka sahti ba u deng ha la ka tiduh kadiang, bad u ong, "Ha ka nam ki lai ngut shipara ki puri blei, nga kwah ba phan kit ia nga mynta sha Nongrim, bad ban buh ia nga habar ka jingkhang i Sainsimai, i khun u Syiem Kumar Singh!"

Lynnong 3

AH-H! OH-H! EH-H!

U Dangsah, u nongrah sum jong u Syiem Kumar Singh, uba la rai ban bud ia u Don Putit kat shaba u leit, wat shaba kut ka pyrthei hi, tang lada u leit shata, u tang shu tip ba u la jah rngai noh katba u dang khwai dohkha, u sngew ba ka Nongbah kam dei shuh ka jaka ba un shu ap haduh ba u kynrad jong u un wan phai pat. Kum u briew uba la long la bun snem u nongrah sum u Syiem, u bym ju mlien ban iasaid ne ban iapyni nia bad kiwei pat, um lah sngewthuh satia ba u Don Putit un shu jah kyndit na ka jingtip ne ka jingiohi ki briew lymda la don uba la leh sniew ia u. Te, kum u briew uba kohnguh hukum, u sngew ba ka kamram jong u ka long ban leit wad ia uta u briew uba don ka bor ban ai ia kata ka hukum. U Don Putit, uba la pyllait ia u na u dieng phasi, u long uba bit eh ban ai ia kata ka hukum, la ka dei ban dung ia u sniang, ban pyniap ia u nongshun, ne, ban rah khubor sha ka

Sainsimai. Namar kata, u sngew ba um don jingkwah ban im suk, namar ka mynsiem jong u kam shah ba un long kumta, khlem da ioh ialeh, ne pyrshang ban leh ei ei, na ka bynta jong u, uba la pyllait ia u, kum ban shu ong, na ki tyrsim jong ka jingiap hi. Kumta u la kut jingmut ban leit wad ia u haduh ba un da lap, ne, haduh ba un da tip kumno ka la jia shisha ia u.

"Meihep," u ong ia ka kmie u Paitnia, "ngan leit wad ia i Bah, kam pher wat la i don sha khadar snem lynti."

Ka kmie u Paitnia ka shu peit sha u Dangsah. Ka khuslai shaphang u Paitnia, uba dei u khun jong ka, bad shaphang u Don Putit de, uba long u pyrsa jong ka. Kum ka kmie ka bym ju khmih lynti ba ki briew kin mut sniew ne leh sniew ia ki khun jong ka, kam lah ban sngewthuh balei u Paitnia, uba long tang u misteri, u bym ju pynthut pynmong iano iano, un shah kem bad rong jubor ha ki nongwei, bad kumno ruh u pyrsa jong ka un shu jah rngai na khmat ki briew.

"Hooid," la jubab ka kmie u Paitnia. "Hynrei shaei kein phin leit wad ia i pyrsa iba pli?"

"Kaba shisha, Meihep, ba ngam tip shaei i Bah i don," la ong u Dangsah. "Lada nga tip, lehse ngam donkam ban leit wad ia i. Hynrei ka dei ka kamram jong nga ban leit wad ia i katba nga dang im, ne, haduh ba ngan da lap ia i; bad katba ngam pat lap, phi sngewthuh hi kein, Meihep, ba ki rmiang shyntur jong nga kin ym lah shuh ban phuh samrkhie." Kum u briew u bym ju bun ktien, u Dangsah u sngew la

kum u Myntri uba iasaid nia bad uba iakhlei jutang baroh shi sngi ha ka Dorbar hima jong u Syiem Kumar Singh.

"Khie, ngan kit bok kit rwiang ba phin iashem bad i pyrsa, bad ba ngi lah ban iakynduh pat ha ki sngi kiba kham bha," la ong ka kmie u Paitnia kum kaba la mlien ban iakhublei bad kiba heh ba haiñ na kiwei pat ki ri.

Ka Tiewbon ka shu peit sha u Dangsah katba u dang iakren bad ka kmie jong ka. Shuwa ba un mih na ïing, ka kylli ia u, "Ia i Bah pat?"

"Hep," la ong u Dangsah, "i Bah jong phi i don kat haba i Bah jong nga i don." Nangta ban kham pynkmen ia ka, u ong pat ha ka sur kum uba leit shaw ia u Don Putit bad ia u Paitnia, "Sa leh tipsngi kein, khnang ba i Bah bad i Kong Don jong phi kin kmen ban iohi pat ia phi, ho?"

Ka Tiewbon ka shu kohnguh la ka khlieh. Ka peit sha u Dangsah da ki khmat kiba kren ba ka tmang bad ka sngewsih; ki ngab jong ka ki tlor kum u tiewkulab uba dang shylluit haba u hap ha khyndew; bad ki rmiang shyntur jong ka ki tyrkhong bad ki blad kum ka lakait kaba la sdang iap stai. U Dangsah u dap ka shadem haba u khmih isynei ia ka. "Balei kein u Nongthaw U shah ia u briew ba un pynthut kum ia kine ki khynnah rit ki bym pat tip ia ka bneng ka khyndew ruh?" u kylli ha la ka mynsiem, la kum u riewpyrkhat uba kwah bad pyrshang ban sngewthuh ia ka mon U Nongpynlong, bad u mih noh na ïing. Ka Tiewbon ruh ka mih ha phyllaw, bad ka peit ia u haduh

ba un da ngop sha kawei pat ka lad.

U Dangsah u poi ha Nongdeng ha ka por ba ka sngi ka la noh phai. U leit sha ïing kmie u Don Putit, bad u lap hangta ia ka Shanduh bad ia ka Taimon ba ki iaiam sngewsih. U Sordar Nongdeng u don hangta; ka khmat jong u ka dap da ki jingpyrkhat kiba bun rukom, namar um ju phohsniew mynno mynno ba kum kata ka jingjia kan wan ngat ha u trai shnong jong ka hima Nongbah. Ka tang shu iohi ia u Dangsah, ka Shanduh ka kyang bad ka iam biang i la kum ban pait u dohnud jong ka. "Meirad," la ong u Dangsah, "ngan leit sha Kyndong, namar nga tharai i Bah i don hangta; lada im don, ngan leit wad ia i haduh ba ngan da lap, wat la i don sha kut pyrthei. Khublei!" bad u mih noh khlem da ap kumno kin kren kylliang ia u.

Joit u ieng u Sordar Nongdeng kum uba dang kyndit na kaba phohsniew ruma. "H'oid," u ong; "ngi iaiam ngi iasei ummat lei kumne, la kumba ki jingsngewsih kin pynioh pat ha ngi ia u Bah Don! Ieng, khynraw," u kren ia ki rangbah kiba iadon lang hangta, "ia, ngi ruh ngin ialeit wad ia u Bah Don haduh ba ngin da lap. Lada u dei u Syiem Kopsop uba long da shisha ka daw jong ka jingiam briew jong ngi, ngin siew kylliang ia u hynñiewphew shah!"

"Ka kam kaba nyngkong ba nga dei ban leh ka long ban leit kit ia ka khubor sha u Syiem Kumar Singh," la kren weibriew u Dangsah katba u dang iaid ha ka lynti sha Nongrim. "Ah, ka khun u Syiem ba pli, tip kumno kein

kan sngew shaphang kane!" Ka shim por ia u shi sngi shi miet ban poi ha Nongrim, ka lynti kaba jngai, bad kaba kiwei pat ki shim por lai sngi ban iaid. U rung sha ïing u Syiem ha ka por ba mih ka sngi, ka por ha kaba u Syiem Kumar Singh u shait ieng ban peit shaphang Mihngi na la ka kamra thiah.

U Syiem Kumar Singh u iohi ia u Dangsah ha ka por ba u rung shapoh phyllaw. U ithuh na ka dur khmat jong u ba u la thait, bad, na ka rukom iaid jong u, ba la don kaei re kaei kaba pher. U mih noh na la ka kamra thiah, bad u wan rung sha kamra pdeng, ban ap ia u Dangsah hangta. Ha kajuh ka por, u Dangsah u rung, bad u dem khrup ha ki kjat u Syiem.

"Dangsah," la ong u Syiem, "ka khubor sngewsih aiu me wan rah, ba men poi ha ïing jong nga hamar ba mih ka sngi?"

"I Bah im doh shuh!" la jubab u Dangsah, u da nguid umbiah artat ban pynjlih ia la u tangnguid uba la rkhiang.

U Syiem Kumar Singh u sngew kumba ym don shuh u sum uba kham nep u ban dung ngak ia ka shadem u rangbah briew. U peit sha u Dangsah da ka khmat kaba kyndit, bad kaba dap da ki jingpyrkhat kiba laiphew jait. Ka jingsngewsih bad ka jingbynnud ki long kiba kham paw ha ka shyllangmat jong u. U sngewsih eh ban tip ba u Don Putit um don shuh, ym tang namar ba u dei u nongkit tien-syiem jong u, hynrei namar ba u dei ruh u samla uba ka khun marwei jong u, imat, ka sngew kmen ban kynmaw bad ban ialap shaphang jong u. U sngew

bynnud pat namar u ngeit skhem ba yn nym don shuh u riewshlur uba kum u Don Putit ha kiwei pat ki pateng.

"Kumno u Don Putit u iap?" la kylli u Syiem Kumar Singh.

U Dangsah um lah ban jubab ia kata ka jingkylli, namar ha kata kajuh ka por, ka Sainsimai ka rung ha kamra pdeng. Ka la ioh sngew ia ki ktien u Syiem ba u Don Putit u la iap. Ka iohi ia u Dangsah ba u ieng ha khmat u kpa jong ka kum u mawbynna u bym lah ban kren da ki ktien, hynrei uba iathuh pat, na ka dur khmat jong u, ia kaei kaba la jia ha ki sngi kiba la leit, kham bha ban ia u Myntri Dathew jong ka hima Nongrim. Ka iohi ia ka kamra ba ka shad sawdong, bad ka sngew kumba ka her ha shiteng suin sha ka ri jong ka jingklet. Sa ba kan kyllon iap ler hangta hi, haba u Syiem Kumar Singh u kynrup ia ka, bad u pynshong ia ka halor ka shuki. Hadien katto katne khyllipmat, ka kyndit bynriew biang, ka khmied sha la u kpa uba peit khuslai sha ka, bad khlem kren ka pyndem ia la ka khlieh ha ka shadem jong u.

U Dangsah u peit sha ka Sainsimai da ka khmat kaba isynei. Haba u iohi ba ka la tip briew biang, u ong, "Paiem, i Bah im shym iap; em, im pat shym iap ha ka por ba i jah na Nongbah."

U Syiem Kumar Singh u peit sha u Dangsah da ka khmat ka bym bitar, hynrei ka bym pynpaw pat ia ka mynsiem sngewbha. "Me ong du myntan ba u Don Putit um don shuh!" u ong.

"Map, Paiem Kynrad, ia ka jingbakla jong nga," la kyrpad u Dangsah. "Nga la thait eh ba nga la iaid stet khlem bam khlem dih, bad khlem shong thait, naduh ba nga mih na Nongbah hynnin mynstep; bad nga khuslai nga sngewsih eh haba ngam tip satia shano i Bah i don, nga kum ong ba im don shuh!"

U Dangsah u sa iathuh lut khoit kumno ka la jia ia u Don Putit bad ia u kynum jong u, u Paitnia, katba ki dang iakhwai dohkha ha wah. "U Syiem Symphup, nga ioh sngew, u kynnoh ia u Syiem Kopsop. Lada ka long shisha ba ki briew jong u Syiem Kopsop ki wan rong bor ia i Bah, u Syiem Symphup un sa hiar thma ia ka hima Kyndong."

"Ei ba iathuh ha me kumta?" la kylli biang u Syiem.

"Ym shym don ba iathuh ia nga; hynrei ka Nongbah baroh kawei ka khih win, bad ka kyntu ia u Syiem Symphup ba um dei ban shah jem ia u Syiem Kopsop, hynrei ban ai jingsneng tyngeh ia u, wat la ka dei ban long da ka wait bad u sum," la jubab u Dangsah.

U Syiem Kumar Singh um shym kylli ei ei shuh ia u Dangsah, hynrei ki khmat jong u ki dap da ki jingpyrkhat kiba jylliew. U Dangsah u ithuh ba kata ka dei ka dak ba u Syiem um don ei ei shuh ban ong; u nguh ia u Syiem, bad u mih noh shabar.

Ka Sainsimai ka khmied pat ia la ki khmat, bad ka peit sha la u kpa; nangta ka pyndem biang ia la ka khlieh, bad ka ong, "U Syiem Kopsop un sa leh bein ia i Bah Don!"

"U briew uba la pynliem khlem tiar khadar tylli ki khla um ju shah leh bein thala hano hano," la kren pynshngaiñ u Syiem Kumar Singh. "Ngam tharai ba u Don Putit u khein snep ia u Syiem Kopsop, bad ngam lah khlem da ngeit ba ha kine ki khyndiat sngi, un sa wan kai pat sha phi."

Ka Sainsimai ka shu sngap shiphang. "Te, phin leh kumno, Pa, lada ka jia shisha ba u Syiem Kopsop u leh bein ia i Bah Don?" ka kylli biang ha ka sur kaba pynkynduh ia ka jingsngew u Syiem.

"Khmih shane, khun!" la ong u Syiem Kumar Singh. "U Don Putit u dei u nongkit tien-syiem jong ka hima Nongrim. U dang bat ia kata ka iktiar ha ka por ba u Syiem Kopsop u phah kem ia u la kumba u dei u nongkam sniew ne u nongleh palat. U Don Putit um dei u nongleh be-aiñ, ia ka hima Nongbah, ne ia kano kano ka hima; bad la u long makna kumta ruh, kam shong ha u Syiem Kopsop ban phah kem ia u. Um lah hi ruh ban pynkhein ia ki aiñ jong ka hima Kyndong kaba, nga sngewthuh, um pat ju poi. Shisien ba ngi ioh ia ka khubor kaba thikna ba u Don Putit u don ha ka hima Kyndong, yn ym don mano mano ha ka pyrthei uba lah ban khang ia nga ban nym leit iuh kjai ia ka." U wiat muiñ ia la ka khun kaba sngewthuh ba kata ka jingphuh samrkhie u kpa jong ka ka mut ka jingkut jingmut jong u ban pynhiar kput ha uta u briew uba long ka daw jong ka jingpait dohnud ka khun jong u.

*** *** ***

Ka sahti u Don Putit ka kit ia u bad ka wan buh ia u ha phyllaw u Syiem Kumar Singh, ha khmat ka jingkhang ka ban rung sh^ ka kamra ka Sainsimai. Ka sngi ka la jan sep ha kata ka por, bad u Don Putit, namar ba u iohi ba ki briew ki dang ialeit iawan ha lynti, u kwah ba kata ka sahti kan buhrieh ia u na ka jingiohi ki khmat u briew, ha ka nam ki lai ngut shipara ki puri blei. Katba u dang pyrkhat la un pynpaw ia lade há khmat ka Sainsimai, ne, un sngap thuh shuwa kumno ka hima Nongrim ka pyrkhat shaphang jong u, u iohi ar ngut ki briew ba ki ieng habar ka khyrdop, bad u nongap khyrdop um shah ba kin rung shapoh ka phyllaw u Syiem. U leit ban sngap ki iakren aiu, bad na ki ktien jong ki u sngewthuh ba ki dei na ka hima Kyndong.

"Ngi dang shu wan na ka hima Kyndong," la ong uwei na ki, "bad ngi don ka khubor ia u Syiem Kumar Singh."

"Ka sngi ka la sep!" la ong u nongap khyrdop.

"Ym da donkam ban pynphai ia la ka khlieh shaphang Sepngi ban khmih la ka sngi ka la sep ne kam pat sep," la ong ujuh u briew. "Ngi ithuh ba ka la sep, bad bá ka la sdang ruh ban kem iong rein. Khie iathuh ha u Syiem Kumar Singh ba u nongkit tien-syiem ka hima Kyndong u wan ban iakynduh bad u."

"Nga ong ba ka sngi ka la sep!" la kren biang u nongap khyrdop. "U nongap khyrdop ka

hima Nongrim um ju plie ia ka khyrdop hadien ba ka sngi ka la sep; um don bor ruh ban mih na la ka jaka ap ban leit rah khubor sha u Syiem."

"U nongap khyrdop ka hima Nongrim u dei u briew uba kyrcit!" la kren kyntbuk ujuh u briew. "Ngim phylla shuh ba ki briew hangne ki trei kam bha ha ka por miet,—!" u kren pharshi kumta khnang ban pynbitar ia u nongap khyrdop; hynrei um lah satia ban pynkut kumba u la mut, namar ha kata hi ka khyllipmat, don uba ai shi thab phak na ka ngab kamon jong u.

Ka snam u nongap khyrdop hamar ba ka la sdang ban kiew ha ki shkor jong u, haba u iohi ia uta u briew ba u peit sawtriej ia la u para lok da ki khmat kiba shi troh shi troh, bad u ong, "Balei lih, Jem Khohwah, me thab ia nga kumba nga dei u ksew jong me?"

"Da kham tyngkai h'lih, Nep Tyrsim, ia la ka shyntur," la maham u Jem Khohwah, "haba ngi don kumne ha ri ki briew, khamtam haba iohi ioh sngew ka kynthei ka khynnah."

"Kata ym dei ma me uba thab ia nga myntan?" la kren khmok khmok u Nep Tyrsim. "Me kren shaphang ka kynthei ka khynnah la kum ba me dei uba leh don akor ha khmat jong ki. Me jem ka khohwah, me eh pat ka ksangti! Kumno lih da ma me u lok jong nga me leh ia ka kam kaba u nongshun hi un da pyrkhat?"

U Jem Khohwah, namar ba u dei uba kham shit khlieh, ym dei tang ha ka por ba u dom briew, hynrei ha ka por ba ki briew ki biria bad ki pynkhyllew de ia u, u pynkhih ia la ki khohwah kum uba suhjer, ne, kum uba sum ha

ka um shyngyiar ha ka por tlang. U rah ia la ka kti kamon bad u mut ban ai shi kura ngak ia la u lok, haba ha kata kajuh ka por, u Nep Tyrsim u pah kyndit "*Ah-h*!" kum uba shah ktik na ka krung jong u. U Jem Khohwah u shu peit tyngheng sha u Nep Tyrsim ba u lyngngoh eh kumno un shu pah '*ah-h*!' haba um pat shym kura ia u. U Nep Tyrsim pat u phai shadien, sha diang, sha mon, ban jngoh ia uta u briew uba la pynlehraiñ ia u ha khmat u nongap khyrdop u Syiem, hynrei um iohi iano iano. U Jem Khohwah u tharai ba u Nep Tyrsim u la jnang shiah, wat la um lah ban kot jingmut kumno u briew un jnang shiah khlem bam doh-kha; hynrei haba u iohi ba um shym *kynah-h* biang sa shisien, u mut ba u para lok jong u, lehse, u pyrshang ban leh duhalia kumta khnang ban pynthame ia u nongap khyrdop u Syiem Kumar Singh. Ha kata kajuh ka por, u Nep Tyrsim u pah "*Oh-h*!" bad u pynjem koid ia la ki khohwah. U Jem Khohwah u la ngeit ba u ksuid u la shoh ia u Nep Tyrsim; kumta u shim ia u na ka kti, bad u ong, "Ia noh, Bah Nep, ioh kum iangat ksuid shisha hangne!" u da paring artat tom tom ia u. U nongap khyrdop u Syiem u shu peit lyngngoh khapre sha kita ki nongwei ar ngut kum uba la artatien ia la ki khmat, katba ki iamareh sha ka lynti ka ban lam sha ka hima Kyndong.

U Don Putit u la suba ba u Jem Khohwah bad u Nep Tyrsim ki wan sha Nongrim ym kum ki nongkit tien-syiem ka hima Kyndong, hynrei kum ki briew kiba thmu ban leh sniew ia ka

khun samla u Syiem Kumar Singh. U kynmaw ia ki ktien u Syiem Ramew ba u Bam Jyndem u la don ha ka lynti sha Nongrim, bad um artatien ba u Jem Khohwah bad u Nep Tyrsim ki dei ki nongbud jong u. "Ka khmat kine ki briew ka saw lein kum u nongshohnoh," u ong hapoh lade, katba u kiew ia ka kynroh bad u ryngkoh shabar jong ka. "Shuh ngan pyrshang pynshad khnai shuwa ia ki, ba un kmen un rkhie sngewbha u nongap khyrdop u Syiem!" bad u ktik artat na ki krung u Nep Tyrsim, uba ong "*Ah-h*!" Katba u dang iania bad thap iakynroi bad u Jem Khohwah, u Don Putit u tied phak da la ka kti na ka lynghoh khohwah kamon u Nep Tyrsim, na ka jaka kaba mar pyrshah ia ka nub khohsiew jong u, bad dei ha kata ka por ba u ong, "*Oh-h*!" "Une u Nep Tyrsim imat u dei kmierad ia ka kyrbei," la ong u Don Putit, katba u sngew biria marwei marwei ia kata ka sur *kynah-h kynoh-h* kaba mih napoh u ryndang u Nep Tyrsim, "ne, u lah ruh ban dei u ksiew jong ka Ngiem Lalu bam khun! Lym kumta te, balei heit un ieh ia la ki tyrsim ba kin jrong katne katne, kum uba mlien ban sam thliew ia ka khyndew, ne kum uba shait kiew ia ka diengbai ban leit wad ngap ha ki krem jong ka? Nga tharai ka shnong Nongrim kan shad kmen bad leh sngewbha lada ngin ot noh ia ka tyrsim jong u lashai ha lympung shad jong ka hima. Ehe!" u ong, haba u iohi ba u Nep Tyrsim bad u Jem Khohwah ki phet khyndit bran na khmat u nongap khyrdop. "Ka bha ngan leit bud shano ki kdat. Toi nga la kwah eh ban iashem

pat bad i Kong Mai, namar nga ngeit ba i ruh i la kwah, lehse, ban iohi ia nga; hynrei to ieh, kam pher; ka por ka dang byllai. Kine ki khun khyllah jait ka hima Kyndong, kiba kit ia ka kyrteng ka ban pynjot pynjakhlia ia kaei kaei kaba itynnat, ym lait ki thmu ban leh sniew aiu re aiu ia i. Te, lada ka long shisha kumta, kumba nga dei u khun i mei, ngan ai ka jingsneng kaba tyngeh ka ban pynlong ia ki ba kin babe ba ki iohi ia ka sngi u bnai."

Kham pajih na Nongrim, u Don Putit u lap ia u Nep Tyrsim bad ia u Jem Khohwah. Kine ar ngut ki phai dien bunsien kum kiba suba ba don mano re mano kiba bud nadien jong ki. Ha kawei ka jaka, ki ieng bad ki pynphai la u ryndang shadien shadien, sha khmat sha khmat, kum kiba artatien ba ki don tang ar ngut. Ka miet ka la lap ia ki ha kata ka por; hynrei namar ba ka dei ka miet pyllun bnai, ki iohi shai ia ka lynti, wat la bunsien ki jynthut bad ki ur.

"Mem sngew kumba don uba bud dien ia ngi?" la kylli u Nep Tyrsim ha ka sur kaba pynpaw ba u klong snam jong u u la tied kham stet.

"H'oid, kein me!" la jubab u Jem Khohwah. "Ha leh u dei pynban u khla ne!".

"*Oh-h*!" la pynmih sur u Nep Tyrsim hapoh la u ryndang.

U Jem Khohwah u tur hajan ban peit bniah ia ka khmat u Nep Tyrsim. U ithuh, na ka jingkhih ki khmat jong u, ba u la jan kylla matlieh, lehse, ba u la tieng shaba palat. Um lah sngew-

thuh satia kumno u briew uba kren sarong bad uba sngew jop pyrthei kum u Nep Tyrsim un shu *kynah-h* ha lynti ha syngkien kum ka miaw kaba jnang shiah, bad un *kynoh-h* pat de kum u ksew uba sahkut ka shyieng doh ha u ryndang. U tharai ba u suidtynjang u la ksih ia u Nep Tyrsim na u pdot jong u, ne, ba ma u hi u la sngewthuh bakla ia ka rukom kren jong u. Kumta ban pynshisha ba u para lok jong u u dei uba dang tip briew, bad ba ma u ruh u dang don ar tylli ki shkor kiba ioh sngew hok kyndiang ia ka sur bad ka rukom kren u briew, u Jem Khohwah u ai shi kynjat phak na ka khongtoi bun doh jem u Nep Tyrsim. "*Eh-h*!" la pah u Nep Tyrsim kum uba shah lympat syik ha khyndew hano re hano, bad u her iap bran. U Jem Khohwah u shu ieng dheng bad u pynheh la ki khmat katba u peit sha ka phang ba mareh u Nep Tyrsim, um artatien shuh ba un sa thung khongpong laiphew khongpong ha kano ma kano ka khyllipmat.

U Jem Khohwah, ba u la sah sa marwei, u sngewthuh ba ka tieng ka la sdang par ha ka met jong u, bad ba u ñiuhkhlieh jong u ruh u la sdang ieng. Kumta u iaid noh kham stet, u da khmih lynti ba un sa lap ia u Nep Tyrsim ba u la kyllon iap ler ha lynti. "Ka apot sep sngi aiu kaba kum kane!" u kren weibriew. "Ngam tip shuh u Bam Jyndem un leh kumno ia ngi haba ngi wan phai sha u khlem da ioh ban pyndep ia ka hukum jong u."

"Un ong *ah-h*!" ka riew ka sur hajan jong u.

Mynta ka kynti, u ñiuhkhlieh u Jem Khoh-

wah u la ieng shisha treng, bad u sngew la kumba ka mynsiem jong u kan her noh na ka met jong u. "Ei ba kren?" u kylli ha ka sur kum u briew uba la jan iap tieng.

"Ne, un ong *oh-h*!" la kren biang uta uei re.

U Jem Khohwah u sngewthuh ba um shym ieng shuh ha sla khyndew.

"Bad khlem pep un ong *eh-h*!"

U Jem Khohwah um shym ap shuh ban wad ia ka thymmei jong kata ka sur ramia. Thiaw u suh sha khmat, bad tang ha pdeng khyndiat por u lap ia u Nep Tyrsim ba u mareh shiliang kjat bad u ud, "Ka nub khohsiew, ka nub khohsiew! Ani, ko mei! La pait ka nub khohsiew!"

"Ka nub khohsiew ka khlieh kada jong no lih kata?" la kylli u Bam Jyndem uba mih ha lynti, u tang shu sngewthuh ia ka sur u Nep Tyrsim.

"Ani, ko Bah! La pait ka nub khohsiew!" la ud u Nep Tyrsim, bad sa ba un shong artat bhek ha khyndew haba, ha kata kajuh ka khyllipmat, ka khohsiew u Jem Khohwah ka tyngkhuh khuk ha ka khongtoi u Nep Tyrsim, bad u thung baji pynban dung lyngkdung shapoh sañium. U Nep Tyrsim u shu pah, "*Eh-h*!"

"Ei ba beh ia me ba men iaher iap katne katne?" la kyrhuh u Bam Jyndem.

"Ani, ko Bah! La pait shisha ka nub khohsiew!" la jubab u Nep Tyrsim. "Ka hukum jong phi ka long ban pynshalai ia u Syiem Kumar Singh, uba long u briew. Hynrei kumno ngin lah ban iasaid nia bad u dken uba ngim lah ban iohi!"

"Bah," la kem ktien u Jem Khohwah, "ki puri ki dken ki ap pahara ia ka Nongrim ha ka por miet. Lada phi ieit ia la ka mynsiem, wat rung ha Nongrim hadien ba la sep ka sngi."

U Bam Jyndem, namar u dei uba heh syngkui, bad uba bun khlein de kum u sniang uba bam da ka jyndem miet step, um nang mai nang tim shuh. Kumta u shu khñium marwei marwei kum u 'niang jawa uba kyntur ktieh. U Jem Khohwah, uba tip ia ka jinglong u Bam Jyndem, u sngewthuh ba kata ka jingkhñium marwei jong u ka long ba um lah rai la un ngeit ne un nym ngeit shaphang ki dken kiba ap ia ka Nongrim. Kumta u iathuh lut khoit ia kaei kaba la jia ha u bad ha u Nep Tyrsim ha kata ka janmiet. Um shym klet ruh ban ong ba u para lok jong u u pah '*eh-h!*' ym namar ba u ksuid u pynpah ia u kumta, hynrei dei namar ba u ai shi kynjat sbuk na ka khongtoi kamon jong u, ban pynshisha ba u dang sngewthuh ba ka doh jong u ka pang.

U Nep Tyrsim u bitar lep. "Pleng, dei ma me seh mo uba la pynpoh jait ia nga?" u ong, bad u ieng joit da kaba thmu ban kynjat kylliang ia u Jem Khohwah haduh ba un da hun. Hynrei u mar ia jam tang shi jam, u kyang kyndit, "Ani, ko mei, ka nub khohsiew! Wow, la pait ka nub khohsiew!" u da bat ia la ka kjat kaba pang, bad u soh tyngkoh artat phongjeng phongjeng sawdong ka jaka ba u ieng.

U Bam Jyndem u la kulmar thlim, bad kum u briew uba duna jabieng, um lah rai yn leh kumno. Ki nongbud jong u pat ki sngew sam-

mut ka bym lah ong shuh. Uwei na ki u ong, "Ki puri te me, ki ju shem sngewbha kein me ban ialeh kmen bad u rangsamla! Ym lait u Nep bad u Jem ki la dih ia ki umsoh thiang jong ki!"

"Em me," la ong uwei pat, u da shri artat rymbeiñ kum u riehtymmen, "me i, ki thei Nongrim ki mut ban kyrjuid met ia ki; jait ba kiba dang samla te me, ki phet iap kein me! Ym dei kumta?"

"Kein!" la hukum u Bam Jyndem. "Dei ban don ei ei kaba la pynher krad ia ki. U Jem Khohwah u lah ban nym eh ki thied ki jaw; hynrei um dei uba khawpud. Ka bor jong u ka shong ha ki ksangti jong u, kiba kham eh wat ia u isbad hi; bad shisien ba ki ksah ki la kiew ha ki kti jong u, ki masi kyrtong kin liem, ki shynreh kin dem, bad ki khla ka wait kiba kham heh bad kham eh ki khohwah, kin kyllon ha khmat jong u. U Nep Tyrsim ruh um dei uba khaweit; um tieng ia u briew, wat la u lah teng teng ban sheptieng ia u ksuid; u dei ruh u riewshlur, namar u la kloi ban wan bad nga; hynrei ngi tip pat ba u dei u riewbiria, bad ngim phylla ia kata, namar uwei pa uwei u riewshlur u dei ban don ka mynsiem kaba sngewtynnat ia ka biria; te, kum u riewbiria, ka lah ban long ba ka mynsiem biria jong u ka pynshong thait khyndiat ia ka mynsiem shlur kaba u dei ban kham pynpaw mynta ka miet! Ym dei kumta?"

"*Ah-h*!" la jubab u Nep Tyrsim.

"Kaei?" la kyrhuh u Bam Jyndem. "Kane kam dei ka por ba men biria ia nga. Me jrong

ki tyrsim, me lyngkot pat u shñiuh! Ka kynthei, wat la ka rit bor, kam bynnud ban ot la ka tyrsim, bad ka sngew sarong ban ioh u shñiuh uba jrong; dei da kumta ba ka lah ban pyndem ia u rang khadar bor ha ki kjat jong ka. Balei me *kynah-h* kum u khunlung uba kwah buin?"

U Nep Tyrsim u la sngew lehraiñ ka bym lah ong shuh. U ieng, bad u ong, "Ngam shym mut ong ei ei te Bah! Nga mut! Ani, ko mei! ka nub khohsiew! La pait ka nub khohsiew!"

"Mem mut ong! Mem mut ong!!" la ong u Bam Jyndem ha ka sur kaba pynpaw ba u ryndang jong u u la donkam umbiah. "Me pat?" u kylli sa ia u Jem Khohwah; "me ruh mem shym mut ong ei ei?"

"*Oh-h*!" la jubab u Jem Khohwah, u pynjem artat koid ia la ki khohwah.

Ki nongbud u Bam Jyndem ki la ngeit ba u Nep Tyrsim bad u Jem Khohwah ki la ngat puri, ne, kaba kham dei, ki la ngat ksuid. U Bam Jyndem pat u tharai ba kita ar ngut ki kren ramia kumta khnang ban buhrieh ia la ka jingtieng na khmat jong u. Kumta u hukum ba dei ban shu khum shu teh noh ia ki, bad ban leit ialam noh ia ki sha Kyndong ha kata hi ka miet, ba yn bishar ia ki, bad ban pynshitom ruh ia ki da ka Dorbar namar ba ki khawpud bad ki phet na la ka kamram.

"Ani, mei! ka nub khohsiew!" la ud u Nep Tyrsim. "Shuh, ngan tang shu lah iaid pat te—! *Eh-h*!" u pah kyndit, bad baroh kiba don hangta, lait na u Don Putit uba kim iohi, ki la ngeit skhem ba u Nep Tyrsim u la lamwir shisha

shisha. Don ruh na ki kiba pyrkhat ba ki lah ban lamwir lem lada kin leit rung shapoh Nongrim ha ka por miet.

Hynriew ngut na ki nongbud u Bam Jyndem ki leit ialam noh ia u Nep Tyrsim bad ia u Jem Khohwah sha Kyndong ha kata hi ka miet. Nangta u Bam Jyndem u pynshai biang ha kiba dang sah ia ka kamram kaba uwei pa uwei na ki u dei ban leh. U Don Putit u ap haduh ba u Bam Jyndem u la khlei bad batai lut ia la ka buit baroh ha khmat jong ki. Nangta u leit phai pat sha Nongrim.

"Tip ki briew ka hima Kyndong ki dei kiba kumno eh kein," la kren weibriew u Don Putit katba u dang iaid-ia-pyrkhat, "ba ki shynrang jong ka kin ioh jinghun ha kaba ialeh kai bad ka burom ki thei samla! Tip, ki kynthei Kyndong ruh ki long lem pynban kumba long ki shynrang jong ki ne! Lym kumta te, balei heit ba une u Bam Jyndem, uba dang marwei, bad uba don ka kyrdan syiem, un shu don ka mynsiem mrad ban pynbit tngit ia ka burom ka khun u Syiem! Kumno un sngew, aiu un leh, lada ki nongwei kin wan ktah kti ia ki kynthei ha ka shnong Kyndong? ne, kin wan syrpai syrpud ia ka para jong u haba shai ba shit ka sngi? Hato une u khun ka sniang un shu nang rkhie sahuh katba ki nang jwai ngab ia ka pyrsa jong u, ne, ki pra ia ka pankhyllong jong ka bakha jong u? Ehe, kumno kumta! Ieh ki shynrang ka hima Kyndong kin iasum ktieh katba ki mon bad ki kynthei jong ka; kam dei ka kamram jong nga ban leit bun ktien shaphang jong ki. Hynrei kumba

nga long u khun i mei, kata, u Don Putit, uba kynmaw ieit ia i Kong Mai ha ki por janmiet, bad uba iohi ia ka dur i Hep Kumari man ka step, bad u ban ym shah lano lano ia uno uno u shynrang briew ba un kren khlem akor shaphang ka burom jong ki, da lei lei ngan ym ai lad ia une u Bam Jyndem ba un leit hajan jong i Kong Mai lashai kumba u thmu, hynrei ngan pynthiah lyndang ia u ha ka shyngoid sniang, bad ngan pynsum bad pynbam ia u da ka jyndem haduh ba un sngewthuh ba um dei satia u briew, hynrei ba u long tang u mrad uba pohjait tam ha khmat ki briew, kata, u sniang! Te, khnang ba ka Nongrim kan ioh shad kmen haba ka iohi ia u khun u Syiem Kyndong ba u sum ha ka shyngoid, ngan leit beit beit sha u Bah Pyrthew, u Rangbah Shipai jong u Syiem Kumar Singh."

U Pyrthew, kum u Rangbah Shipai jong u Syiem Kumar Singh, um ju kham thiah kat bym pat dap shiteng synñia. U shait sngewtynnat ban iaid ia ka shnong ka thaw ha ka por miet, khamtam ynda la thiah ki briew, ym namar ba kata ka dei ka kamram jong u, hynrei ba u kwah eh ban iasyllok bad ka Mariang ha ka por miet kaba jar jar, ynda u la pyndep pynkhuid ia la ki kam kum u Rangbah Shipai. U long uba kloi ban mait ia ka khlieh u nongshun jong ka hima Nongrim, bad ban iada ia ka hok jong kiba rit bad kiba tlot bor; um khein briew ia ki khawpud kiba shu pynthut, ha ka jingpeit jong u, ia ka shong lang ka sah lang; hynrei u burom pat ia u riewshlur, wat la u dei makna u nongshun jong ka hima. U kynmaw eh ia u Don Putit, bad u

shait pyni nuksa ha la ki shipai da kaba kren shaphang ki kam shlur jong u ha Nongrim.

Ha kawei na ki miet ba shai bnai, u Pyrthew u mih marwei ban iaid pyngngad ha ki lynti shnong. Katba u dang iaid-ia-pyrkhat kumta, u ioh sngew kyndit kyndit ia ka sur aiu re aiu kaba riew '*ah-h*!' ha khmat jong u, U ieng khek. "Nga phohsniew ne nga peit!" u kren weibriew. "Lada ngam bakla, nga sngew kumba don uba *kynah-h* myntan."

"*Oh-h*!" ka sawa biang kata ka sur.

U Pyrthew u la kulmar thlim ka jingmut. "Ka briew aiu kata kaba iashoh iaksam haba ka shnong ka thaw ka la kynjah jar jar kumne?" u thnom marwei marwei, bad u pynieng bha ia la ki skhor kum uba sngap ha kano ka jaka kita ki briew ki iatynjuh bor. "Toi, nga sngew kumba ka sur ka mih na pdeng lynti," u ong. "Shuh ngan da jngoh shapoh kane ka kper, ha leh dei pynban—!"

"*Eh-h*!" ka sawa biang kata ka sur na lynti bah. U Pyrthew u phai biang wak sha ka phang ba mih kata ka jingsawa, bad u iohi ia u briew uba ieng ha pdeng lynti.

U Pyrthew u tur kham hajan, u la thap bitar artat namar um ju lap ba u briew un leh danda ia u, khamtam ha ka por shiteng synñia. "Wa, i Bah Don!" u ong, ynda u ithuh ba u dei u Don Putit. U kynrup trait ia u da ka jingkmen. "Naei phi wan mih kumne?" u kylli katba u bat skhem ia ki kti jong u; "bad balei phi *kynah-h kynoh-h* kum ka miaw kynthei ha ka por ba ka bam shiah?"

"Bah Pyrthew," la ong u Don Putit, "nga mut ban biria ia phi, hynrei ngam nang satia. Don ka daw balei ba nga pynmih sur kumba sakyiah u duhalia ha ka por ba u pynshad shrieh."

"Bah Don," la ong u Pyrthew, "nga don ar jait ki jingsngew ha kane ka por. Kawei ka long ba nga sngewbha shisha shisha ba nga la iohi pat ia phi kumne; ki syntiew ki skud, ka Prem-miet bad ka Step Phyrngap, bad kiei kiei kiba itynnat jong ka pyrthei, kin ym lah ban ai jing-kmen ia nga ha kane ka khyllipmat kum ka khmat jong phi, wat la utei u bnai um da lah bha ban pynshai lut ia ka dur jong ka jingkmen kaba don ha ka khmat jong nga. Kaba ar pat ka long ba lada utei ujuh u bnai uba shai ha sahit bneng, bad uba ai jingshai ia ka pyrthei mynmiet, un pait pharia mynta mynta, ne, un duh noh ia la ka jingshai, un nym lah ban pynkyndit ia nga kham khraw ban ia ka jingwan mih kyndit jong phi. Ngam tip kumno phi wan poi hangne, bad ka buit ka bor aiu phi pyndonkam. Hynrei kane kawei nga tip, bad kata ka long, ba u Syiem Kumar Singh bad ka khun jong u kin kmen bad kin suk pat ka mynsiem ban iohi ia phi."

"Ngam ju poi pyrkhat ba u Rangbah Shipai un dei u riewpyrkhat, un kren kum u myllung, bad un said nia pat kum u muktiar," la ong u Don Putit. "Hynrei, nga tharai, u briew uba iaid bam lyer ha ka por shiteng synñia u dei uba kham pher ka jinglong bad kham phylla de ki rukom pyrkhat. Ehe,—!" u kren kum u briew uba kynmaw ia kaei re kaei kaba donkam eh, "ngin sa iabiria pat lashai baroh shi sngi; te, khnang ban

kham khraw ban kham shong shit kata ka biria, sa ong kein ha pata ba kin khreh lypa lai khra ka jyndem!"

Ha kata ka por ki la iapoi ha ïing u Pyrthew. Katba ka tnga jong u ka nang khreh bam na ka bynta u Don Putit, u Pyrthew u kylli ia u u wan naci. "Ngi la iakulmar ka bym lah ong shuh," u ong; "phi wan shang na sha kano ka pyrthei?"

"Oh, nga wan lum jingstad na ka hima—!" u ong, bad u sngap noh jar haba u sngewthuh kyndit ba u briew uba tip briew un tharai ba u la ngat puri lada un iathuh ha u ba u wan shah hikai shaphang ka jingstad pyrthei ha ki samla kynthei jong ka hima Ramew. "Nga iakynduh ia u Bam Jyndem hangtai harud nong," u shu ong noh ha ka sur kum uba ngeit ba u Rangbah Shipai u Syiem Kumar Singh u la sngewthuh hi ia ka jingmut kaba lah ban don ha kita ki ktien.

U Don Putit um shym bakla. U Pyrthew u ieng kyndit joit la kumba kata ka kyrteng u khun u Syiem Kyndong ka kham sniew ban ia ka bih ka ñianglartham. "U Bam Jyndem?" u kylli ha ka sur kaba jem, hynrei ka ban pynkylla mawlein pat ia u Bam Jyndem lada un ioh sngew iá ka. "Pleng u khun u Syiem Kyndong u mut ban wan sum ktieh ha Nongrim?"

"To shong, phi!" la ong u Don Putit. "Sa ia u sniang ruh phi da salia!" Bad kumta u sa iathuh lut khoit ha u Pyrthew kumno u iakynduh ia u Bam Jyndem bad ia ka kynhun jong u, bad kaei ka kam kaba u thmu ban leh ha Nongrim ha ka sngi kaba lashai. "Ynda un ngat ha ka shangkhawiah ba ngin phnieng lashai,"

la ong u Don Putit, "kan bha lada phin phah phawar artat ia u katba u dang sum jyndem ha shyngoid sniang."

"Pleng, dei na ka bynta u Bam Jyndem ba phi kwah lai khra ka jyndem?" la ong u Pyrthew. "Ngan peit ba ki sniang baroh kin sa bam pat ynda la dep sum u khun u Syiem Kopsop. Hynrei kumno ngin ialeh shaphang u Syiem, haba ka por, imat, ka la palat shiteng synñia? Em phi, Bah Don; khreh ngin ialeit sha ïing u Syiem; ngin iapeit pat shaphang ka bam ynda ngin wan phai, wat la nga artatien la ka Sainsimai kan shah ne em ba phin wan pat bad nga! Wat sngew ei ei ho, ba nga leh khlem akor ia phi, ban shu iamih mar mar kumne khlem da iabam iadih shuwa? Phi i, nga ruh, phylla mynta ka miet, ngam pat shym bam satia, imat ba ngan iakynduh ia phi. Kmie," u kren ia la ka tnga, "ngin hap leit kumne kumne sha ïing u Syiem; nang khreh ka bam, ngin sa iawan khala khala. Ahem! Kum kine ki khana te phi, Bah Don, ki shait jia tang ha ka ri ki puriskam. Te, jait ba ki la wan urlong ha kane ka juk bad ka hima jong ngi, u Syiem Kumar Singh, uba shait sngewtynnat ban sngap ia ki khanatang, u dei ban tip kumne kumne shaphang u Bam Jyndem; lym kumta, khlem pep un phah kit ia nga sha ka Dewlynnong ki Shrieh."

U Syiem Kumar Singh u bitar lep haba u ioh sngew ba u Bam Jyndem u don ha ki khappud ka hima Nongrim, bad u meh ding de laiñ haba u tip shaphang ka kam kaba u thmu ban leh ha ka sngi kaba lashai. U kyrhuh u byrthen kum

u 'sew suri, bad kiba iohi ia u ha kata ka por kin nym artatien ba un puid snieh im khlem isynei ia u Bam Jyndem lada un hap ha ki kti jong u. Hynrei ynda u ioh sngew na u Don Putit kumno u mut ban leh ia u Bam Jyndem ynda u ngat ha ka shangkhawiah ba u phnieng, u rkhie kynsuk kum u briew u bym ju ioh rkhie mynno mynno. "Rangbah Pyrthew," u ong, "ngam tharai ba ngan dang ioh thiah shuh mynta ka miet. Sa peit ho ba ar khra ka jyndem ka dei ban don lashai!"

"Katkum ka jingkwah i Bah Don, nga la phah ktien mar mar sha pata ba kin tyngkai lai khra ka jyndem krai," la ong u Pyrthew. "Hynrei, Paiem, ngam tip la i Hep Mai i kloi ne em—? Eh-h, nga mut ban ong la ka long ne em kaba dei ba ngin shah ia i ban iashim bynta lem ha kaba riam ia kane ka shangkhawiah." U Syiem Kumar Singh u phai sha la ka khun kum uba kwah ban ioh ia ka jubab jong ka.

Hynrei ka Sainsimai, kaba la phuh pat ka khmat kum ka 'tiew lasubon, namar ba ka iohi biang ia u Don Putit, ka kren shai ba, kumba u Bam Jyndem u la wan ban iakynduh ia ka, ka don ka daw kaba kham khraw ban iashim bynta lem ha kaba riam slung ia u. "Nga kular ba ngan khlaw ia ki khmat jong u, lada u shlan ban pyndei tang tiak ruh ia la ka kti ha u 'sai jaiñ sem jong nga," ka ong, ki khmat jong ka ki phalang kum ka ding haba ka kren ia kita ki ktien.

"Eh," la ong u Don Putit, uba kynmaw kumno u iohi ia ka Sainsimai ba ka bat ia ka

tari dab kaba nep har har, na kawei ka kamra peit dur ha Ramew, "sngewbha wat da troh ia ki khmat jong u, ioh u kylla matlah, bad ioh ngi duna noh ka jingsngewbha lada ngin lap ba um iohi satia kumno ngi pynphong pansngiat ia u."

"Ahem!" la jyrham u Syiem; "nga sngew kynmaw ia ki sngi ka jinglong khynnah mynnor, mynba ngi iarisa bad ngi iakyang sngewbha para khynnah katba ngi ialympat kai hapoh ka ktieh! Hynrei nga ithuh ba i Bah Don im pat shym bam ei ei mynta ka sngi. Khun, ong kin wan rah jingbam ia ngi. Shisien shisien, ngin ia-bam jastep ha ka por shiteng synñia!"

"I Bah Pyrthew i la phah khreh te, Syiem, ha ïing jong i," la ong u Don Putit. "Lehse—" hynrei um lah pynkut, namar ka Sainsimai ka phai sha u da ka khmat kaba phylla, bad ka mih noh ban leit phah khreh ia kita ki bam.

"He-he-he!" la rkhie u Syiem Kumar Singh. "Phi shu mut kumno, Bah Don, ban leit bam ha ïing u Rangbah Pyrthew, haba phi la wan ha ïing jong nga?"

Ki nongtrei ha ïing u Syiem ki lyngngoh eh ban shah kyrsiew ha ka por ba ki dang ioh thiah bha ngai ngai, bad ki thap khñium ruh haba ki shem ba u syiar tang shisien ruh um pat kynih. Hynrei ki tang shu tip iano ki dei ban khreh bam khreh dih, ym don uwei ruh na ki u bym phuh samrkhie; baroh ki pynkloi ka shet ka tiew, ki ong ruh ba ki mon ban trei da kaba sngewbha shiia-iashai, shi bnai kynthih lada donkam, na ka bynta u Don Putit.

*** *** ***

"Ka khun u Syiem ka shait leit sum shathie sha wah man ka sngi ynda la noh phai ka sngi," la ong u Bam Jyndem ha la ki nongbud, katba ki iarieh hapoh ka sañium harud ka lynti kaba lam sha ka wah ha kaba ju leit sum ka Sainsimai. "Me iohi ia utai u dieng sohiong? Ynda ka wan phai na wah, ka khun u Syiem kan sa phah kheit sohiong ha u nongrah sum uba synran ia ka. Da iakynmaw kein me ia la ka bynta bynta ba me dei ban leh ha kata ka por!"

"Lada jia ba ka phah kheit ia u sohiong ha ka por ba ka dang leit sha wah, yn ialeh kumno?" la kylli uwei na kita ki nongbud u Bam Jyndem.

"Ngan phah iaid ia me da kato ka khlieh suda janor jong me shimiet-iashai," la ong u Bam Jyndem ha ka sur kum uba thut ia uta u nongkylli. "Ka jabieng me ioh kaba la kum ka jabieng sniang; ym don ba phylla shuh ba la khot ia me u Kyndeh Jabieng."

Baroh ki iasngap jar shiphang. Me, Pdang Khongdong," la ong u Bam Jyndem, "me la kyllan umphniang ne em ia u riphin?"

"Hooid!" la jubab u Pdang Khongdong.

"Uei uba peit ia u kyieng?" la kylli biang u Bam Jyndem.

"U Kdor Khohwah," la ong u Pdang Khongdong.

"Me la phut ne em ia ka sni jong u?" la kylli u Bam Jyndem ia u Kdor Khohwah.

"Hooid!" la ong u Kdor Khohwah.

"Set Khmut!" u Bam Jyndem u khot biang. "Ka iarong me la leh kumno?"

"Nga la dep thaiñ!" la jubab u Set Khmut.

"Ba men lei me thaiñ iarong?" la kylli pat u Bam Jyndem.

"Ban leit beh sbai sha shnong ka khun u Syiem!" la ong u Set Khmut, u da pynkhuid artat ia la ki thliew khmut ha kata ka por.

"Ñiuma," la ong u Bam Jyndem, u kynther ia la ki kti kum ka dak ba u la hun ba ki nongbud jong u baroh ki sngewthuh biang biang ia ka buit ba u la phnieng. "Khnang ba ngin nym bakla," u ong, "ngin iapyrshang biang sa shisien. Sngap h'lih! U riphin!"

"La kyllan umphniang!" la ong u Pdang Khongdong.

"U kyieng!"

"La phut ia ka sni jong u!" la ong u Kdor Khohwah.

"Ka iarong!"

"La thaiñ ban leit beh sbai sha shnong ka khun u Syiem!" la ong u Set Khmut, u da synriah artat phrut ha kata ka por.

"Ka la beit katto," la ong u Bam Jyndem. "Me pat," u kren ia u Kyndeh Jabieng, "nalor ba me duna jabieng, me king ia ka kum ia ka jakyndeh! Men shu kohnguh khlem kylliang ktien ia ka hukum u Kdor Khohwah. Me sngewthuh?"

"Hooid, Bah," la kohnguh u Kyndeh Jabieng.

U Don Putit, uba ieng hajan jong ki, u shu wiat muiñ. "Ka tamasa kan sa sdang," u ong ha la ka jingmut.

Ha kata ka por, u Bam Jyndem bad ki nongbud jong u ki ioh sngew ia ka sur iakren ki briew kiba iaid ha kata ka lynti. Ki iohi ia ka Sainsimai bad lai ngut ki para lok kynthei jong ka, ba ki iawan shaphang ka wah, ki da iakren bun ktien blab blab, klak klak, khlem sngewthuh ia kane katai kum ki bym pyrwa ne khein kor ia ka jingkordor jong ka por. Nadien jong ki, u bud uwei u briew uba rah uwei u sum uba nep shler. Ynda ki poi ha ka jaka kaba mar pyrshah ia ka sañium ha kaba la rieh u Bam Jyndem, ki ieng khek. "Ha peit, tun!" la ong ka Sainsimai ha la ki lok. "'Ni, wow! Utei u sohiong u lah da ih! Phar!" ka ong ia u nongrah sum, "khie, kiew bad kheit katto katne, ba ngin dup ioh iabam sngewbha!"

U Phar u pynieng ia la u sum ha ka dewmet, bad khlem kylliang ktien u leit sha trai u dieng sohiong. Ynda u la kiew kumba lai kjat saw kjat, u Bam Jyndem u ong kyndit, "U riphin!"

"La kyllan umphniang!" la jubab u Pdang Khongdong, bad u mih bluit lem bad lai ngut ki briew. Ki kynrup trait ia u Phar, ki khum ki teh ia u, bad ki set ia ka shyntur jong u da ka syrdep jot.

Katba u Phar u dang ialympat bad ka kynhun u Pdang Khongdong, u Bam Jyndem u pyrta biang, "U kyieng!"

"La khlaw ia ka sni jong u!" la ong u Kdor Khohwah katba u mih ha lynti, u shim ia u sum ba la sieh u Phar ha khyndew, bad u khang ia ka Sainsimai bad ki lok jong ka ba kin phet sha shnong.

"Phi, Bih," la maham u Kyndeh Jabieng uba mih ryngkat bad u Kdor Khohwah, bad uba pynkhih la ka khlieh kum uba la king jabieng shisha, "kiba ri kyndong ia la ka jinglong samla, phim donkam shuh ban kren ne ban kyang wat tang shi kyntien ruh, ne, ki samla Nongrim kin tharai ba phi la duh ia la ka burom kynthei!" U teh shadien ia ki kti jong kita ki samla kynthei lai ngut kiba wan ryngkat bad ka Sainsimai, bad u set ia ka shyntur jong ki da ka sala jakhlia. U Kyndeh Jabieng, la u duna katno katno ka jingsngewthuh, um lah khlem da lyngngoh kumno kita ki kynthei Nongrim ki shu shah suk khlem iapyneh ba un teh ia ki kti jong ki.

"Iarong!" la kyang biang u Bam Jyndem.

"La thaiñ ba yn leit beh sbai sha shnong ka khun u Syiem!" la jubab u Set Khmut, katba ka kynhun jong u ka wan rah saw tylli ki palki bad kawei ka krong.

"Wat da bitar eh, ho Bih!" la ong u Bam Jyndem uba mih napoh sañium ha kata ka por, bad uba wan sakui sakui sha ka phang ba ieng ka Sainsimai. "Ngin sa ialorni ngin sa ialeh kai pat shibit ka miet, ynda ngi la dep pynsum pynsleh, bad ynda ngi la lah pynphong jaiñ thymmai ia phi, ha ïing syiem ka hima Kyndong. Phi, kum ka khun u Syiem," u kren ia ka Sainsimai, "phi don ei ei ban ong?"

Ka Sainsimai ka shu peit sha u Bam Jyndem da ki khmat kiba pynpaw shai ia ka jingisih jong ka kaba kham i tieng bad kaba kham i triem ban ia ka jingbitar jong ka. Ka shu sngap jar jar; hynrei namar ba ka la shla shaba palat, ba ka

sngew jah burom ia ki ktien khlem raiñ ba u la kren, ka shadem jong ka ka kiew ka hiar i la kum ba kan shu bthei noh ha kano kano ka khyllipmat.

U Bam Jyndem, u bym pat ju iohi ia ka samla kynthei ha Kyndong ba kan bitar shla ia u ha ka por ba u leh kai ia ka, um nud satia ban tur hajan ka Sainsimai. Hynrei ban pynpaw ba um dei u briew uba pyndem ia lade ha ki kjat jong ki samla kynthei, ne ia la ka mon ha ka mon jong ki, u shu ong noh kham na pajih, "Wa, i Kong Mai! To kren seh shi kyntien! Phin shu pynat shyntur shyndud kumne kum ka 'niang kynthei te, lehnohei du kato ka khmat bhabriew jong phi!"

"*Ah-h*!" la pah uei-re nadien u Bam Jyndem.

U Bam Jyndem u phai dien wak ban jngoh uei uta u briew uba pynkynmaw ia u shaphang u Nep Tyrsim bad u Jem Khohwah. Ki nongbud jong u ki shu iapeit matseh para ma ki.

"*Oh-h*!" ka riew ka sur na kawei pat ka jaka. U Bam Jyndem u sngewthuh ba u ñiuhkhlieh jong u u la sdang ieng; ki briew jong u ruh ki la tip ba u ñiuhkjat jong ki u la sdang khih, bad ki khmih lynti ba uta u ksuid un sa pynlamwir ia ki kumba u la leh ia u Nep Tyrsim.

Ha kata ka por, u Bam Jyndem u pah kyndit "*Eh-h*!" bad u dem kup pyrkup ha khyndew. Baroh kiba don hangta ki la ialong kum kiba la bieit; ki pynheh la ki khmat katba ki iapeit phew tyngheng phew tynghung sha u Bam Jyndem uba la bit khyndew ka khmut ka khmat baroh, bad kim nang shuh ban kren wat tang shi kyntien ruh. Kim shym iohi ruh ia ki shipai Nongrim ha ka jingialam u Pyrthew ba ki la ker kut ia ki

baroh.

"Khun ka banshot!" la byrngem u Pyrthew. "Kum ma pha pha dang im dang iaid ha kane ka sla khyndew! Shim khynraw, khum bad teh ia kine ki khun ka pohjait pohrati!"

Ki tang shu ioh sngew ia kita ki ktien byrngem u Rangbah Pyrthew, u Bam Jyndem bad la ki lok ki kyndit bynriew pat, bad ki ieng joit ban phet iap na kata ka jaka. "Wat khih," la maham u Pyrthew, "ne, kumba nga long u Rangbah Shipai u Syiem, ngan mait lut ia ka khlieh jong pha baroh!" Nangta u kylli ia ka Sainsimai, "Une u khun ka sniang," u da kdew sha u Bam Jyndem, "u la ktah kti ia phi?"

Ka Sainsimai kam jubab; iohi ruh, lehse, kam iohi ia u Pyrthew uba ieng ha syndah jong ka, namar ka shu peit samsia sha u Bam Jyndem kum kaba la kloi ban dih ia ka snam jong u. Kam pat ju sngew pohjait ia lade mynno mynno kum ha kata ka por, ba u shynrang briew uba ka isih eh un kren suwan ia ka da ki ktien pohrati kiba la pynhiar dor ia ka kham poh ban ia ka mraw kaba pohjait tam ha ka pyrthei. Te, ha kata ka por, ka kti jong ka, kaba stet la kum ka leilieh, ka sei kyndit ia ka tari dab ba ka buh ha la ka pla kieng, bad ka thew ban dung iap ia u. U Don Putit, uba la suba lypa ba ka Sainsimai ka lah ban don ka jingmut kaba kum kata, u ieng nadien jong ka, bad hamar ba ka rah ia la ka kti ban dung iap namar ka shadem ia uta u briew uba thmu ban pynjot ia ka, u bat ia ka khak. "Ym donkam ban pyntngit ia la ka kti," u ong ia ka.

Ka Sainsimai ka khih ka ksaid katba don la ka bor kynthei ban lait na ki kti u Don Putit, uba shem ba kam long kaba suk ha kaba pyrshang ban shim noh ia kata ka tari dab. Ynda u la ioh knieh ia ka, ka Sainsimai ka sngew ba ka bor jong ka baroh ka la phet lut, ka met jong ka ka jem wep kyrwep, bad ka iap ler jlam ha ki kti u Don Putit.

U Pyrthew, u bym ju klet ban rah umdih man kaba u leit ban iakynduh ne ban ialeh ia u nongshun, u sei ia u klong ba u kieng, bad u theh ia ka um kaba don ha u ha ka khlieh ka Sainsimai. Tang hapoh khyndiat por, ka la tip briew biang. Ka iohi ia u Pyrthew ba u peit khuslai ia ka, bad ia u Don Putit ba u bat ia ka. "Ngam lei lei shuh," ka ong, haba u Don Putit u pyllait ia ka; "khublei!" Ka peit tang shisien peit ia u Bam Jyndem uba la dei ban sngewthuh, lada u don ka jabieng, ba haba ka samla kynthei ka la isih ia uno uno u shynrang namar kano kano ka daw, ka nam ka kyrteng, ka spah ka hajar, ka kyrdan ne ka burom ba u lah ban don, h'oid, ki bor jong ka pyrthei hi baroh kawei, kin ym lah ban pynlong pat ia ka ba kan dem mon sngewbha ha ka mon jong u.

"Ka khun u Syiem," la ong u Pyrthew, "kan shong ha kane ka palki, bad yn bah ia ka da u Bam Jyndem bad lai ngut na ki nongbud jong u. Phi ruh, Hep," u kren ia ki lai ngut ki para lok ka Sainsimai, "phin iaioh mar kawei ka palki; kine kiba la leh bein ia phi kin bah ia phi. Ia u Phar, u nongrah sum, kine ki khun ka sniang ki mut ban shu bah krong ia u kum ia u mrad

uba ki la siat iap. Ngi kwah ba ka Nongrim kan iohi da la ki khmat kumno phi la shah shitom na ka bynta ka burom ka khun u Syiem. Kumta ngin phah bah ia phi baroh ha kajuh ka rukom kumba kine ki khun pohjait pohrati jong ka hima Kyndong ki la thmu ban leh." U peit sha u Phar bad sha kita ki kynthei lai ngut kiba dang shah khum shah teh, bad u ong, "Phi lah ban iai shah sa khyndiat ia kine ki jingshitom na ka bynta ka hima?"

Baroh saw ngut ki shu kohnguh tang la ka khlieh, namar ba ka syrdep ka dang sah ha ka shyntur jong ki; hynrei u Pyrthew uba peit bniah ia ki u ithuh ba ki khmat jong ki ki phyrnai la kum ba ki dei ki khynnah tamsneng kiba thmu ban leh ia ka kam ka ban pynbat shkor ia ki kmie ki kpa jong ki!

Lynnong 4

U BAM JYNDEM u bam jyndem

La ialam ia u Bam Jyndem bad ia ki nongbud jong u sha ka lympung shad jong ka hima Nongrim. Ki kynthei bad shynrang jong ka hima, haba ki iohi ia u nongrah sum u Syiem ba u shah bah kum u sniang, bad khamtam eh haba ki tip bad iohi ba lai ngut na ki samla kynthei jong ki ki shah khum shah teh ha kajuh ka rukom, ki iatur roit roit sha khmat ban patar lyngkhot lyngkhai ia kita ki nongwei. Ki shipai u Syiem da kaba shitom ki lah ban khang ia ki ban nym

ktah kti ia kita ki sohshnong. U Don Putit u ithuh ba ka mynsiem u paitbah ha kum kata ka por ka thap ban duh noh ia kata ka jinglong briew kaba la pynkiew ia u sha ka kyrdan kaba ha khlieh eh na ki jingthaw baroh kiba im ba khih ha ka pyrthei.

Haba la pynieng ia ki ha pdeng u paitbah, u Pyrthew u tur ha khmat, bad u ong, "Syiem Kynrad, une u dei u Bam Jyndem, u khun u Syiem Kopsop jong ka hima Kyndong, uba la wan iuh kjat ha kane ka hima, bad uba la thmu ban kit ban rong jubor ia ka Sainsimai, ka khun samla jong phi, bad ia kine de ki samla kynthei lai ngut, katba ki dang ialeit sum sha wah. Ngi lap ia u bad ia kine ki nongbud jong u haba ki dang leh ia kata ka kam. Ki la teh la khum ia u Phar, u nongrah sum jong phi, kumne kumba phi la iohi ia u mynta; kumjuh ruh ki la khum la teh ia kine lai ngut ki samla kynthei jong ka hima, kiba ialeit lem bad ka khun jong phi, kumne kumba phi la iohi ia ki. Ngi aiti mynta ia u Bam Jyndem bad ia ki nongbud jong u ha phi u Syiem bad ka Dorbar hima, ba phin bishar bad pynshitom ia ki katba kum ka aiñ."

Baroh ki iaphai sha u Syiem Kumar Singh ban sngap kumno un ong. U Don Putit, uba peit kham bniah ia u, namar u shong hajan jong u, u i kumba u Syiem u kup ia ka dur u Sing katba u dang ap ktem ia ka skei, bad u pynrit ia la ki khmat kum u khla haba u peit sha ka phang ba u ieng u Bam Jyndem. Hynrei kum u Syiem uba sngewthuh ba u dei u Syiem, kata, u bym pat shym klet ia la ka iktiar

ba la pynbat bad pynkhamti da ka hima, um aï lad ba ka jingbitar kan synshar ia u. Kumta u ong, "Ngi la iakut ban bishar ia kine ki nongleh palat ha kane ka madan, ym ba ngim kwah ba kin pynjakhlia ia ka ïing bishar da ka tngit iwli jong ki, hynrei namar ba kan ym biang na ka bynta jong phi baroh u khun u hajar uba kwah ban sakhi ia ka hok jong ka hima. Me," u kde ia u Bam Jyndem, "kum u nongialam jong kane ka kynhun kaba leh ia ki kam kiba sniew, me don aiu ban ong?"

U Bam Jyndem u shu sngap.

"Ka Dorbar kam shym phylla ei ei ba me deï u bym nang kren, wat la ka paw shai ba me don u thyllieij uba jrong," la ong u Syiem. "Me dei ban tip ba don ar tylli ki daw kiba lah ban pynset thyllieij ia u jrong thyllieij uba kum ma me. Kawei ka long ba ki kam jong me hi ki la pynrem ia me; te, ka jingsngap mynthi jong me ka mut hi ba me la phla paitbah ia ki kam runar kiba me la leh. Kaba ar pat ka long namar ba me don ka mynsiem khawpud. Paihe, syngkui, me heh tang ka met kum ka 'si pun khun; ka doh jong me kaba mem mem, kaba jabher kum ka ktieh ha sem sniang, ne, kaba jakteid kum ka jakyndeh haba ka dang khluit, kumba ong mano re; u dohnud jong me u la jngem sep sep kum ka sngab khaiong kaba la iwtung, kumta ka snam jong me kam don rong shuh, hynrei phlar phlar ka lieh la kum ka dud shynreh kaba la sdang lam jew; shaphang ka jabieng jong me pat, ynnai da iaong eh, hynrei lada kam luiñ khawlew kum ka jong u 'niang bam jyndem, kata ym shym la jer

ia me u Bam Jyndem!"

U Don Putit, ka Sainsimai, bad u Pyrthew, kiba bishar ia ka khmat u Syiem, ki ithuh ia ka jingbitar jong u, hynrei kim lah khlem da sngew sammut malu mala ia ki ktien ba u la pynmih. U Myntri Dathew te u shong khaprip khmat ngaiñ ngaiñ, ba u pynshong nia ia kawei pa kawei ka ktien ba u Syiem u khlei. U paitbah pat u kyryiat bniat bad u kyrdem kjat, katba u Syiem jong ki u tangon ia u Bam Jyndem da ki ktien kiba ki sngew dei eh, bad kiba ngam ha doh ha doh.

"Shaphang kine pat ki nongbud jong u," la kren biang u Syiem, "wat la ki la leh ia ka kam runar da ka hukum u Bam Jyndem, ka jingpalat jong ki ka khraw katjuh kat ka jong u Bam Jyndem hi; kim lah ban ong ba ki long tang u ksai uba bud kat shaba lam u thyrnia; ki dei ki shrieh kiba bud ia u nongialam jong ki: lada u tuh, ki tuh lang; lada u pyniap, ki pyniap lang. Nga sngewthuh ba don lai ngut na ki kiba kham paw khmat.—Kaei ka kyrteng jong ki?" u kylli ia u Pyrthew.

"Uba nyngkong u dei u Pdang Khongdong?" la jubab u Pyrthew.

"Uba kumno uta u Pdang Khongdong?" la kyrhuh u Syiem.

U Pdang Khongdong u jam shi jam sha khmat, bad u nguh ia u Syiem. Ki khmat u u Phar ki rit kyndit kyndit haba u peit sha u Pdang Khongdong, bad lada ki kti jong u ki laitluid, lehse un jin da la pyntrei kam ia la u sum ha kata ka por.

U Syiem u peit ia u Pdang Khongdong, bad u bishar kham bniah ia ki khongdongjat jong u. "Myntri," u ong ia u Myntri Dathew, "une u briew imat um ju sum ju sait naduh ka sngi ba u ieng na ka pneh ka kmie jong u.— Me wan leh aiu shane?" u kylli ia u Pdang Khongdong.

U Pdang Khongdong u shu pyndem la ka khlieh sha khyndew, khlem ai jubab.

"Me la leh kumno ia u riphin?" la kylli pat u Syiem.

"La kyllan umphniang!" la jubab u Pdang Khongdong, u da pynieng artat ia la u ryndang kum u syiar ha ka por ba u kynih.

U paitbah baroh u khih win ban ioh sngew kum ia kata ka jubab, namar u ngeit ba u Pdang Khongdong u la kren khlem akor ia u Syiem jong ka hima. U Syiem u shu peit sawdong ia uta u paitbah uba shu sngap pat jar u tang shu iohi ia ka rukom peit jong u.

"Kato ka khongdongjat jong me kan jin da la kham duna ka jingpdang jong ka, lada men kyllan ia ka da ka khlein masi," la kynthoh u Syiem. "Hynrei me i, ngi ngim phylla satia ba me la klet ban pynjlih ia la ka khohwah kaba la pdang ñiangkhew kum u sohkhia dkhar, haba me la pynlut la ka sngi la ka ia ha kaba kyllan umphniang ia u riphin.—Sa uei shuh?"

"Uba ar u dei u Kdor Khohwah," la pynbna u Pyrthew. "Kdor Khohwah," u hukum, "mih ha khmat!"

"Ka kmie jong me imat kam shym ai kait ai buin ia me ba me kdor ka khohwah kumne kum u bili," la ong u Syiem. "Me wan lei shane?"

"Nga wan khlaw ia ka sni u kyieng!" la jubab u Kdor Khohwah.

"Me la kren ia kaba dei," la ong u Syiem, "namar nga sngewthuh ba ha ka hima Kyndong, u kyieng um ju don sni!"

"Syiem," la kren kyndit uwei u rangbah na pdeng u paitbah, "kine ki briew ki la dei ban long kiba lamwir; ki kren ia ki ktien ramia kiba ngim lah ban sngewthuh, bad kiba mih tang na ka shyntur u briew uba ruma, ne, uba shiteng jabieng. Ngi kum u paitbah ngi kwah ba kin kren da ki ktien kiba ngi lah ban sngewthuh lem. Nalor kata, kine ki thei samla lai ngut kiba dei ki khun ki pyrsa jong ngi, ki dang shah teh kumba ki dei ki nongleh palat; ngim lah shah ban iohi ia ki kumne. Ki kti ki kjat jong ki, lehse, ki la dei ban tyrsain, bad u thyllieij jong ki ruh u lah ban ym don umbiah shuh; ngi kyrpad ia phi u Syiem ba phin phah pra noh ia u saikhum na ki kti jong ki."

"Une u rangbah u la kren ia kaba dei," la ong u Syiem. "Nga ngeit kane ka Dorbar kan buh jingkynmaw ia ka kam ba ki la leh na ka bynta ka hima.—Shim pra noh ia uto u saikhum."

"Syiem," la ong pynkloi u Don Putit, "ieh ngan pra ma nga." U shim ia ka tari dab kaba u la knieh na ka Sainsimai, bad u ot ia u stein uba khum ia ki kti kita ki samla kynthei bad ia u nongrah sum. Ka Sainsimai ka khlaw ia ka syrdep na ka shyntur jong ki, ka piam ka bat da kaba sngewnguh ia kita ki samla kynthei lai ngut ki bym lah shuh, ha kata ka por, khlem da iam

ihnud ha khmat uta u paitbah.

"Phi ki 'nong Kyndong phi ithuh ba ngi ki trai shnong jong ka hima Nongrim ngi ieit bad burom ia la ki jong ki kynthei," la ong u Syiem. "Ngi phuh, ngi sarong, bad ngi heh ka mynsiem, haba ngi ioh ban leh bha ia ki, khamtam haba ngi lah ban pynsngewbha ia ki. Ngi ijli eh ia uno uno u briew uba leh kai bad uba khein ñiut ia ka jinglong kynthei jong ki, namar kum uta u dei u sim tyngwieng, u bym salia bad u bym sngew sang ban die wat ia la ka jong ka kmie hi. Ngim ju shah kum ia uta u briew ba un iaid pawang ha kane ka hima jong ngi, ioh u pynsah symbai ia ka jakhlia ka jakhlaid, ia ka pyut ka kynsha, ioh ka hiar raibi ka pap ka sang ha ka shnong ka thaw, bad ha ka kur ka jait jong ngi. Ba ma phi ki nongwei shi sngi phi thmu ban leh sang ia ka kynthei ka khynnah jong ngi, khlem da pyrkhat ne ñiew kor shuh wat ia ka burom jong ka khun u Syiem hi, kan jin da la kham bha ba phin matlah syndon ka khmat, ne ba u [illegible]long snam jong phi un nym tied shuh, khnang ba phin nym iohi shuh ia kane ka sngi.— Phi pat ki trai shnong jong ka hima, phi dei ban iai shah sa khyndiat por. Ki ktien ba kine ki riewsniew ki kren ki long kiba shait pyndonkam da ki nong-syntiat bad ki nongdie ri kiba ki khot ki ingkhong shyllangmat, bad dei tang ma ki kiba lah ban sngewthuh ia ka jingmut jong ki. Hynrei ngi sngewnguh eh ia i Bah Don ba i la pynshai ha ngi ia ka jingmut jong ki.— Sa uei shuh?" u kylli ia u Pyrthew.

"Une u dei u Set Khmut, uba la pynkhreh

ia kine ki palki ban kit ia ki samla kynthei jong ngi," la pynbna biang u Pyrthew, u da khynñiat artat ia u Set Khmut kham sha khmat.

"Ka kyrteng jong kine ki khun ka hima Kyndong kan pynshad mastieh ia ki jingthaw baroh ha ka pyrthei!" la ong u Syiem ha u Don Putit. "Ne, phi ong kumno?"

"Ka Nongdeng mynnor ka shait sin ia nga u Alhia, namar ba nga jaipdeh," la ong u Don Putit; "hynrei ban ianujor bad ka jong kine ki 'nong Kyndong te, nga sngew kumba ka jong nga ka riew sur thiang la kumba kynud u Myllung u Syiem Symphup."

Ki ngab u Syiem Kumar Singh ki la sdang saw malu mala namar ki ktien u Don Putit ki la pynsngew biria ia u. "Ka kyrteng kaba shu sin ka pher na kata kaba la jer ryngkat u klong u skaw," u ong. Nangta u phai sha u Myntri Dathew, bad u ong, "Myntri, phin sngew kumno lada ngin shah ia une u paitbah ba un iarkhie sngewbha shuwa ba ngin ai ia ka rai?"

"Lada u Pyrthew un dang pynbna ia kiwei pat ki kyrteng," la ong u Myntri Dathew, "ngam artatien ba dei ma ngi ki ban rkhie pashait nyngkong eh ha ban da hun."

"Me, Set Khmut," la ong u Syiem, "ka bha ba men iakdup noh bad u langsohmoh mynmiet mynmiet, ba un hikai synriah ia me, khnang ba ka khmut jong me kan khuid, bad kan nym set shuh. Me wan lei shane sha Nongrim?"

"Nga wan thaiñ iarong!" la jubab u Set Khmut.

"Ba men lei ia kata ka iarong?" la kylli

biang u Syiem.

"Ban leit beh sbai sha shnong ka khun u Syiem!" la ong u Set Khmut, u da synriah artat phrut ha kata ka por.

"Shish, shish!" la ong u Myntri Dathew, bad u phai kynriang noh ban nym iohi u Syiem ia ka khmat jong u. U paitbah baroh pat u shu set ia la ka shyntur da la ki sla kti.

U Syiem Kumar Singh um nang ong ei ei shuh. U sngewthuh ba ka mynsiem biria ka la sdang ban jop ia ka mynsiem bitar kaba u don ha kaba nyngkong. Hynrei kum u Syiem, u pyrshang katba lah ban leh khia thew ia lade, bad u kun doh iap doh ksew hi sit ban nym pynpaw ia ka khmat biria, wat la um lah ban ong slem katno un dang lah ban synshar ia la ka jingsngew ha kata ka rukom

"Une pat," la pynbna biang u Pyrthew, "u kyrteng u Kyndeh Jabieng. Dei ma u......!" hynrei u khlem da lah satia ban pynkut, namar u Syiem Kumar Singh um lah kun shuh, bad u rkhie kyndit "He-he-he!" U paitbah ruh, uba la shu pyneh doh iap ban kbum ia la ka shyntur, haba u iohi ia la u Syiem ba u rkhie kynsuk marwei marwei, u iarkhie lem bad u iakyang u iarisa de ym sngewthuh sngewthaw shuh, bad ka jingsawa kaba mih na ka shyntur jong ki briew kiba don ha kata ka lympung shad, sngewmat kumba kan poi shaduh ki shkor jong ki 'nong Kyndong hi.

U Myntri Dathew u iohi ba ka Dorbar kan klet noh pynban ia la ka kamram ha kaba ia-rkhie pashait lem bad ki kynthei ki khynnah,

lada u Pyrthew un dang pynbna shuh ia ki kyrteng jong kita kiwei pat ki nongbud u Bam Jyndem. Kumta u ieng na ka jaka ba u shong, bad haba u paitbah u la sngap pat jar, u said ha khmat u Syiem na ka bynta ka Dorbar hima.

"Syiem," u ong, "ia ki aiñ ki kanun jong ka hima dei ban kohnguh; uba leh palat ia ki, ne, uba be-aiñ, u ioh ka jingpynshitom kat kumba la buh kata ka aiñ ba u la pynkhein. Ia ki riti ki dustur ba la buh u Ñii u Kong dei ban iabud; u bym bud ia ki um dei u trai shnong jong ka muluk ne ka jaka kaba bat ia ki. Nalor kine, ka don sa kawei pat ka aiñ ne ka dustur kaba don ha ka dohnud u briew, shi met shi met, kaba synshar ia ki jingleh jingkam jong u baroh, katba u dang im. Kane ka dei ka jingiatiplem, ka sap phylla kaba U Nongthaw U la ai kyrpang tang ha u briew hi, kaba pynlah ia u ban tip, ban ithuh, bad ban pyniapher ia kaba bha na kaba sniew, bad, ban shu kren lyngkot, kaba pynlong ia u u jingthaw uba kham ha khlieh ban ia u mrad, bad da kata, ba u lah ban iasyllok bad la U Nongthaw ha ki jingduwai kiba jar jar, ne, ha ki jingkñia kiba u pyndep paitbah. U briew uba don ia kane ka jinglong da lei lei un ym leh palat ne pynkhein ia kano kano ka aiñ, ne ia kano kano ka dustur, wat la u lah ban sngew ba kam da long kaba bha, namar u tip skhem ba dei tang da kaba kohnguh bad bud ryntih ia ki aiñ, ki riti, bad ki dustur jong ka shnong ne ka muluk, ba u lah ban ioh ia ka im lang ka sah lang kaba suk bad kaba kmen.

"Hynrei ha kane ka por, ngi iakynduh ia

ki briew kiba la leh palat ia kitei ki jait aiñ ne dustur baroh lai tylli. Baroh ki hima Khasi—bad ka hima Kyndong ka long kawei na ki—ki ñiew ba ka long kaba be-aiñ ban rong ban kit jubor ia kano kano ka kynthei, la ka dang samla ne ka la don briew, namar ka ka long da shisha ka burom jong kano kano ka jait bynriew kaba long kajuh ka doh ka snam bad ka, khlem da ioh ia ka mon laitluid jong ka. Ka jingpynshitom kum ia kata ka jingleh palat ka long ym duna hynñiew snem ha byndi. Ka long ruh kaba be-aiñ ba u trai shnong jong kawei ka hima un leit iuh kjat ia kawei pat ka hima, da ka jingthmu ban leh ia ka kam palat ha kata ka hima. Ka bainong jong kata ka kam palat ka pher na kawei ka hima sha kawei pat. Bun na ki ki khrai khlieh kum ia uta u nongleh palat; ha ka hima Nongrim, ka bainong jong u ka long ka Dewlynnong ki Shrieh.

"U Bam Jyndem u dei u trai shnong ka hima Kyndong; um don hok, namar kata, ban wan rung shapoh ka hima Nongrim sor sor kum u miawtuh. Ka jingleh jong u kumta ka pynlong ia u u nongsyntiat uba thmu ban pynsniew bad pynjot ia ka hima Nongrim. Ka jingpynshitom kaba rit eh namar kane ka long ba un shah kit sha ka Dewlynnong ki Shrieh. U la wan hangne ban kit jubor ia ka khun u Syiem; u la leh ruh ia kata ka kam. Ka jingthmu jong u haba u leh ia kane ka kam kaba sniew bad kaba khlem raiñ tam ka long kaba ngi baroh ngi sngew jakhlia eh ban kren ne ban pyrkhat. Ngi dang lah ban pynieng ia la ka khlieh kum ki briew namar ka

burom jong ngi ka shong ha u Syiem jong ngi, bad ha ka khun marwei jong u. Shisien ba ka khun u Syiem ka la duh ia la ka burom, ka burom u Syiem ruh ka la jah noh ryngkat, bad ngi u khun u hajar jong u ruh ngi la duh lang noh ia la ka burom. Te, ka jingpynshitom kaba dei ban ai ha uta u briew, uba thmu ban pynduh ia ka burom bad ka jingim jong ngi, ka dei ban long kaba kham khraw bun shah ban ia kaba im ha ka Dewlynnong ki Shrieh. Ngi kum ka Dorbar ngi sngew ba u Bam Jyndem u dei ban ioh ia kane ka jingpynshitom; ki nongbud jong u ruh, kiba la leh ia ka hukum jong u, bad kiba la iadon kti lang ha kaba leh ia kane ka kam palat, ki dei ban ioh ka bainong katba kum ki kam sniew ba ki la leh."

U Myntri Dathew u sngap jar shiphang kum uba pyrkhat kiei ki rukom jingpynshitom kiba kham bit ban ai, bad kiba kham iadei bad ka kyrdan u Bam Jyndem. U Syiem Kumar Singh u phai sha la ka khun kaba shong shaphang kamon jong u, bad sha u Don Putit uba shong shaphang kamon ka Sainsimai, bad u ong, "Ka tamasa kan sa sdang!"

"Ngi sngew kumba ym don kano kano ka rukom jingpynshitom ka ban iadei bad ki kam kiba u Bam Jyndem u la leh," la kren biang u Myntri Dathew. "Kumta ngi kwah ba phi u Syiem phin mynjur ban ai rai kumne:—

"*Wei*, kum u briew uba long ka nuksa ia ki samla shynrang ka hima Kyndong—paihe ka met, pihe ka kpoh, tasngeng ka khlieh—u Bam Jyndem u dei ban bam, la kumno kumno, ar sien

shi sngi. Lym kumta, ka khohwah dithen jong u kan kylla sakhap, ki ngab jong u kin sti kloi rymbeiñ, bad ka dohjem jong u kan satar khlem por; te, un sa kylla long la kum u riehtymmen u ban isih lut ka khaiapsaw! Ngi la pynkhreh lai khra ka jyndem, kaba long ka bam kaba bha tam ka ban pynneh ia ka dur bad ia ka rynieng jong u briew uba heh dikui bad uba jem met jabher kum u Bam Jyndem. Ngi la wan rah ruh ia ka shyngoid kaba heh duh na sem sniang, ka ban ngiam shi khra shiteng ka jyndem ha kajuh ka por; te, khnang ba un nym ioh daw ban ong ba ka Nongrim ka dei ka shnong kaba khapnap, u Bam Jyndem u dei ban bam ia ka jyndem na kata ka shyngoid haba ngi iohi lang baroh, ba ngin ioh peit thuh la ka long ne em kaba dei ban iabud lem ia kata ka rukom bam.

"*Ar*, u briew uba shait ba khlain u smat u sting, um ju pynshong thait ne pynthiah thai la ka kti ka kjat, khnang ba un mih syep, bad ba u lah ban bam kham bun ka ja hadien ba u la trei la ktah. Ngin sngewbha lada u Bam Jyndem un pynkhuid lut phoiñ ia ka bam kaba ngin buh ha khmat jong u. Lym kumta, kan long la kumba u ñiew bein ia kito kiba la khreh shitom ia kata ka bam na ka bynta jong u. Te, shuwa ba un bam, bad khnang ba u lah ban bam lut ia kata ka bam kaba la pynkhreh kyrpang na ka bynta jong u, ngi da kwah eh ba un soh tyngkoh sngewbha khyndiat por hangne ha madan, ba ka syep kaba jakhlia kan mih noh, bad ba ka met jong u kan pyngngad. Ka lah ban long ba, kum u briew uba la ju mlien ban pynshad shrieh ia ki samla

shynrang bad kynthei jong ka hima Kyndong, un sngew lehraiñ malu mala ban pynpaw ia la ka jingtbit ban soh tyngkoh ha khmat ki samla kynthei jong ka hima Nongrim, kiba u la shem ba ki long kiba kham pher na ki kynthei Kyndong kiba u lah ban leh katba u mon; hynrei i Bah Don iba don ryngkat bad ngi hangne i long iba la kloi ban pynshlur ia u."

"Hei-i!" la risa kyndit u paitbah u tang shu ioh sngew ia ka kyrteng u Don Putit. U Syiem Kumar Singh u shu wiat muiñ, bad ka Sainsimai pat ka kiew snam ki ngab hoiñ.

"*Lai*, u briew uba riewspah u shem sngewbha ban shong ha la ka spah; kumjuh ruh, ngi ngeit ba u Bam Jyndem un kwah ban shong hapoh la ka jyndem ynda u la dep bam, khnang ba ka nierbah jong u ka lah ban trei kham bha ia la ka kam. Kumta ngin ym iasngew btai ban ap shi por katba u dang pynbeit khohwah hapoh ka shyngoid sniang kaba ngin pyndap main da ka jyndem krai na ki lai tylli ki khra. Hadien kata, yn sa pynsum ia u da kata kajuh ka jyndem haduh ba un da khuid. U Pdang Khongdong, u Kdor Khohwah, u Set Khmut, bad u Kyndeh Jabieng, kin pynsum ia u, bad kin kyrshut ia ka met jong u da u maw khaiñ haduh ba un da jlih ka snieh doh kum u ksih.

"*Saw*, u shynrang briew uba ktah kti ia ka kynthei ka khlem da shah da mon ia u, u dei ban shah tim shah tla bad shah takor ha kata ka kynthei haduh ba un da sngew jem rngiew. Kine lai ngut ki thei samla hangne, ki don ka hok ban leh ia kane ka kam ym tang ha kita kiba la

ktah kti ia ki, hynrei ha uta ruh uba la hukum ia ki ban khum ban teh ia ki. Ki don ruh toi ka hok kaba kham khraw ban dung iap ia ki da ka tari dab; hynrei ngim kwah ban pynhun ia la ka mon ha kaba pynmong ia ka met u briew, ym namar ba ngi bynnud ioh kin kyllon iap shi-sha—wat la ka mynsiem ki dakait kam ju phet da kaba suk na ka met jong ki—hynrei ba ngim kwah ba kin shim ia ka mynsiem u briew, bad lada u Bam Jyndem bad la ki nongbud ki shah dung iap ha ka kti jong kita kiba ki la pynjah burom, kin nym lah shuh kein ban pyndep ia kiwei pat ki rai kiba u Syiem un ai.

"*San*, u Bam Jyndem, ym tang ba u la pyn-khein ia ka aiñ bad ka dustur jong ka hima, hynrei u la pynpaw ruh ba um don satia ka jing-iatiplem kaba pynlong ia u uba bit ban shong ban sah ryngkat bad la ki para briew. Ka jaka kaba bha tam na ka bynta jong u ka long, kumba la ong mynhynne, ka Dewlynnong ki Shrieh, ha kaba yn hikai ia u ia ka rukom im lang sah lang ki mrad; bad ym tang ba un shah hikai, hynrei ba un im lem ruh kum ki hi: da kumta kein un sngewthuh haduh katno ka rukom im suk im sain, ka shong lang ka sah lang ki briew, ka long kaba kordor. Kumta ynda u la pyndep ia kitei ki rai, dei ban kit mar mar ia u sha ka Dew-lynnong ki Shrieh. Ngan pynsngewthuh ia u Tngaw rangbah ha kata ka dewlynnong ba un aiti ia u Bam Jyndem ha kawei ka Tngaw tymmen kaba la duh noh ia la u lok ha utai u snem! Da ka jingsumar bad ka jinghikai jong ka, u Bam Jyndem un sa lah, lehse, ban tip kham bha

ia ka rukom im u briew kaba u dei ban im ha ka jingiadei para briew. U Pdang Khongdong, u Kdor Khohwah, u Set Khmut, bad u Kyndeh Jabieng, kin leit synran ia u sha kata ka dew-lynnong, bad yn sa hikai akor ia ki ruh da kiwei pat ki Tngaw tymmen. Kiwei pat ki lah ban leit phai noh sha Kyndong, ynda la sympat ia ki da u synrem, lada kim mon ban leit bud ia la u nongialam sha ka Dewlynnong ki Shrieh.

"*Hynriew & khatduh*, ki 'niang pata ki khlem da ioh bam satia mynta ka sngi, namar ngi la tyngkai lut ia ka jyndem baroh na ka bynta u Bam Jyndem. Ngi la shah ia ki trai pata ban wan ialam ia la ki sniang baroh khnang ba kin ioh iabam jyndem lang bad une u khun jong u Syiem Kyndong.

"Kine ki long kita ki rukom jingpynshitom kiba ka Dorbar ka buh mynta ha khmat u Syiem, bad ka kyrmen bad ka ngeit ba u Syiem un pdiang bad mynjur ban rai kumta."

"Hei-i!" la risa u paitbah khlem da ap ia ka rai u Syiem. Uwei u rangbah, uba la kham shong shit, u mih bluit ha pdeng madan, u nguh ia u Syiem; te, u rah ia la ka kti kamon sha jrong, bad u ong, "Na ka bynta u Syiem!"

"Hei-i!" la risa u paitbah.

"Na ka bynta ka burom bad ka ijot ka khun u Syiem!"

"Hei-i!"

"Bad na ka bynta u Bah Don, uba long u lok jong ngi!"

"Hei-i-i!"

U Syiem Kumar Singh u phai sha u Don

Putit, bad u ong, "Lada u Syiem Symphup um bat ia la ka kpoh, ynda ngan iathuh ha u shaphang kane ka tamasa, kata te ngam dei shuh kein u Syiem jong ka hima Nongrim!"

Ynda u paitbah u la sngap pat jar, ba u ap ia ka rai u Syiem, u Syiem Kumar Singh u phai sha u Bam Jyndem, bad u ong, "Me la ioh sngew shaphang ki kam kiba me la leh mynhynne kiba long, katkum ka aiñ bad ka dustur jong ka hima Nongrim, ki kam palat. Me la ioh sngew ruh shaphang ki rukom jingpynshitom kiba kum uta u nongleh palat u dei ban ioh. Ngi shah ba men said da ia lade. Aiu me don ban ong?"

"Nga dei u khun u Syiem Kopsop, bad ka hima Nongrim kam don bor ban pynshitom ia u khun u Syiem jong kawei pat ka hima," la ong u Bam Jyndem.

"U khun u Syiem Kopsop um dei u Syiem jong ka pyrthei," la ong u Syiem Kumar Singh. "Ka hima Nongrim ka tip ba me dei u khun u Syiem Kyndong, hynrei kam pdiang satia ba me don hok ban wan leh syiem halor jong ka. Ha kane ka hima, u Syiem bad ka Dorbar jong u kim ju bishar ia ki nongleh palat na ka kyrdan jong ki; u nongleh palat u ioh ia la ka jong ka bainong katba kum ka kam palat ba u la leh, kam pher la u dei u khun u Syiem, ne, u nongbylla. Me dang don ei ei shuh ban ong?"

U Bam Jyndem u shu pyndem ia la ka khlieh sha khyndew, bad um kren shuh.

"Ka paw shai ba mem don nia ei ei shuh ban said da ia lade; ka hok ruh mem don ha kaba men pynieng ia la ka jutang," la ong biang

u Syiem. "Ka Dorbar ka la shem ba me la leh shisha ia ki kam palat kumba la iathuh u Rangbah Shipai jong ka hima; te, nga u Syiem, ha kane ka sngi, bad ha kane ka por, nga rai ba men ioh ia ki jingpynshitom kumba la kdew u Myntri Dathew."

"Hei-i!" la risa u paitbah, u da kynhui bad kyrdem kjat sngewbha.

"Nga sngewbha ruh ban hukum," la ong u Syiem, "ba yn ai ia ka waitlam arliang syrti ia u Phar, u nongrah sum, kum ka burom na kane ka Dorbar, bad ba kine ki Hep kynthei jong ngi lai ngut kin iaioh mar kawei ka pansngiat rupa, ba kin pynpaw burom ia lade ha ki sngi shad suk mynsiem!"

U Phar bad kita lai ngut ki samla kynthei ki wan nguh ngon ha khmat u Syiem. Ki kmie jong ki pat ki ñiad noh ia ki ummat ka jingkmen kiba tuid ha ki ngab jong ki.

"Hei-i!" la risa la kynhui biang u paitbah sa shisien. Te, kita lai ngut ki kynthei ki ieng na khmat u Syiem, bad ki leit sha ka jaka ba u ieng u Bam Jyndem. Kawei na ki ka ong, "Na ka bynta ka khun u Syiem!" ka da ai shi takor phak na ka shyllangmat jong u. "Na ka bynta ia lade!!" bad ka ai sa shi takor na kajuh ka jaka. "Na ka bynta i Bah Don!!!" ka ai shuh sa shi takor, bad ka bynthiew artat phuit ha ka khmat jong u. Nangta ka leit sha u Pdang Khongdong, u Kdor Khohwah, u Set Khmut, bad u Kyndeh Jabieng, bad ka tim ia ki da kijuh ki kyntien. Ki para lok jong ka ruh ki pynhun ia la ka jingsngew ingkhong mynsiem ha kajuh ka rukom.

"Mynta ka dei ka pali jong u khun u Syiem ka hima Kyndong ban mastieh ha khmat jong ngi," la pynbna u Myntri Dathew, katba ki shipai ki pynieng ia u Bam Jyndem ha pdeng ka lympung shad. Ki kynthei bad ki khynnah, ki tymmen bad ki rangbah, ki iakyang sngewbha, bad ki iarkhie pashait ha ban da hun, kum kiba pynshlur ia u Bam Jyndem ban nym lehraiñ ban pynpaw ia la ka jingtbit ban soh tyngkoh. Hynrei u Bam Jyndem u shu ieng kynthuit kum u mawbynna khlem pynkhih ia la ka met.

"Paiem." la ong u Don Putit, "ngam shym kwah ban iashim bynta ha kane ka tamasa; hynrei haba nga kynmaw ia i um Pait, ba i la shah leh bein, bad shah pynshitom bein, ha u Syiem Kopsop, bad haba nga la iohi ruh ia ki kam khlem raiñ ba une u khun jong u u la leh hynne ka sngi, nga tharai kam da pher lada ngan leit synran ia u. Da kumta, lehse, u kpa jong u un kham ioh daw ban wad kput ia nga!" Jar jar u kwah ba ka sahti ba u deng ha ka tiduh kadiang jong u kan buhrieh ia u, ha ka nam ki lai ngut shipara ki puri blei, na ka jingiohi u Bam Jyndem bad ki nongbud jong u. Ki briew baroh, haba ki iohi ia u ba u ieng na la ka jaka shong, bad ba u shim uwei u tnat synrem ba la pynkhreh lypa, ki iarisa shaw. U Don Putit u leit sha pdeng ka lympung shad, bad u pyndei tang tiak da uta u synrem na ka khohwah kadiang u Bam Jyndem. "Adu, ad-i!" u Bam Jyndem u kyang u ud, katba u rah ia la ka kjat kadiang bad u bat ia ka, u da kynthih shiliang kjat artat khongweng, khongweng, ba ka la tyrha

than ka khohwah jong u kaba um sngew lah shuh ban ong, la kumba u dei shisha u briew uba tbit tam ban soh tyngkoh. Katba u dang shad shiliang kjat sawdong sawdong kumta kynthung shi kynthung, u Bam Jyndem u pah kyndit '*Ah-h*!' bad u kyrbeit tnen la u budlum, haba u Don Putit u ktik ia u na ki krung jong u. '*Oh-h*!' u pah biang haba u Don Putit u ai shi kawang phak na ka lynghoh khohwah kamon jong u, u pynjem artat noiñ khongnoiñ ia la ki khohwah baroh ar tylli.

U Don Putit u khawoit ia u Phar, u nongrah sum u Syiem, ba un wan sha u, bad u pasiaw ha ki shkor jong u. U Phar u kohnguh ka khlieh bad u ai kyndit shi kynjat hak na ka khongtoi bun doh jem u Bam Jyndem kaba pyllun lyuiñ, hynrei kaba them pat namar pdeng kumba phiah ia ka ban pynlong la kum ar tylli ki pathaw kiba sdien synrop lydui na rynsan kper, u da ong ha ka sur kaba jam, "Na ka bynta ka khun u Syiem!" '*Eh-h*!' la pynmih sur u Bam Jyndem kum u 'niang prut. "Na ka bynta ia lade!" la ong biang u Phar, bad u kynjat biang sbuk na kajuh ka jaka. '*Eh-h*!!' la pah pynat shadem u Bam Jyndem kum u 'niang kwang. "Bad na ka bynta u Bah Don!" la pyrta u Phar katba u kynjat jubor justi ia u Bam Jyndem, uba pah '*Eh-h*!!!' kum u 'niang jawa, bad u dem ryngknun kum uba mut ban bam ia ka khyndew. U Phar u shim ia u, u bah ia u ha la ka tyrpeng, bad u pynthiah ia u ha ka shyngoid sniang kaba ki samla shynrang ki la wan rah. Te, kita ki samla shynrang ki theh ia ka jyndem na u khra ha kata ka shyngoid

haduh ba kan da shlei shoin, bad ki hukum ia u Pdang Khongdong, u Kdor Khohwah, u Set Khmut, bad u Kyndeh Jabieng, ban pynsum ia u khun u Syiem jong ki dà kata ka jyndem, ki pynbor de ia u ban bam ia ka haduh ba un da kdang, bad hadien kata, ki pyndih ruh ia u da ka 'iad sapoh haduh ba un da buaid, wat la ka 'iad sapoh kam ju kham pynbuaid!

U Syiem Kumar Singh um rkhie shuh, u shu shong khia thew jar jar halor la ka shuki, bad u jyllud tmaiñ khlem kut, hynrei ki khmat jong u ki phalang da ka jingsngew biria kaba pynsaw huiñ ia ki ngab jong u. Ka Sainsimai ka tap noh ia la ka shyntur da la ka sla kti, ban nym ong ki briew ba ka la rkhie palat, hynrei ki irmat jong ka pat ki khih khrip shi khrip, ban pynpaw ba ki ummat jong ka ki la jan mih, ym tang namar ba ka la rkhie palat, hynrei namar ba ka la isynei de ia u Bam Jyndem. U Myntri Dathew te u shu bat ia la ka shyllangmat da la ki shynriahti bad u pyndem la ka khlieh sha khyndew, ba um lah shah shuh ban peit ia u Bam Jyndem, namar ba u don ka mynsiem sngew synei, bad ba um shym rkhie pashait kumba rkhie kiwei.

Ha pdeng kata ka jingsngewbha kaba u khun u hajar ka hima Nongrim um pat ju ioh mynno mynno, bad kaba un nym ioh shuh lano lano, ka trai pata ka wan ialam shi kynhun ki sniang—ki 'niang jawa, ki 'niang kpa, ki 'niang kmie, ki 'niang khun—kiba pah, namar ba ki la thngan, ha la ki sur ki sur la sngew kyllut hi jlang. Ki tang shu iohi ia ka shyngoid la jong kaba dap

shoin da ka jyndem kaba sma bang, buk ki iatur kynhun sha ka, ki iakyang, ki iapah, katba ki iadait ki iashrut para ma ki, ba ki iaknieh kynslep ia kata ka jyndem. U Bam Jyndem, uba la tlot la buaid, u don hapoh ka shyngoid, bad u pyndem la ka khlieh ha ka ryndang kawei ka 'niang kynthei, kaba kyntur teng teng da la ka shyntur ia ki ngab jong u, kum kaba sngew ieit eh ia u, haba ka sngew ba u pynwit ia ka ban bam.

"Shish, shish!" la shu ong u Myntri Dathew, bad wat la u long u nongsaid nia uba pnah ktien tam ha ka hima Nongrim, um shym lah shuh ban pyntam nalor katta.

U Syiem Kumar Singh u jyllud khatduh ia la u tmaiñ. "Khun," u ong ia ka Sainsimai, "phi bad u Bah Don phim pat shym iabam ei ei mynta ka sngi. Phim ju dei ban pynshah thngan ia la u para lok." Ka Sainsimai ka ieng noh ban bud ia la u kpa, ka ong ruh ba ka jingthngan jong ka ka la jah noh, namar ba ka i kynroi haba ka peit ia u Bam Jyndem ba u bam jyndem ha ka shyngoid.

Ha kata ka janmiet, ha ïing u Syiem Kumar Singh, u Myntri Dathew u pynshai ia kaei kaba lah ban mih na kata ka jingpynshitom ia u Bam Jyndem bad ia ki briew jong u. "U Syiem Kopsop khlem artatien un phnieng ki buit kiba laiphew rukom ban pynhiar kput ia ngi na ka bynta la u khun," u ong. "U lah ban kob pia namar u dei uba khawpud; u lah ban byrthen namar u dei u sew khlem bniat; hynrei u dei pat uba nang bha ban pynbitar bad ban kynroi briew.

Ka burom jong u mynta ka shong ha ka rai kaba un pynmih pyrshah ia ngi, bad ngin sa tip ha kine ki khyndiat sngi ia ka jingmut jong u. Ngi dei, namar kata, ban khmih lynti lypa ia ki kam kiba kham sniew kiba lah ban mih da ka hukum jong u."

"Ia u Bam Jyndem dei ban leit ialam noh kloi kloi sha ka Dewlynnong ki Shrieh," la ong u Pyrthew. "Shaphang u Syiem Kopsop, ngin nym ap ba un wan pynhiar kput ia ngi, hynrei ngin peit ba kum kita ki jingthmu sangem baroh kin nym lah ban long kam lano lano."

U Syiem Kumar Singh u jyllud la u tmaiñ, ka khmat jong u ka dap da ki jingpyrkhat kiba laiphew jait, namar u sngewthuh ia la ka jong ka jingkit khlieh kum u Syiem. "Ngam tharai ba u briew uba hangamei, bad uba nap tang ka byrthen briew, u don ka mynsiem kaba shynrang ban pyrkhat shaphang la ka burom kum u kpa ne kum u Syiem," u ong. "Ne, kumno phi ong, Bah Don?"

"Syiem," la ong u Don Putit, "i um Pait i dang don mynta ha Kyndong, bad nga tip ba i shah leh bein la kum ba i dei u jingthaw uba pohjait tam ha ka pyrthei. Ka kamram jong nga, kum u kynum jong i, ka long ban leit pyllait ia i, kloi katba lah."

Joit u ieng u Pyrthew. "Syiem," u ong, "nga kyrpad ba phin shah ia nga ba ngan leit ryngkat bad i Bah Don sha Kyndong."

"Em phi, Rangbah Pyrthew," la ong u Don Putit. "Shisien ba phi rung shapoh ka hima Kyndong, phi long u nongsyntiat. Kane ka dei

ka kam ïing kam sem jong nga; lada nga donkam ia ka jingiarap jong phi, ngan sa phah ktien mar mar sha phi."

U Syiem Kumar Singh um shym ong ei ei; u jyllud shi jyllud la u tmaiñ, bad imat kumba um shym iohi iano iano ha kata ka pòr. Khatduh u ong, "Myntri, khmih ba u Bam Jyndem bad ki nongbud jong u kin leit sha ka Dewlynnong ki Shrieh lashai mynstep. Shaphang i Bah Don, ngi burom ia ka mon jong i; bad kumta ngim donkam ban ong ei ei mynta kumno ngi mut ban leh."

U Don Putit u ieng ban leit wad ia ka Sainsimai. U lap ia ka ha phyllaw, bad, lada u ithuh, un jin da la iohi na ka khmat jong ka ba kam don satia ka mynsiem kaba sngewbha. "Nga ioh sngew ba phi ong ban leit noh sha Kyndong," ka ong. "Lano phin leit?"

"Ngam banse ban mih noh kumne kumne," u ong.

"Phim lah shuh ban ap tang haduh lashai ruh?"

"Nga kwah eh ban sah sngewbha bad phi sa katto katne sngi," la ong u Don Putit; "hynrei phi tip ba katba nga nang sah slem hangne, i um Pait i nang shitom namar jong nga."

"Phi la iathuh ha i Pa?"

"H'oid, tangba ngam shym iathuh lano ngan mih."

"Phin da leit kren, em, ia i shuwa ba phin mih?"

"Ka kham bha ba in tip ynda nga la mih."

"Balei?" la ka ong Sainsimai ha ka sur bad

ka khmat kaba lyngngoh eh, ba un shu leit khlem da mut kren ia u kpa jong ka.

"Phi i," la ong u Don Putit, "lada ngan iathuh ha i ia ka sngi bad ka por ba ngan mih, nga artatien la ngan ioh mih ne em ha kata ka sngi bad ha kata ka por."

"Hynrei ha nga pat phi iathuh du!" la ong ka Sainsimai, wat la ka sngewthuh shai biang biang balei ba u Don Putit u wan kren ia ka shuwa ba un mih. "Phi mut nga ngan ym bat sah seh mo ia phi mynta ka miet?"

U Don Putit u phuh samrkhie, bad u ong, "Phi phin ym bat ia nga, namar nga tip ba phi kwah ba ngan sah shuwa!"

Ka Sainsimai kam nang shuh ban kren, namar ka tip ba, haba u Don Putit u la ngeit ba ka kwah ban bat sah ia u, kam long kaba dei ban kyntu ia u ban sah sa katto katne sngi. Ka shu peit sha u da ki khmat kiba kren ba ka don shibun ban ong, hynrei kiba kam lah ban pynpaw pyrthei ha kata ka por. U Don Putit u sngewthuh ba, lada un dang iabun ktien bad ka, u lah ban klet noh shaphang la u kynum ruh; kumta u ong, "Nga khmih lynti ba phin poi ha Nongdeng ha ka sngi khatduh u Nai Nohprah; lym kumta, khlem pep ngan sa ong ba phi don ka khmat khashor!"

Ha kata kajuh ka por, u nongrah khubor na Nongbah u wan poi ha Nongrim, bad u iathuh ba u Syiem Symphup bad la ki shipai ki la don ha ka lynti sha Kyndong.

"Myntri," la ong u Syiem Kumar Singh, "ialam noh ia u Bam Jyndem bad ia ki nongbud

jong u sha ka Dewlynnong ki Shrieh mynta hi ka miet.—Shaei u Bah Don?"

"I Bah Don i la leit sha Kyndong," la ong ka Sainsimai kaba wan rung hapoh kamra ha kata ka por.

U Syiem, u Myntri Dathew, bad u Pyrthew, ki shu iapeit sha ka Sainsimai, bad ki iohi ba ka khmat jong ka ka dap da ki jingpyrkhat khuslai kiba har rukom. U Syiem Kumar Singh u pynrit ia la ki khmat, bad hadien katto katne khyllipmat, u ong, "Lashai, ngi ruh ngin iatur sha ka hima Kyndong."

U Don Putit pat, u tang shu la iakhlad na ka Sainsimai, u pyrkhat ba ka kham bha ban iakynduh ia ka Mailibon shuwa ba un leit sha Kyndong. "Ngam tip balei nga leit poi kynmaw ia i Duh Maili mynta kumne," u kren weibriew. "Ka lah ban long ba bun ki jingeh ki ap ia nga ha Kyndong. Te, kum u khun shynrang i mei, u bym dei ban khuslai shaphang ki dieng pyngkiang kiba lah ban khang ia ka lynti iaid jong nga, ka bha ba ngan iasyllok noh shuwa bad i Duh Maili, iba lah ban ai mynsiem, ban pynshngaiñ, bad ban pynshit rhem, haba ngan leit sha ka jaka ka muluk u nongwei." Kumta u tang shu poi harud jong ka shnong Nongrim, u peit sawdong sawdong ban pynshisha ba ym don briew uba lah ban iohi ia u, bad haba u sngewthuh ba u don marwei, u rung soit shapoh sañium, u peit sha ka sahti ba u deng ha ka tiduh kadiang jong u, bad u ong, "Ha ka nam ki lai ngut shipara ki puri blei, nga kwah ba i Duh Maili in wan iakynduh ia nga mynta!"

Para lok ba ieit,

Ki don katto katne ki ktien kiba lah ban bakla namar ba ngi la kum iaid lait ia ki ha ka por ba ngi pule ia ki proof, ne, namar ba u hap u dak ha ka por ba dang shon. Ngi ngeit phin nym sngew ei ei haba phi lap kum ia kita ki jingbakla.

Lada phi kwah ban dang tip shuh shaphang u Don Putit, phin sngewba ban ap haduh ba un wan iakynduh biang ia phi ha ka Kitab kaba ngin khot **Ki Kam Shlur U Don Putit.**

Khublei.

D. S. Khongdup.